

”Lyömistä, potkimista, raapimista ja tappouhkauksia”

Oppilaiden opettajiin kohdistaman väkivallan uutisointi

Kosma Huovinen & Markus Pudas

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Luokanopettajien aikuiskoulutus

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2019

TIIVISTELMÄ

Huovinen, Kosma & Pudas, Markus 2019. "Lyömistä, potkimista, raapimista ja tappouhkauksia" Oppilaiden opettajiin kohdistaman väkivallan uutisointi. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Oppilaiden opettajiin kohdistama väkivalta on jäänyt hyvin vähäiselle huomiolle sekä kotimaisessa että kansainvälisessä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat suomalaiset uutiset ja lehtiartikkelit, joissa käsitellään oppilaiden luokanopettajiin suuntaamaa väkivaltaa. Tavoitteena on selvittää, millaisen kuvan uutiset ilmiöstä lukijoille antavat ja millaista opettajiin kohdistuva väkivalta alakouluissa on. Tutkimusaineisto on rajattu alakoulua koskeviin uutisiin, koska tutkimuksen tekijät opiskelevat luokanopettajiksi.

Tutkimuksen aineistona on yhteensä kuusikymmentä uutista ja artikkelia vuosilta 2001-2018. Aineisto on julkaistu sanomalehtien ja uutistoimitusten (YLE ja MTV Uutiset) kotisivulla sähköisessä muodossa. Tutkimuksen kulkua ohjaa kvalitatiivinen tutkimusote ja tutkimusaineistoa analysoidaan kvalitatiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimustulosten raportoinnissa esitetään useiden aineistolainauksien avulla niitä uutisten teemoja, joilla tutkitussa aineistossa luokanopettajien kokemasta väkivallasta kerrottiin.

Osa tutkimusaineistosta antaa vain lyhyen kuvauksen yksittäisestä väkivallanteosta, kun taas joissakin artikkeleissa asiaa käsiteltiin monipuolisesti pohtien väkivallan syitä ja seurauksia sekä sitä, kuinka väkivaltaa voitaisiin ehkäistä. Uutiset kertoivat suoranaisen fyysisen väkivallan ohella myös epäsuorasta henkisestä väkivallasta, kuten uhkailusta ja maineen mustaamisesta. Tutkimuksen mukaan opettajiin kohdistuva fyysinen väkivalta on lähes aina reaktiivista, hetkessä syttyvää, suunnittelematonta aggressiota. Epäsuoraa, osin suunniteltua väkivaltaa, koetaan oppilaiden lisäksi myös huoltajien taholta. Tutkimusaineiston mukaan opettajiin kohdistuva väkivalta on kasvussa, vaikka suuri enemmistö oppilaista ei käyttäydy aggressiivisesti opettajia kohtaan. Artikkeleihin haastatellut henkilöt arvelevat kasvaneen väkivallan taustalla olevan muun muassa kasvaneet opetusryhmäkoot, pienryhmien purkamisen ja oppilaiden lisääntyneet psyykkiset ongelmat.

Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan esittää, että opettajiin kohdistuva väkivalta on kasvussa. Kouluissa alati kasvavat ryhmäkoot ja pienryhmien purkaminen lisäävät opettajien mielestä heihin kohdistuvan väkivallan riskiä. Koulujärjestelmän säästötoimet vaikuttavat näin opettajien työturvallisuuteen negatiivisesti. Opettajien työturvallisuuteen tulisi kiinnittää jatkossa nykyistä enemmän huomiota. Työssä koettu väkivalta heikentää opettajien työviihtyvyyttä merkittävästi ja voi johtaa sairaslomien lisäksi ammatin vaihtoon. Lisäksi opettajan työstä kertovat negatiiviset uutiset voivat osaltaan vähentää ammattiin hakeutuvien opiskelijoiden määrää.

Avainsanat: reaktiivinen ja proaktiivinen väkivalta, opettajan työ, uutisointi, laadullinen tutkimus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	AGGRESSIO JA VÄKIVALTA	7
2.1	Aggressio ja aggressiivinen käyttäytyminen	7
2.2	Väkivallan tyypit.....	9
2.2.1	Reaktiivinen väkivalta	11
2.2.2	Proaktiivinen väkivalta	13
2.3	Lapsen ja nuoren väkivaltaisuus	15
2.4	Väkivaltakäyttämisen sukupuolieroja	18
2.4.1	Hormonivaikutusten sukupuolieroja	19
2.4.2	Muita väkivaltakäyttämisen sukupuolieroja	20
3	OPETTAJA VÄKIVALLAN KOHTEENA	24
3.1	Koulukiusaamista vai kouluväkivaltaa	24
3.2	Väkivallan heijasteita opettajan työhön ja jaksamiseen	27
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	31
5.1	Laadullinen tutkimus	31
5.2	Uutiset ja lehtikirjoitukset tutkimusaineistona	33
5.3	Tutkimusaineisto ja sen rajaaminen	36
5.4	Kvalitatiivinen sisällönanalyysi	40
5.4.1	Havaintojen pelkistäminen	42
5.4.2	Tekstien tulkinta ja aineiston koodaaminen.....	43
5.5	Tutkimuksen eettisyys	45
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	48
6.1	”Oppilas ei lyö huvikseen” Miksi väkivaltaisuus on lisääntynyt	48
6.2	”Oppilaat purevat, lyövät ja potkivat” Millaista väkivalta on ...	56
6.3	”Tulen ja poltan sun talosi!” Uhkailua ja henkistä väkivaltaa....	61
6.4	”Työttömyyskin on parempi vaihtoehto” Muita teemoja	64

6.5 Tutkimuksen luotettavuus	70
7 POHDINTA	72
7.1 Johtopäätökset	73
7.2 Mahdollisia jatkotutkimuskohteita	77
LÄHTEET	79
LIITTEET	91

1 JOHDANTO

Koulukiusaaminen on vuodesta toiseen keskusteluissa esillä oleva peruskouluun liittyvä aihe ja ilmiö. Aiheen käsittely keskittyy perinteisesti oppilaiden keskinäiseen kiusaamiseen ja väkivaltaan. Aiheesta kirjoitetaan uutisissa ja aihepiiriin liittyviä tutkimuksia on helppo löytää. Kotimaisen kirjoittelun ja tutkimuksen ohella aiheesta löytyy lukemattomia kansainvälisiä tutkimusartikkeleita lukuisista tieteellisistä julkaisuista. Oppilaiden opettajiin kohdistama väkivalta on sen sijaan teema, josta kirjoitetaan sen yleisyyteen nähden hyvin vähän. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että harvat aihepiiriä käsittelevät tieteellisistä julkaisuista löytyvät tutkimusartikkelit toistavat lähteissään pitkälle toisiaan.

Opettajiin kohdistuva väkivalta on kasvava ongelma suomalaisessa peruskoulussa. Ilmiön voisi luulla koskettavan lähinnä erityisopettajia, sillä he toimivat usein haastavimpien oppilaiden kanssa. On totta, että erityisopettajat ovat työssään riskissä kokea väkivaltaa, mutta myös yleisopetuksen opetusryhmien kanssa työskentelevät luokanopettajat kohtaavat työssään yhä useammin väkivaltaa. Opetusalan ammattijärjestön työolobarometriin vuonna 2017 vastanneista järjestön jäsenistä yhdeksän prosenttia ilmoitti kokeneensa työssään väkivaltaa viimeisen kahdentoista kuukauden aikana. Väkivaltaa kokeneista opettajista viisitoista prosenttia oli luokanopettajia. (Opetusalan työolobarometri 2017, 17). Vaikka opettajiin kohdistuva väkivalta on (ainakin vielä) hieman piilossa tutkimuksen osalta, ei tilanteen huolestuttava kehityskulku ole jäänyt huomaamatta. Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2014 julkaistussa työturvallisuusraportissa opetusalan työpaikat määritellään keskimääräistä korkeamman väkivallan uhan alaksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 35).

Opettajiin kohdistuva väkivalta on jäänyt monella tapaa yleisessä keskustelussa piiloon, oppilaiden keskinäisen väkivallan viedessä suuremman huomion. Opettajiin kohdistuva väkivalta on kuitenkin alati kasvussa oleva ongelma Suomen lisäksi muun muassa Pohjois-Amerikassa (Daniels, Bradley & Hays 2007), Kaakkois-Aasiassa (Chen & Astor 2008) ja Euroopassa (Yavuzer, Gundogdu & Dikici 2009). Yleisemmällä tasolla tutkimukset kertovat kasvaneen

väkivaltaisuuden ohella myös oppilaiden vähentyneestä auktoriteetin kunnioituksesta ja lisääntyneestä ongelmakäyttäytymisestä (Espelage 2013, Dzuka & Dalbert 2007). Hiljalleen kasvavaan ongelmaan tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota, sillä opettajan työssä kohdattu väkivalta johtaa helposti työviivätyvyyden ja työmotivaation laskuun, aiheuttaa pitkiä sairaspoissaoloja ja saa opettajia siirtymään muihin ammatteihin (Goldstein & Conoley 2004, de Vet 2010).

Opettajan työssä kohdattu väkivalta on aihe, josta ei kerrota kovin avoimesti ulkopuolisille. Asiasta ei välttämättä tiedetä aina edes opettajan omalla työpaikalla kollegoiden ja esimiesten keskuudessa. Vaikenemisen syynä voi olla esimerkiksi häpeä, tai pelko oman ammattitaidon kyseenalaistamisesta. Lehtien yleisönosastokirjoituksissa koulujen kurinpito-ongelmat synnyttävät toistuvasti ihmetteleviä kommentteja siitä, kuinka aikuinen ei muka saa kuria lapsille. Vaikka työssä kohdatusta väkivallasta tulisi aina ilmoittaa eteenpäin, voivat erinäiset syyt johtaa siihen, että aiheesta vaietaan. Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee oppilaiden opettajiin kohdistamaa väkivaltaa suomalaisen uutisoinnin ja lehtikirjoittelun kautta. Uutisointi tuo osaltaan tätä, ehkä hieman vaiettua aihetta, esille suuremman yleisön tietoon. Toivottavasti tämä johtaa myös siihen, että koulumaailman ja opettajan työn ongelmakohtiin pyritään löytämään entistä tarmokkaammin kestäviä ratkaisuja.

Työn teoriaosuus perehdyttää lukijan väkivallan ja aggressioiden käsitteisiin ja ilmenemismuotoihin sekä siihen, kuinka aggressiivisuus ja väkivaltainen käytös näkyvät kouluikäisen lapsen ja nuoren kehityksessä. Koulussa opettajiin kohdistuvaa väkivaltaa, sekä työssä kohdatun väkivallan vaikutuksia opettajan työhön ja jaksamiseen käsitellään tämän jälkeen. Työn tutkimusaineistona toimivat oppilaiden opettajiin kohdistamasta väkivallasta kertovat suomalaiset uutiset ja lehtikirjoitukset. Aineiston artikkelit on julkaistu vuosina 2001-2018. Tutkimusaineistoa analysoidaan kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimustuloksissa esitetään monipuolisesti esimerkkien avulla tutkimusaineistosta nousevia teemoja. Työn päättää tulosten pohdinta.

2 AGGRESSIO JA VÄKIVALTA

2.1 Aggressio ja aggressiivinen käyttäytyminen

Viha on yksi ihmisen neljästä perustunteesta ilon, surun ja pelon ohella. Viha toimii yläkäsitteenä erilaisille muille vaikeille tunnetiloille. Aggressiotunteet, suuttuminen, viha ja raivo ovat reaktioita. Aggressio on kaikkea sitä, mikä saa aikaan vihan, hyökkäyshalun, itsensä puolustamisen sekä puolensa pitämisen tunteen. Aggressio on kyky reagoida ympäristön voimakkaisiin ja häiritseviin ärsykkeisiin. Aggressio tunteena ei tarkoita samaa kuin aggressiivinen käytös. Jonkin uhatessa meitä tai meille tärkeää, voimme reagoida vihastuen, jopa väkivaltaisesti. Taustalla voi olla pelko ja sen kautta pyrkimys itsesuojeluun. Toisaalta julmakin väkivallanteko voi olla tehty vaikkapa rahan tai valta-aseman motivoimana ilman aggression tunnetta. (Nurmi 2013, 20.)

Aggressio on ihmisille luontaista. Se herättää itsensä puolustamisen halun ja ilman aggressiota ihminen olisi lajina todennäköisesti kuollut sukupuuttoon, koska ilman aggressiota ihminen vain alistuisi siihen hyökkäykseen tai vastoin käymiseen, joka kohdalle sattuisi. De Wall, Anderson ja Bushman. (2011, 245) esittävät, että kaukaisessa menneisyydessä aggressiolla ja sen uhalla on todennäköisesti ollut tärkeä rooli niin parin valinnassa kuin jälkeläisten suojelussa. Ajatus vaikuttaa järkevältä, mutta nykyaikana aggression näyttämisestä ja aggressiivisesta käyttäytymisestä on tullut epätoivottavaa. Hallittu aggressiivinen käytös hyväksytään lähinnä joissakin urheilusuorituksissa, mutta muutoin ihmisten toivotaan pitävän aggressionsa piilossa. Mikäli ihminen alkaa osoittaa jollain tapaa aggressiota, puututaan siihen yleensä muiden toimesta nopeasti. Suuttunutta rauhoitellaan ja väkivaltainen käytös pyritään pysäyttämään mahdollisimman nopeasti. Yleensä tällainen käytösmalli on perusteltavissa niin aggressiivisen henkilön kuin paikallaolijoiden turvallisuudella. Kaikilla ihmisillä on aggressioita, mutta kaikki ihmiset eivät käyttäydy aggressiivisesti. Tästä syystä on tärkeää erottaa käsitteellisesti toisistaan aggressio luonnollisena, sisäänrakennettuna tunteena ja toisaalta aggressio toimintana. Lagerspetz (1998, 21)

korostaakin, että aggressiosta puhuttaessa tulee aina huomioida tunnepuoli. Vihamieliset tunteet ja sisäinen kiihtymystila ovat olennainen osa aggressiota, mutta pelkällä tunnetasolla aggressioon ei kuulu vahingoittavaa käytöstä.

Ihmisen aggressiivisella käytöksellä tarkoitetaan yleisesti toimintaa, joka aiheuttaa vahinkoa toisille elollisille tai elottomalle ympäristölle. Aggressiivinen käyttäytyminen voidaan jakaa suoraan ja epäsuoraan aggressioon. Suora aggressiivinen käytös voi olla fyysistä väkivaltaa tai verbaalista aggressiota, kuten uhkailua ja haukkumista. Epäsuoraa aggressiivista käyttäytymistä ovat esimerkiksi ryhmästä sulkeminen, ilkeiden juurujen levittäminen ja uhrin maineen mustaaminen. (Archer & Coyne 2005, 212.) Psykologiassa aggressiolla tarkoitetaan toisiin yksilöihin tai ympäristöön kohdistuvaa tahallista, vahingoittavaa tai häiritsevää käytöstä. Aggressio on fyysistä tai verbaalista, suoraa tai epäsuoraa. Väki-valta on aina aggressiota, mutta aggressio ei ole aina välttämättä väkivaltaa. Mikäli aggressio on fyysistä, on se väkivaltaa. Verbaalinen aggressio voi ilmetä muun muassa kiroiluna, kritisoinaisena ja uhkailuna.

Aggressio voi ilmetä myös epäsuorasti, esimerkiksi omaisuuden tuhoamisena, kiristämisenä ja läheisten uhkaamisena. Ärsykkeenä vihaiselle tai emotionaalille aggressiolle toimivat tavallisesti loukkaukset, hyökkäykset, frustraatiot ja ärsytykset. (Viemerö, 2006, 18.) Juntumaa (2018, 73) kertoo aggression olevan vaikeasti määriteltävä käsite. Aggression ilmenemismuotoja voidaan havaita ja mitata, kunhan niille ensin annetaan aggression nimike ja ne tulkitaan aggressioksi. Krahn (2013, 10) mukaan aggressiivista käytöstä määrittelee se, että käytös vahingoittaa toista. Se voi olla verbaalista, kuten uhkailua haukkumista tai kiroilua, tai fyysistä, kuten lyömistä. Se voi olla myös "hiljaista käsittelyä", jonka tarkoituksena on vahingoittaa toista epäsuorasti esimerkiksi manipuloimalla tai uhrin sosiaalista asemaa vahingoittaen.

Lintunen, Tabell, Tala ja Virtanen (2012, 2) esittävät, että aggressiivisen käytöksen taustalla vaikuttavat tilanne-, persoonallisuus-, ympäristö- ja biologiset tekijät sekä näiden yhdistelmät. Juntumaa (2018, 73) mukaan aggressio vaikuttaa synnynnäiseltä käyttäytymisvalmiudelta, jota ei tarvitse oppia. Aggressio on nähty paitsi viettinä, myös reaktiona uhkaan, pettymykseen, nöyryytykseen

tai turhaumaan. Aggressio ei silloin olisi erillinen tyydytystä etsivä tarve tai vietti, vaan energialataus ja väline tunteiden tai vallan tasapainotilan palauttamiseksi nopeasti. Lagerspetzin (1998, 25) mukaan voidaan kuitenkin sanoa, että mitään fysiologista vastinetta aggressiivisen energian varastoitumiselle elimistöön ei ole voitu tutkimuksissa osoittaa. Edelleen, aggressiivinen ja väkivaltainen käyttäytyminen ei ole omiaan vähentämään myöhempää aggressiivisuutta, vaan päinvastoin aggression harjoittaminen saa sekä ihmiset että eläimet oppimaan aggressiivista käyttäytymistä ja siten lisää sen myöhempää todennäköisyyttä. Näin käy varsinkin, jos yksilö on aggression avulla saavuttanut tavoitteensa, toisin sanoen saanut aggressiivisesta käyttäytymisestään ”palkkion”. Tällöin henkilö huomaa hyötyvänsä aggressiivisesta käytöksestä ainakin tietynlaisessa kontekstissa ja voi vastaisuudessa hakea uudestaan aggressiollaan itselleen vastaavaa ”palkkiota”. Näin ollen aggression ”purkaminen” ei vähennä aggressiota, eikä aggression purkaminen ole edes periaatteessa mahdollista.

DeWall ym. (2011, 245) toteavat aggression ruokkivan aggressiota ja sen aiheuttavan enemmän ongelmia kuin mitä se ratkaisee. Vaikka aggressiivinen käytös toimisi lyhyellä aikavälillä, pidemmällä aikavälillä se ei tavallisesti toimi. Voidaan pohtia, miksi ihmiset ovat edelleen aggressiivisia. Biologia, geenit ja hormonit selittävät osan aggressiivisesta käytöksestä, mutta on ilmeistä, että aggressiivisten tunteiden eteneminen suoranaiseen aggressiiviseen käytökseen, väkivaltaan, käsittää jotain muutakin.

2.2 Väkivallan tyypit

Maaailman terveysjärjestön WHO:n käyttämän määritelmän mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2002, 6).

Maailman terveysjärjestön määritelmä on suhteellisen laaja, mutta siitä käy selkeästi ilmi, että väkivalta on paitsi fyysisen voiman käyttöä, myös sillä uhkaamista. Juntumaan (2018, 84) mukaan väkivalta on ruumiillisen tai henkisen kivun, kärsimyksen tai vahingon tuottamista toiselle. Sillä voi olla erilaisia vaikuttimia, kuten halu kostaa, nöyryyttää, rangaista ja ryöstää sekä kokea vallan tunnetta tai sitten tarve puolustautua hyökkäystä vastaan. Tavoitteena voi olla pelon poistaminen ja häpeän häivyttäminen, oman olotilan muuttaminen paremmaksi ja toisen huonommaksi. Väkivaltaista mielentilaa ja toimintaa voi hallita raivo tai vallanhalu. DeWall ym. (2011, 246) määrittelevät väkivallan miksi tahansa aggressiiviseksi toimeksi, jonka tavoitteena on aiheuttaa fyysistä haittaa, kuten loukkaantuminen tai kuolema. On huomionarvoista, että tuo määritelmä käsittää väkivallan olevan tavoitteellista toimintaa. Näin ollen ilman tarkoitusta toiselle aiheutettu vamma ei olisi seurausta väkivallasta, vaan vahingosta.

Väkivalta voidaan jakaa karkeasti kahteen alatyyppeihin, reaktiivisen ja proaktiiviseen väkivaltaan. Reaktiivinen väkivalta tapahtuu refleksin kaltaisena, esimerkiksi pelon, vihan tai provokaation laukaisemana. Proaktiivinen väkivalta on suunniteltua toimintaa, jolla tavoitellaan jotain asiaa. (Miller & Lynam 2006, 1470.) Näistä kahdesta väkivallan määritelmästä vain jälkimmäinen esittää väkivallan tavoitteellisena toimintana. Väkivaltainen ihminen voi toki käyttää molempia väkivallan muotoja. Ojasen (2007, 102) mukaan noin puolella aggressiivisista lapsista esiintyy molempia aggression muotoja (noin yksi kolmasosa on ainoastaan reaktiivisesti, ja noin 15 prosenttia ainoastaan proaktiivisesti aggressiivisiä). Tulee muistaa, että aggressiivinen, väkivaltainen toiminta voi kohdistua elollisten kohteiden lisäksi myös elottomiin kohteisiin (Neuman & Baron 2004, 16). Kouluympäristössä elottomiin kohteisiin kohdistuva aggressiivinen toiminta voi käsittää esimerkiksi tavaroiden ja yleisemmin kouluinfrastruktuurin tarkoituksellisen turmelemisen.

2.2.1 Reaktiivinen väkivalta

Reaktiivista väkivaltaa selittää turhautumisaggressio. Käytännössä se tarkoittaa, että reaktiivinen väkivalta on vihamielinen puolustusreaktio, hyökkäykseen, uhkaan, provokaatioon tai turhaumaan. Uhka voi olla todellinen tai virheellisesti pelottavaksi tai ahdistavaksi tulkittu tilanne. Reaktiivinen väkivalta korreloi molemmilla sukupuolilla vahvasti huonon vanhemmuuden, kovan kurin ja kaltoinkohtelun kanssa. Miehillä korreloivat varsinkin ylivilkkaus sekä impulsiivisuus, kun taas naisilla selvästi korreloivat tekijät ovat varhaisiän traumaattinen stressi ja vajavaiset kielelliset taidot. (Connor, Steingard, Anderson & Melloni. 2003, 288–289.) Reaktiivinen väkivalta on vahvassa yhteydessä sosiaalisen kommunikaation vihjeiden tulkinnan ja ymmärtämisen vaikeuksiin (Kempes, Matthys, de Vries & van Engeland 2005, 14). Reaktiiviseen väkivaltaan taipuvilla on toisin sanoen vaikeuksia tulkita ihmisten välisen kommunikaation piirteitä.

Koulumaailma on haasteellinen ympäristö lapselle, joka on ylivilkas ja impulsiivinen, varsinkin jos tähän yhdistyy vielä vajavaiset kommunikaation keinot. Lapsi, joka voi kotonaan, tutussa ympäristössä pärjätä vajavaisen kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitojensa kanssa suhteellisen hyvin, joutuu koulussa joka päivä lukemattomiin tilanteisiin, jossa hänen tulisi osata tulkita toisten lasten ja opettajien verbaalista ja nonverbaalista viestintää. Mikäli lapsella on taipumusta aggressiiviseen käytökseen, on haastava kouluympäristö omiaan kasvatamaan aggressioiden riskiä. Tämä voi näkyä muun muassa siinä, että kotonaan suhteellisen hyvin käyttäytyvästä lapsesta tulee koulussa aggressiivinen oppilas. Tällainen tilanne voi yllättää niin lapsen kuin hänen vanhempansa.

Kaltiala-Heinon (2013, 74) mukaan moniin mielenterveyden häiriöihin voi liittyä taipumusta tulkita todellisuutta virheellisesti, esimerkiksi juuri aggressiivisen virhetulkinnan kautta. Reaktiiviseen väkivaltaan turvautuvalla nuorella ei ole parempia keinoja haastavien vuorovaikutustilanteiden ratkaisemiseksi eikä malttia harkita. Häneltä puuttuvat vuorovaikutustilanteissa tarvittavat sosiaaliset taidot ja itsehillintä. Aggressiivisille lapsille yleisesti tyypillistä ovat puutteet ja vinoumat sosiaalisessa tiedonkäsittelyssä, käyttäytymisen taidoissa sekä

torjutuksi tuleminen ikätoverien keskuudessa (Ojanen 2007, 102). Reaktiivista väkivaltaa käyttävän käytöstä kuvaa usein se, että hän ”menettää hermonsansa” yhtäkkiä (Kempes ym. 2005, 17). Tällaisessa tilanteessa muut läsnäolijat yleensä yllättyvät äkillisesti heränneestä aggressiosta, sillä he eivät näe tilanteessa mitään sellaista, johon tulisi reagoida niin voimakkaasti. Juntumaan (2018, 84) mukaan ihminen voi turvautua väkivaltaan tulkitessaan toisen ihmisen teon uhkaavaksi tai loukkaavaksi. Väkivaltaisen halun toteuttaminen riippuu käytännössä ihmisen itsehallinnan kyvystä sekä todellisuustajun kehittyneisyydestä. Hyökkäys voi perustua harhakuvitelmaan. Se riippuu myös siitä, pitääkö ihminen omaa väkivaltaista käyttäytymistä oikeutettuna.

Reaktiivinen väkivalta on nimensä omaisesti reagointia ihmisen kokemaan uhkaan, olipa uhka todellinen tai virheellisesti uhkaavaksi tulkittu tilanne. Olipa tilanne mikä tahansa, reaktiivinen väkivalta tapahtuu reaktion johonkin tavallisesti hyvin äkillisesti. Tämän takia reaktiivinen väkivallanteko voi tapahtua yhtäkkiä ilman sen kummempia ennakkovaroituksia. Tilanne voi yllättää sekä hyökkääjän että hyökkäyksen uhriksi joutuneen. Tällaisessa tilanteessa hyökkääjä ei ehdi harkita tekoaan, sillä väkivalta tapahtuu nopeasti reaktionomaisena. Jälkeenpäin väkivaltaa käyttänyt henkilö voi kokea asian vain tapahtuneen. Reaktiivinen väkivalta yllättää helposti uhrin, varsinkin jos hyökkäys perustuu hyökkääjän virhetulkintaan. Uhri voi kokea hyökkääjän käyttäneen väkivaltaa ilman mitään syytä, sillä uhriksi joutunut ei ole välttämättä havainnut hyökkäystä edeltävässä tilanteessa mitään sellaista, mikä olisi ollut syynä väkivallan käyttöön.

On kuitenkin olemassa tilanteita, joissa reaktiivista väkivaltaa voidaan enustaa. Jos reaktiiviseen väkivaltaan taipuvainen henkilö on hänen lähellään olleille ennestään tuttu, voi heillä olla kokemuksia siitä, että henkilö voi käyttää väkivaltaa yllättäen, ilman sivullisten havaitsemaa syytä. Reaktiiviseen väkivaltaan taipuvainen oppilas huomataan nopeasti koulussa muiden oppilaiden ja opettajien taholta. Toiset oppilaat oppivat varomaan tällaista oppilasta ja opettajat pitämään häntä silmällä. Vaikka toiset oppilaat ja opettajat osaisivatkin odottaa tietyn oppilaan kohdalta yhtäkkiä väkivaltaa, tämä ei silti välttämättä

suojele heitä väkivallan kohteeksi joutumiselta, koska tilanteet voivat tapahtua aivan yllättäen.

2.2.2 Proaktiivinen väkivalta

Proaktiivisen aggression taustalla on sosiaalinen oppiminen ja sitä ohjaa ulkoiset vahvistukset. Sitä käytetään tarkoituksena saavuttaa jokin haluttu tavoite. (Connor ym. 2003, 280.) Proaktiivinen, eli välineellinen väkivalta tapahtuu tavoitteen saavuttamiseksi ja on näin tekijältään vapaaehtoista toimintaa, eikä perustu reflektiiviseen toimintaan. Proaktiivinen väkivalta voi tapahtua vain tilanteessa, jossa väkivallan käyttäjä kokee tavoitteen olevan saavutettavissa. (McEllistrem 2004, 8). Hyökkääjän tavoitteena voi olla metsästysaalio, tai antisosiaalisessa kontekstissa vaikkapa raha, seksi tai väkivallalla tavoiteltu toisten kunnioitus. Proaktiivinen väkivalta korreloi muun muassa ylivilkkaushäiriön, uhmakkuuden ja vanhempien väkivaltaisuuden sekä vanhempien päihdeongelmien kanssa (Connor ym. 2003, 286). Proaktiivista väkivaltaa käyttävät ovat toisin sanoen kasvaneet usein huonojen ja mahdollisesti aggressiivisten roolimallien vaikutuksessa ja he ovat sisäistäneet mallin, että väkivallan käyttäminen on ainakin jossain määrin hyväksyttyä. Suunnitelmallisen proaktiivisen väkivallan käyttö ei ole merkki tilanteen hallinnan menetyksestä. Harkittuun aggressiiviseen käytökseen tarvitaan itsekontrollia ja tilanteen hahmottamista.

Proaktiivista väkivaltaa käyttävä henkilö voi olla sosiaalisesti taitava ja sosiaalisesti älykäs. Näitä taitoja voidaan käyttää myös toisten vahingoittamiseen vihamielisessä ja/tai tavoitteellisessa tarkoituksessa. Sosiaalinen älykkyys tulisi-kin nähdä "neutraalina työkaluna", jota voidaan käyttää niin sosiaalisiin kuin antisosiaalisiin tarkoituksiin. (Kaukinen ym. (1999, 82). On tärkeää ymmärtää, että väkivaltainen käytös ei kerro läheskään aina huonoista sosiaalisista taidoista. Sosiaalisesti älykäs henkilö voi käyttää väkivaltaa tai sillä uhkailua taidokkaasti omien tarkoituksensa mukaisesti. Koulumaailmassa proaktiivista väkivaltaa käyttävät lapset lähetetään usein erityisopettajalle tai koulupsykologille ja

heidän ongelmalliseen käyttäytymiseensä pyritään tätä kautta vaikuttamaan. Ojasen (2007, 101) mukaan tällaisista lapsista osa aiheuttaa toistuvasti ja suunnitelmallisesti mielipahaa toisille, kun taas toiset heistä kiinnittävät opettajan huomion impulsiivisen arvaamattomilla kiukunpurkauksillaan. Yhteistä tällaisille lapsille on, että he kokevat oman aggressiivisen käyttäytymisen hyväksyttäväksi. Kokemukseen ja toimintaan johtavat psyykkiset tekijät ovat kuitenkin erilaiset, mikä tekee ongelmakäyttäytymiseen puuttumisesta haastavaa.

Proaktiivinen väkivalta voi tulla uhrille yllätyksenä, mutta itse väkivallan käyttäjälle hyökkäykset, olivatpa ne verbaalisia tai fyysisiä, ne eivät ole yllätyksiä, vaan ne voivat olla hyvinkin tarkkaan harkittuja tekoja. Toisten kiusaaminen, uhkailu ja pelottelu ovat tyypillisiä käytöspiirteitä henkilöille, jotka ovat taipuvaisia proaktiiviseen väkivaltaan (Kempes ym. 2005, 17). Toistuvat samaan henkilöön kohdistuvat hyökkäykset ovat koulussa valitettavan tuttuja proaktiivisia väkivallantekoja, joita uhrikin oppii odottamaan ja pelkäämään. Tällaisia tekoja kutsutaan usein koulukiusaamiseksi, vaikka oikea termi olisi hyökkäysten laadusta riippuen henkinen tai fyysinen väkivalta. Vaikka tällaisia väkivallantekoja osataan ensimmäisten tapausten jälkeen odottaa, on niitä yllättävän hankala estää. Jos hyökkääjä kokee saavansa jotain hyötyä käyttämästään väkivallasta, on olemassa suuri riski, että hän käyttää väkivaltaa uudestaan. Aina proaktiivisen väkivallan tavoitteena ei kuitenkaan ole sen käytöstä saatava hyöty, vaan myös muut tekijät voivat johtaa siihen. Juntumaan (2018, 84) mukaan ihminen voi tarttua väkivaltaan suunnitelmallisesti myös ilman hyödyn tavoittelua, tarkoituksestaan vain aiheuttaa toiselle ihmiselle kärsimystä. Se on mahdollista myös tunteettomasti tai jopa nautintoa tuntien. Sadistisessa väkivallassa halutaan vahingoittaa toista. Se on nimenomaan tärkeää. Siinä ei puolusteta itseä eikä haeta muuta hyötyä. Tyydytys tulee siitä, että voi nähdä toisen kärsivän. Tarkoitus ei ole tämän vuoksi tuhota vaan hallita väkivallan kohdetta.

2.3 Lapsen ja nuoren väkivaltaisuus

Vihantunteella on tärkeä merkitys ihmistä suojaavana tekijänä. Mutta jos ihminen ei hallitse vihantunnetta, siitä voi aiheutua vaaraa. Erilaiset stressitilanteet ja traumaattiset kokemukset tai turvattomuuden kokemukset voivat johtaa psyykeen ylikuormittumiseen. Nurmen ja Schulmanin (2013, 37) mukaan psyykkisesti kuormittunut lapsi alkaa oireilla: pelko, kiukku ja raivotilat ovat tavanomaisia oireita. Lapsi voi kohdistaa kiukun itseensä: hän saattaa esimerkiksi lyödä päätänsä seinään, potkia, repiä ja rikkoa itselleen tärkeitä esineitä. Nurmi (2013, 26) toteaa vihastuvan tai raivoavan lapsen tai nuoren reagoinnissa voivan olla kyse muustakin tunteesta kuin vihasta. Näkyvän vihaisuuden taustalla on usein muitakin tunteita, joita suuttunut ihminen ei osaa tai uskalla ilmaista, esimerkiksi tuskaa, pelkoa, turvattomuutta tai häpeää. Toisin sanoen aggressiivisen teon, suoranaisten väkivallan voi laukaista muukin kuin viha. Taustalla voi olla yksinkertaisesti tilanne, jonka käsittelyyn ihmisellä ei löydy tarvittavia tunteita. Ihmisen joutuessa tällaiseen ongelmatilanteeseen, voi seurauksena olla väkivallan teko, jolla henkilö yrittää ratkaista tilanteen.

Juntumaan (2018, 75) mukaan aggressio keskittää energian, jotta ihminen voisi selviytyä uhkaavassa tilanteessa. Mutta aggressiota voi syntyä myös ilman uhkaavaa tilannetta. Aggressiolataus on yhtä suuri, olipa uhka todellinen tai kuviteltu. Jotta ihminen voisi toimia myös silloin, kun aggressiolataus syntyy, vaikka uhkaa ei ole, ihminen tarvitsee kykyä luoda kohteen, vihollisen. Kyky kuvitella on tarpeen. Toisaalta on esitetty, että ihmiset voivat käyttäytyä aggressiivisesti myös sen takia, että se parantaa heidän oloaan ja nostaa heidän tunnetilaansa (Bushman, Baumeister & Phillips. 2001, 17). Tällaisessa tilanteessa aggressio voidaan kohdistaa esimerkiksi voimaa ja tarmoa vaativaan liikuntasuoritukseen, mutta huonommassa vaihtoehdossa se voi ilmetä siten, että hyökkääjä etsii itselleen tarkoituksella kohdetta päästäkseen käyttämään väkivaltaa. Tällaisessa tilanteessa väkivalta voi kohdistua niin elollisiin kuin elottomiin kohteisiin.

Aggressiivisen teon takana voi olla monenlaisia tunteita tai toisaalta kyseessä voi olla tilanne, jossa ihminen ei osaa käsitellä tunteitaan. Ihminen pystyy

aggressiolatauksen aikana kuvittelemaan aggressiolataukselleen kohteen, vihollisen, vaikka sitä ei oikeasti olisi. Tämä voi osaltaan selittää sen, että ihmisen raivostuessa, syystä tai toisesta, aggression kohteeksi voi joutua tilanteeseen täysin syytön paikallaolija. Aggressiotunteen vallassa oleva henkilö kuvittelee tilanteessa vihollisen, johon aggressiolatauksen voi purkaa. Tämän lisäksi väkivalta ”roihahtaa” eri tavalla riippuen siitä, onko se luonteeltaan reaktiivista vai proaktiivista. Siinä missä proaktiivisesti aggressiiviset lapset kokevat olevansa kyvykkäitä ja oikeutettuja saavuttamaan aggressiolla tavoitteensa, reaktiivisesti aggressiiviset lapset kokevat toverit uhkaaviksi itselleen, ja reagoivat aggressiivisesti puolustaakseen itseään tältä uhalta (Ojanen 2007, 102).

Nurmi ja Schulman (2013, 38) toteavat raivokohtauksien kertovan tarpeesta purkaa ulos tunteita, joita ei pysty muuten käsittelemään. Lapsen on vaikea itse kohdentaa ja jäsentää kokemaansa raivoa. Siksi se voi ilmetä arvaamattomasti. Ollessaan vihainen, lapsi ei erottele tunnetta ja toimintaa. McEllistrem (2004, 8) käyttää äkillisen raivokohtauksen yhteydessä käsitettä vihamielinen aggressio. Vihamielisen aggression voi laukaista tunteet, kuten viha, pelko tai turhautuminen. Kouluympäristössä tällaisen äkillisen raivokohtauksen saanut lapsi tai nuori ei ole mitenkään epätavallinen näky. Koulussa lapsi joutuu uudenlaiseen sosiaaliseen ympäristöön, jossa oman käytöksen hallinta aggression ja mahdollisen vihan tunteiden noustessa on paljon hankalampaa, kuin tutuissa kotioiloissa. Tällaisten voimakkaiden tunteiden nostattaman aggression kohteeksi voi joutua kuka tahansa lähellä oleva.

Lapset, joilla on haasteita tunteiden ilmaisussa ja säätelyssä, erityisesti vihan suhteen, ovat suuressa riskissä joutua ongelmiin käyttöksensä kanssa kouluiässä (Lemerise & Dodge. 2008, 737). Tunnekuohun vallassa oleva aggressiivinen henkilö on hetkellisesti kykenemätön kontrolloimaan käytöstään, ja jos lähellä on muita ihmisiä, voivat toiset oppilaat tai opettaja joutua raivokkaan oppilaan hyökkäyksen kohteeksi. Nurmen ja Schulmanin (2013, 39) mukaan lapsen raivolle on annettava tilaa, mutta huolehdittava samalla siitä, että ketään ei vahingoiteta eikä mitään rikota. Lapsen tulee saada ilmaista turvallisesti vihaa ja raivoa silloin, kun ne ovat tullakseen. Lapsi tarvitsee tähän aikuisen apua. Aikuisen

rauhallisuus, voimakkaana ja lujana pysyminen luovat turvallisuutta lapselle. Vastaavasti malttinsa menettänyt aikuinen aiheuttaa lapsessa pelkoa ja turvattuutta, joihin lapsi voi reagoida entistä raivokkaammalla käytöksellä.

Ihmisen puberteettiin liittyy nopeita kehitysaskelia niin fyysisellä kuin henkisesti puolella. Ajanjakso on potentiaalisesti herkkää aikaa myös ihmisen aggressiivisen käytöksen suhteen ja valtavan henkisen kehitysvaiheen keskellä kehittyvä nuori on herkkä omaksumaan myös huonoja käytösmalleja. Aikaisin alkava murrosikä on yhdistetty molemmilla sukupuolilla, mutta varsinkin tytöillä normaalia korkeamman aggressiiviseen käytöksen ja rikollisuuden riskiin niin murrosikässä kuin aikuisena (Najman ym. 2009, 369).

Mrug ym. (2014, 7) kertovat varhaisen murrosiän alkamisen nostavan tytöillä selvästi vertaisilta ”opitun” kaikenlaisen ongelmakäyttäytymisen (sisältäen aggressiivisuuden) omaksumisen. Teini-ikäisten tyttöjen aggressiivisen käyttäytymisen, sekä kaikenlaisen ongelmakäyttäytymisen riskiä nostaa varhaisen murrosiän ohella parhaan kaverin ongelmakäyttäytyminen. Lagerspetz (1998, 68) huomauttaa lisäksi varhaisnuorten, 11–12-vuotiaiden tyttöjen, sosiaalisen elämän olevan tutkimusten mukaan julmempaa ja häikäilemättömämpää, kuin mitä aikaisemmin on ymmärretty. Kun tutkimuksissa on tarkasteltu epäsuoraa sosiaalista aggressiota, on se osoittautunut ominaiseksi varsinkin tämän ikäluokan tyttöjen yhteisöille. Epäsuoran aggression käyttämisen todennäköisyys kasvaa ikävuosien myötä molemmilla sukupuolilla, ja sen käyttö korreloi 12-vuotiaiden lasten ikäryhmässä merkittävästi sosiaalisen älykkyyden kanssa. Nuorempien lasten yhteydessä samaa merkittävyyttä ei ole huomattavissa (Kaukinen ym. 1999, 84.)

2.4 Väkivaltakäyttäytymisen sukupuolieroja

Väkivaltaisen käyttäytymisen neuraalisia ja biologisia mekanismeja ei ymmärretä vielä täysin, mutta sukupuolten välinen erittäin merkittävä ero on havaittavissa läpi eri eläinlajien. Urokset käyttävät tyypillisesti paljon enemmän fyysistä väkivaltaa kuin naaraat. Ihmisistä puhuttaessa tämä tarkoittaa sitä, että pojat ja miehet käyttävät selvästi tyttöjä ja naisia enemmän fyysistä väkivaltaa. (Trainor, Sisk & Nelson 2009, 168). Pojat ja miehet käyttäytyvät kaikissa ikäryhmissä useammin suoran aggressiivisesti ja syyllistyvät useammin väkivallantekoihin kuin tytöt ja naiset. Kaltiala-Heinon (2013, 61) mukaan vaikeita aggressio-ongelmia ja lapsuudessa alkavaa vaikeaa käytöshäiriötä esiintyy pojilla jopa 10–15 kertaa yleisemmin kuin tytöillä. Nuoruudessa alkavissa käytöshäiriöissä poikien suhde tyttöihin on 2–5 -kertainen.

Osa psykologisissa tutkimuksissa havaituista aggressioeroista voi selittyä siitä, että testiasetelmissa pojilla ja miehillä yleisemmät suorat aggression keinot ovat helpommin havaittavissa. Psykologian alan aggressiotutkimukset ovat perinteisesti asettaneet eri sukupuolet erilaisiin asemiin. Lagerspetzin (1998, 41) mukaan psykologisissa tutkimuksissa tutkittiin aikaisemmin jokseenkin pelkääntään miehiä, joita on pidetty ikään kuin ihmisen prototyyppinä ja naisia taas poikkeuksina. Tarkasteltaessa nimenomaan aggressiota, naisia ja tyttöjä ei ole aiemmin pidetty juurikaan aggressiivisina. On pidetty selviönä, että heidän aggressionsa on joko lievää tai jopa olematonta. Yleensä aggression tutkimuksista on saatukin matalampia arvoja tytöille ja naisille kuin pojille ja miehille. Tämä ei ole johtunut yksinomaan naissukupuolen todellista vähemmästä aggressiivisuudesta, tutkijoiden odotuksista eikä tutkittavien omiin asenteisiin liittyvästä aggression hillitsemisestäkään, vaan myös siitä, että testit on laadittu siten, että miehille ja pojille tyypilliset aggression muodot tulevat niissä selvemmin esille. Toisin sanoen testit ovat yleensä mitanneet suoraa, fyysistä ja hyökkäävää aggressiota. (Lagerspetz 1998, 41–42.) Tytöille ja naisille ominaisimpien aggressiivisuuden epäsuorien muotojen havaitseminen testiasetelmissa on epäilemättä vaikeampaa, kuin suoran aggressiivisen käytöksen havaitseminen.

2.4.1 Hormonivaikutusten sukupuolieroja

Poikien ja miesten suurempi aggressiivisuutta on usein esitetty hormonitoiminnan eroista johtuvaksi. Hormoneilla onkin tärkeä tehtävänsä aggression hetkellä. Aggressiotilanteeseen kuuluu paljon nopeita fysiologisia aineenvaihdunnallisia muutoksia. Aggressiotilassa autonomisen hermoston sympaattinen osa aktivoituu, noradrenaliinin ja adrenaliinin erityks lisääntyvät, sydämen syketaajuus nousee, verenpaine kohoaa, suuriin lihaksiin virtaa enemmän verta, ääreisverisuonet sulkeutuvat, mikä ilmenee kalpenemisena, karvat nousevat pystyyn ja ruoansulatusoiminnot hidastuvat. Nämä prosessit ja niiden keskushermostollinen säätely ovat samanlaisia kaikilla ihmisillä ja suhteellisen samankaltaisia eri nisäkäslajeilla. (Lagerspetz 1998, 21.) Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että Lagerspetzin edellä kuvailema aggressiotilanne ei tarkoita aggressiivista käyttäytymistä, vaan kyseessä on jonkin havainnon aiheuttama reaktio. Tällöin kehossa tapahtuu lukuisia muutoksia, joihin ihminen ei pysty itse vaikuttamaan. Hormonien erityksen lisäys, sydämen syketaajuuden kasvu, verenpaineen kohoaminen ja siitä seuraava lihasten verenkiertovolyymien kasvu suurissa lihaksissa auttavat ihmistä toimimaan nopeasti ja ponnistamaan voimansa äärimmilleen. Nämä autonomiset reaktiot auttavat niin puolustautumisessa, pakenemisessä kuin hyökkäyksessä, mutta eivät vielä sinänsä yksinään laukaise mitään näistä toiminnoista.

Testosteronin, kortisolin ja estradiolin tasot vaikuttavat empaattisuuteen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen tytöillä ja pojilla osittain eri tavoin jo 3-8-vuotiaiden ikäryhmässä. Kortisolitasojen vaikutus näkyy tytöillä poikia merkittävämmän aggressiivisuuteen. (Pascual-Sagastizabal ym. 2019, 118.) Esikouluikäisillä pojilla normaalia korkeammalla testosteronitasolla on selvä vaikutus poikien aggressiiviseen käytökseen sosiaalisessa kanssakäymisessä, mutta ei leikkikontekstissa. Saman ikäisillä tytöillä vastaavaa merkittävää yhteyttä ei ole havaittu. (Sanchez-Martin ym. 2000, 773.) Vanhemmilla pojilla (keski-ikä 13,7 vuotta) tehdyssä tutkimuksessa on todettu testosteronin ja avoimen aggressiivisuuden välillä olevan merkittävän positiivisen suhteen pienillä kortisolipitoisuuksilla, mutta

vastaavaa vaikutusta ei ole henkilöillä, joilla on korkea kortisolitaso (Popma ym. 2007, 405.) Aikuisilla tehdyissä lääketieteellisissä kokeissa sukupuolten väliset erot ovat myös havaittavissa kortisolin suhteen. Kortisolitason nousu nostaa selvästi naisten aggressiotasoa, kun taas miehillä samaa vaikutusta ei ole (Böhnke, Bertsch, Kruk, Richter & Naumann. 2010, 1034). Kortisolitasojen vaikutus aggressiiviseen käytökseen on mielenkiintoinen siksi, että kortisoli on eräänlainen stressihormoni, jonka pitoisuutta henkinen ja fyysinen rasitus nostaa. Näin ollen kiihtyneessä tilassa, esimerkiksi pelon tai vihantunteen kasvaessa, kortisolitasojen kasvaminen nostaa tyttöjen ja naisten aggressiivisuutta, kun taas pojilla ja miehillä vastaavaa vaikutusta ei ole.

Murrosikä vaikuttaa aggressiiviseen käytökseen selvästi erityisesti pojilla. Tämä aggressiivisen käytöksen kasvupiikki ajoittuu tyypillisesti aikaan, jolloin niin sanottujen seksuaalihormonien pitoisuus veressä kasvaa (Trainor ym. 2009, 168). Pascual-Sagastizabal ym. (2019, 123) toteavat kuitenkin hormonitasojen vaikutuksen käyttäytymiseen olevan niin kompleksinen asia, että se vaatii vielä paljon lisätutkimusta.

2.4.2 Muita väkivaltakäyttäytymisen sukupuolieroja

Kaiken kaikkiaan aggressiivisen käytöksen, kuten muunkin käytöksen taustalla vaikuttavat tekijät perustuvat hyvin monimutkaiseen psykologisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden yhdistelmään, joiden yhteisvaikutus lopulta laukaisee käytöksen. Yhtenä syynä sukupuolten välisiin käytöseroihin voidaan etsiä tyttöjen ja poikien erilaisista kasvatustavoista, sekä erilaisista odotuksista heidän käytökselleen. Brody (2001, 25) ehdottaa, että vanhempien, opettajien ja vertaisten sosialisointimenetelmät voivat kehittää sukupuolten välisiä eroavaisuuksia tunteiden ilmaisussa. Useimmiten tyttöjä kasvatetaan ilmaisemaan vihaa ja fyysistä aggressiota vähemmän ja hienotunteisemmin kuin poikia. Tämän suhteen on kuitenkin olemassa kulttuurisia eroja. Kaltiala-Heino (2013, 62) esittää myös

aggressiivisuuteen liittyvän odotettuja sukupuolittuneita rooleja. Pojalla ongelmallistakin aggressiivisuutta voidaan pitää joskus jopa positiivisena asiana: poika, joka osaa ottaa tilansa ja puolustaa oikeuksiaan, on miehekäs. Jos pojan aggressiivinen käyttäytyminen nähdään positiivisena asiana, vahvistetaan samalla tuota aggressiivista käyttäytymistä.

Nuorilla, joilla on diagnosoitu ADHD ja samanaikaisia häiritseviä käyttäytymisen häiriöitä lapsuudessa, on raportoitu lisääntyntä emotionaaliseen vihaan liittyviä aggressioita (Harty, Miller, Newcorn & Halperin 2008, 85). Pojilla on tyttöjä useammin neuropsykiatrisia häiriöitä ja niiden jatkumolla olevia neurokognitiivisia erityisvaikeuksia, joita ovat esimerkiksi autismin kirjon häiriöt ja ADHD. Ne johtavat usein sosiaalisen kommunikaation säätelyn vaikeuksiin ja impulssikontrollin puutteellisuuteen. Tämä voi selittää osaltaan poikien yleisempää suoraa aggressiivisuutta ja väkivaltaisuutta. Kun tytöillä on autismin kirjon ongelmia ja ADHD:tä, heillä korostuvat tavallisesti eri piirteet kuin pojilla, esimerkiksi tarkkaamattomuus ja vetäytymistäipumus, jotka liittyvät harvemmin väkivaltaan. (Kaltiala-Heino 2013, 63.) Harty ym. (2009, 92) tutkimuksen perusteella ADHD-oireet ovat selvässä yhteydessä verbaaliseen aggressioon ja vihaan, mutta eivät fyysiseen aggressioon. Näin ollen ADHD selittäisi kyllä aggressioiden ilmenemiseen, mutta ei ne eivät johtaisi suoranaisesti fyysisiin aggressioihin. Tyttöjen ja poikien aggressioissa on havaittavissa muitakin eroja. Conwayn ym. (2005, 334) mukaan poikien varhainen aggressiivinen käytös ennustaa myöhempää ulospäin näkyvää antisosiaalista käytöstä, kuten tappeluita ja varastelua, kun taas tyttöjen varhainen aggressiivinen käytös ennustaa myöhempiä sisäisiä ongelmia, kuten masennusta ja ahdistuneisuutta.

Tytöt ja naiset käyttävät fyysistä väkivaltaa kaikissa ikäryhmissä vähemmän kuin pojat ja miehet (Kistner ym. 2010, 290). Tämä ei kuitenkaan voi suoraan tulkita siten, että tytöt olisivat poikiin verrattuina vähemmän aggressiivisia. Voi olla, että tyttöjen käyttämät aggression muodot ovat vaikeammin havaittavia, kuin pojille tyypillisimmät suorat aggression keinot. Useat tutkimukset osoittavat, että tytöt voivat olla yhtä aggressiivisia kuin pojatkin, kun aggression manipulatiiviset muodot, epäsuora aggressio, relationaalinen aggressio ja sosiaalinen

aggressio otetaan huomioon fyysisen aggression ohella (Henington, C., Hughes, J.N., Cavell, T.A. & Thompson 1998); Putallaz ym. 2008). Tyttöjen käyttämä aggressio perustuu poikia useammin uhrin henkiseen kärsimykseen, joka saadaan aikaiseksi esimerkiksi ryhmästä ulos sulkemisella, mustamaalaamisella ja uhrin sosiaalisen asemaa vahingoittamalla (Archer & Coyne 2005, 212).

Kistner ym. (2010, 288) mukaan pojat käyttävät toisiaan kohtaan 8-9-vuotiaina tyttöjä enemmän relationaalista aggressiota (kuten ryhmästä sulkemista, mustamaalaamista ja sosiaalisen aseman vahingoittamista). Henington ym. (1998, 474) taas esittävät tutkimuksensa tuloksena, että 7-9-vuotiaiden koululaisten ikäryhmässä tytöt ja pojat käyttävät relationaalista aggressiota lähes saman verran. Yhdennentoista ikävuoden kohdalla asetelma on kääntynyt toisinpäin ja tytöt käyttävät ja kokevat toisiltaan relationaalista aggressiota poikia enemmän aina peruskouluiän loppuun saakka (Kistner ym. 2010, 289). Näiden tutkimusten perusteella voidaan olettaa murrosiällä olevan selvän vaikutuksen tyttöjen iän myötä kasvavaan relationaalisen väkivallan käytön todennäköisyyteen. Näin ollen tyttöjen aggressiot ilmenevät ikävuosien karttuessa poikia useammin henkisenä väkivaltana, joka voi jäädä helpommin vanhemmilta ja muilta kasvattajilta, kuten opettajilta huomaamatta. Henington ym. (1998, 473) tutkimuksessa opettajien aggressiivisiksi ilmoittamista oppilaista tyttöjä oli 28 prosenttia ja vertaisensa (toisten lasten) aggressiivisiksi ilmoittamista lapsista tyttöjä oli 28 prosenttia. Tämä tutkimus antaa viitteitä siitä, että sekä aikuiset että lapset voivat havaita lasten aggressiivisen käytöksen samalla tavalla, mutta toisaalta se ei kerro sitä, käsittävätkö lapset epäsuoran aggression aggressioksi.

Vaikka tyttöjen aggressio-ongelmat ja väkivaltainen käyttäytyminen ovat harvinaisempia kuin poikien, tutkimukset ovat osoittaneet, että väkivaltakäyttäytymiselle altistavat tekijät ovat molemmilla sukupuolilla hyvin samankaltaisia. Monet mielenterveyden ongelmat ja posttraumaattiset stressihäiriöt voivat aiheuttaa äkillisiä ja kontrolloimattomia aggressioita molemmilla sukupuolilla (Viding, Frick & Plomin 2007, 37). Vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen erilaiset ongelmat, kuten kasvatuksen ankaruus tai kylmät suhteet vanhempien ja lasten välillä ovat selkeä lasten aggressiolle altistava tekijä. Chang,

Schwartz, Dodge ja McBride-Chang (2003, 598) esittävät, että vanhempien ankara kasvatus näkyy lasten aggressiivisena käytöksenä koulussa. Äitien ankara vanhemmuus korreloi voimakkaammin lasten tunteiden säätelyyn, kun taas isän taholta koettu ankara vanhemmuus voimakkaammin lapsen aggressiivisuuteen. Isien ankara vanhemmuus korreloi poikiin enemmän kuin tyttäriin. Mrug ym. (2008, 785) esittävät hyvän äitisuhteen olevan erityisen merkittävä tekijä varsinkin varhaisessa murrosiässä olevien tyttöjen aggressiivisen käyttäytymisen ehkäisemisen kannalta.

Kaltiala-Heino (2013, 66) korostaa huomionarvoisena seikkana sen, että psykiatrisessa sairaanhoidossa olevien potilaiden aineistoissa aggressiivisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen erot sukupuolten välillä pienenevät, vaikeimmissa tapauksissa – kuten oikeuspsykiatrisissa sairaaloissa – tasaantuvat kokonaan tai jopa kääntyvät niin päin, että naiset tekevät väkivallantekoja enemmän. Sama ilmiö on havaittavissa suomalaisten nuorten sairaala-aineistoissa. Alaikäisten oikeuspsykiatrisella osastolla tehdyissä tutkimuksissa osoitettiin, että tytöt tekivät siinä joukossa valtavasti enemmän ja vakavampia väkivallantekoja kuin pojat. Tyttöjen väkivaltainen käytös liittyi tässä aineistossa kaikkein vaikeimpiin psykiatrisiin häiriöihin, kaikkein traumaattisimpiin kasvun ja kehityksen olosuhteisiin lapsuudessa ja vakavaan itsetuhoisuuteen. Tarkempien analyysien mukaan tyttöjen väkivaltaisuus oli yhteydessä täydelliseen keinottomuuteen sietämättömien tunnetilojen hallinnassa.

3 OPETTAJA VÄKIVALLAN KOHTEENA

3.1 Koulukiusaamista vai kouluväkivaltaa

Suomalaisen koulun arjessa erilaisia uhkatilanteita on kokenut työuransa aikana huomattavan suuri määrä opettajista (Lintunen ym. 2012, 2). Opetusalan työpäivät määritellään keskimääräistä korkeamman väkivallan uhan alaksi (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2014, 35). Opetusalan ammattijärjestön työolobarometriin vuonna 2017 vastanneista järjestön jäsenistä yhdeksän prosenttia ilmoitti kokeneensa työssään väkivaltaa kyselyä edeltäneen kahdentoista kuukauden aikana. Huomattavaa on, että varhais- ja perusopetuksessa koetun väkivallan määrä on kasvanut edellisiin kyselyihin verrattuna. Eniten väkivaltaa ovat kyselyä edeltäneen vuoden aikana kohdanneet varhaiskasvatuksessa työskentelevät (31 prosenttia vastanneista) ja seuraavaksi eniten peruskoulussa työskentelevät (15 prosenttia vastanneista). Lapset ja oppilaat aiheuttivat väkivallasta suurimman osan. Peruskoulussa väkivaltaa kokivat eniten erityisopettajat ja erityisluokanopettajat (31 prosenttia väkivaltaa kokeneista). Väkivaltaa kokeneista 15 prosenttia toimi luokanopettajina. Aineenopettajia väkivaltaa kohdanneista oli seitsemän prosenttia. Lukiossa työskentelevistä väkivaltaa oli kokenut 4 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevistä 3 prosenttia. (Opetusalan työolobarometri 2017, 17.)

Opettajien työssään kohtaama väkivalta ei ole pelkästään suomalainen ongelma. Yhdysvaltalais tutkimuksen mukaan opettajiin kohdistettua väkivaltaa on tutkittu vähän ja se on saanut yleisyyteensä nähden rajoitetusti huomiota median ja politiikan kentällä niin Yhdysvalloissa kuin muuallakin (Espelage ym. 2013, 75). Eisenbraun (2007, 459) toteaa kouluissa esiintyvän väkivallan olevan laaja-alainen ongelma, joka vaatii suuremman huomion kouluttajilta, opettajilta, poliitikoilta ja tutkijoilta. Pelkästään Yhdysvalloissa noin 234 000 opettajaa vuosittain joutuu koulussa väkivallan uhriksi (Daniels, Bradley & Hays 2007, 652). Stephen ja Ewen (2007, 81), kuten myös Galand, Lecocq ja Philippot (2007, 465) ovat esittäneet, että vaikka oppilaiden toisiin oppilaisiin kohdistamaa väkivaltaa löytyy

tutkimuskirjallisuudesta helposti, niin oppilaiden / opiskelijoiden opettajiin kohdistaman väkivallan yleisyyttä ja syitä on tutkittu vain vähän. Tutustuminen aihepiiriin todistaa edellä kerrotut ajatukset todeksi. Ulkomaisia tutkimuksia aihepiiristä löytyy jonkin verran, mutta oppilaiden keskinäiseen väkivaltaan keskittyvien artikkelien joukossa opettajiin kohdistuvaa väkivaltaa käsitteleviä tutkimuksia on kuitenkin hyvin niukasti. Aiheeseen liittyvien tutkimusten lähdeuuteloissa toistuvat samat nimet, joka on yksi merkki siitä, että lähdekirjallisuutta on saatavilla niukasti. Suomalaisia tutkimuksia aihepiiristä on sitäkin vaikeampaa löytää.

Kotimaiset aiheita sivuavat tutkimukset käsittelevät ennemminkin opettajia oppilaidensa kiusaamina. Tästä esimerkkinä muun muassa seuraavat tutkimukset: *Entä kun koulukiusattu on opettaja* (Kiiskinen 2002), *"Ei meidän koulussa... eihän?" Opettajat oppilaiden kiusaamina.* (Rantala & Keskinen 2005), *Peruskoulun opettajat oppilaidensa kiusaamina: kiusaamisen muodot, kohteena olevat opettajat ja kiusaavat oppilaat* (Kauppi & Pörhölä 2010), *Opettaja kiusattuna. Peruskoulun opettajien kokemuksia vertaisrajat ylittävästä kiusaamisesta* (Kauppi 2015). Näissä tutkimuksissa opettajiin kohdistuva väkivalta tai sen uhka esiintyy hyvin ohuena sivujuonteena. On mielenkiintoista, että oppilaiden opettajiin kohdistamaa väkivaltaa ei ole Suomessa vielä juurikaan tutkittu, vaikka ongelma on selvästi olemassa.

Kaupin ja Pörhölän (2010) tutkimuksessa kiusaamiseen on luettu mukaan 22 erilaista kiusaamisen muotoa, joista vain kaksi, fyysinen väkivalta ja sillä uhkailu, liittyvät suoranaisesti väkivaltaiseen käytökseen. Tutkimuksen mukaan aineenopettajien kokema kiusaaminen on yleensä muunlaista toimintaa kuin väkivaltaista käytöstä, kun taas luokanopettajat kohtaavat enemmän fyysistä väkivaltaa (Kauppi & Pörhölä 2010, 138). Edellä mainitut tutkimukset ovat sopusoinnussa Viemerön (2006, 19) kertomaan siitä, että nuorempi ja/tai vielä kehitystasolla oleva henkilö käyttää enemmän fyysistä aggressiota verrattuna vanhempaan ja/tai jo kehitystason ohittanutta henkilö, jonka aggressio on useimmiten verbaalista. Näin ollen alakouluikäisten aggressiivinen käytös on myös käyttäytymispsykologian valossa todennäköisemmin fyysistä laatua kuin vanhempien

oppilaiden ikäryhmässä. Tämä selittää osaltaan sitä, että moni luokanopettaja kohtaa työssään väkivaltaa.

Koulussa tapahtuvista erimuotoisista väkivallanteoista, tai niillä uhkaamisesta käytetään usein nimitystä koulukiusaaminen. Tämä on erikoinen ilmiö, jolla oikeastaan vähätellään toiminnan vakavuutta ja uhrin kärsimyksiä. Jos kouluikäinen henkilö hakkaa aikuista kadulla, kyseessä on pahoinpitely. Jos vastavasti oppilas hakkaa opettajaa koulussa, sanotaan usein oppilaan kiusaavan opettajaa, tai uutisoidaan, että opettajakin voi olla koulukiusattu. Koulukiusaaminen on siitä ongelmallinen käsite, että sitä ei löydy rikoslaista. Koulukiusaaminen on tutun kuuloinen termi, mutta sen määritelmää on vaikea löytää. Rikosuhripäivystyksen internetsivut (Rikosuhripäivystys.fi) tarjoavat yhden määritelmän. Koulukiusaamista voi olla toisen haukkuminen, nimittely, uhkaaminen, mitätöiminen, eristäminen, uhkailu, töniminen, lyöminen tai omaisuuden tuhoaminen. Koulukiusaaminen on yleisesti katsottuna haitallista toimintaa, joka on yleensä tarkoituksellista ja jopa suunniteltua toimintaa. Kiusaamisen tarkoituksena on tuottaa kiusaamisen kohteelle pahaa mieltä. Koulukiusaaminen voi sisältää myös pelkästään henkistä väkivaltaa, jota vastaan on vaikea puolustautua.

Sellaiset väkivallan muodot, joissa aiheutetaan toiselle kipua, tunnetaan rikoslaissa nimellä pahoinpitely. ”Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.” (Finlex, luku 21, 6§.) Uhkailu tunnetaan laissa nimellä laitton uhkaus ja jos se on toistuvaa, on kyseessä vainoaminen (Finlex, luku 25, 6§ ja 7§). Näin ollen se, mitä usein kutsutaan koulukiusaamiseksi, on rikoslain mukaan tuomittava teko, joka tulisi aina ilmoittaa poliisille. Silti hyvin usein puhutaan koulukiusaamisesta, kun pitäisi puhua kouluväkivallasta tai uhkailusta.

3.2 Väkivallan heijasteita opettajan työhön ja jaksamiseen

Väkivallan uhriksi joutuminen aiheuttaa ihmisessä monenlaisia reaktioita. Vaikutukset ovat yksilölliset ja kunkin yksilön oireita ei voi tietää ennen kuin väkivallan kohteeksi joutuu. Luonnollisesti fyysinen väkivalta voi aiheuttaa välittömiä vaikutuksia, kuten mustelmia, ruhjeita tai murtuneita luita. Tällaisten suoranaista ulkoista väkivallasta aiheutuvien vammojen lisäksi ihmisen elimistö reagoi väkivallan uhriksi joutumiseen tavallisesti myös muilla oireilla. Väkivallan uhrin saamat vammat eivät useinkaan jää pelkästään niihin suoranaisiin fyysisiin vammoihin ja välittömiin fyysisiin stressireaktioihin, jotka väkivalta aiheuttaa. Tutkimuksissa on todettu, että koulussa koettu väkivalta vaikuttaa monin tavoin opettajan hyvinvointiin myös pidemmällä tähtäimellä (Galand ym. 2007, 465). Tämä tuskin yllättää ketään, sillä hyvin harva ihminen voi noin vain unohtaa häneen kohdistetun hyökkäyksen, olipa se sitten verbaalista tai fyysistä laatua. Solvauksen, uhkailun tai fyysisen väkivallan kohteeksi joutuneen ihmisen perusturvallisuuden tunne järkkyy aina jollain tapaa hänen joutuessaan uhriksi.

On hyvin pitkälle yksilöllistä, miten kukakin aggression kohteeksi joutumisen kokee. Opettajan työssään kokema psyykinen ja fyysinen väkivalta voivat aiheuttaa "kolhiintuneen opettajan syndrooman" ("battered teacher syndrome"), jonka oireita ovat muun muassa erilaiset myöhästyneet stressireaktiot, kuten ahdistuneisuus, masennus, univaikeudet, päänsärky, kohonnut verenpaine ja syömishäiriöt (Goldstein & Conoley. 2004, 5). Kouluväkivallan uhriksi joutuneet opettajat ovat kertoneet "loppuun palamisesta" ja kertoneet kirjaimellisesti laskevana päiviä ja vuosia (eläkkeelle pääsyyn) (de Wet 2010, 199). Tällaisessa tilanteessa oleva opettaja ei varmastikaan pysty enää opettamaan oppilaitaan yhtä hyvin, kuin opettaja, joka on hyvässä psyykkisessä kunnossa. Opettajan työssään kokema väkivalta eroaa esimerkiksi satunnaisesta kadulla tapahtuneesta väkivallasta siinä, että opettaja joutuu toistuvasti kohtaamaan pahoinpitelijänsä työpaikallaan. Tämä voi olla henkisesti hyvin raskasta, sillä menneet tapahtumat muistuvat mieleen yhä uudelleen. Tämän vuoksi on myös koulun ja oppilaiden edun mukaista, että (henkistä tai fyysistä) väkivaltaa kokeneen

opettajan asia käsitellään työpaikalla huolella. Vain kunnollisen jälkikäsitteilyn kautta opettajan on mahdollista toipua tapahtuneesta siten, että hän voi jatkaa töitään kunnolla. Opettajilla on merkittävä rooli kasvavien lasten elämässä. Opettajien fyysinen ja psyykinen hyvinvointi vaikuttaa koulujen elinvoimaisuuteen ja lasten kehittymiseen. Koulut, joissa opettajat voivat joutua uhreiksi eivät luo kovin optimaalisia olosuhteita hyvälle opettajaoppilassuhteelle (Campbell-Daughy 2016, 110).

Työssä koettu väkivalta ja sen aiheuttamat henkiset oireet eivät tietenkään rajoitu pelkästään työpaikalla vietettyyn aikaan, vaan vaikutukset näkyvät myös uhriksi joutuneen opettajan siviilielämässä ja vaikuttavat usein myös uhrin perheen ja läheisten elämään. Tämänkin takia on tärkeää, että koetut väkivaltatilanteet käydään läpi kunnolla. Goldsteinin ja Conoleyn (2004, 5) mainitsema kolhiintuneen opettajan syndrooma ei ole aggression välitön seuraus, vaan se ilmaantuu väkivaltaa kokeneelle varsinaisen välikohtauksen jälkeen viiveellä. Se, millä tavalla väkivaltaa tai / ja sen uhkaa kokenut ihminen tapahtuneen käsittelee, vaikuttaa paljon siihen, kuinka kauan tapauksesta toipuminen kestää. Myös yksilöissä on paljon eroja. Siinä missä yksi kestää paljonkin kovaa kielenkäyttöä ja uhkailua ilman sen suurempaa stressiä, voi toinen järkyttyä jo yksittäisestä vahvasta verbaalisesta hyökkäyksestä.

Tapahtuipa aggression kohteeksi joutuminen vapaa-ajalla tai työssä, on asia hyvä käydä läpi jollain tasolla muiden kanssa, eikä jäädä murehtimaan asiaa yksin. Stressireaktiot voivat ilmaantua hyvinkin myöhään, ikään kuin jälkijunassa, vaikka uhri olisi luullut jo selvinneensä tapahtuneesta ja käsitelleensä asian selväksi. Dzuka ja Dalbert (2007, 253) kertovat opettajien olevan sitä tyytymättömiä elämäänsä, mitä enemmän he raportoivat itseensä kohdistuneesta väkivallasta. Espelage ym. (2013, 83) ja Galand, Lecoq ym. (2007, 465) esittävät myös kouluväkivallan voivan estää jo valmistuneita opettajia astumasta työelämään ja toisaalta saavan opettajia jättämään työnsä ennenaikaisesti. Campbell-Daughtyn (2016, 110) mukaan opettajiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy ja käsittely tulisi sisällyttää kansalliseen ohjelmaan, jotta laadukkaiden opettajien siirtyminen toisiin ammatteihin voidaan estää. Tällainen menettely olisi varmasti Suomessakin

hyväksi, jotta opettajien työturvallisuutta sekä työhyvinvointia voitaisiin parantaa ja ehkäistäisiin, etteivät pitkän yliopistokoulutuksen läpikäyneet opettajat vaihtaisi alaa väkivallan uhan tai koetun väkivallan seurauksena.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä tavalla suomalaisissa sanomalehdissä ja uutismedioissa kirjoitetaan alakouluikäisten oppilaiden opettajiin kohdistamasta väkivallasta. Kiviniemen (2018, 75) mukaan tutkimustehtävää voidaan pitää luonteeltaan välineellisenä sikäli, että sen tehtävänä on tutkimustehtävien selkiyttäminen. Tämän tutkimuksen tarkempana rajauksena on tarkastella nimenomaan tavallisissa yleisopetuksen ryhmissä kouluun käyvien oppilaiden väkivallanteoista kertovia uutisia. Tämän rajauksen teimme siksi, että olemme itse valmistumassa luokanopettajaksi ja tutkimuksen aihe kiinnostaa meitä. Näin ollen aineiston hankinnassa on sivutettu uutiset, joissa on kerrottu väkivallan kohdentuneen erityisopettajaan, erityisluokanopettajaan tai aineenopettajaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö uutisen väkivaltainen oppilas voisi olla niin sanottu erityisoppilas, sillä viime vuosina monet kunnat ja kaupungit ovat purkaneet pienryhmät kouluistaan ja siirtäneet erityisoppilaat tavallisiin perusopetusryhmiin.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

- Kuinka käsitellyissä medialähteissä kuvataan alakouluikäisten oppilaiden opettajiin kohdistamaa väkivaltaa?
- Millaisia ovat uutisoinnin mukaan oppilaiden käyttämät väkivallan muodot?
- Millä tavoin uutisissa kuvataan syitä oppilaiden väkivaltaiseen käyttäytymiseen?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusasetelmasta ja -aineistosta johtuen tutkimuskysymyksiä oli luontevinta selvittää kvalitatiivisin menetelmin. Hirsjärven Remeksen ja Sajavaaran (2004, 154-155) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tavallista, että tutkimussuunnitelma elää ja muotoutuu lopulliseen muotoonsa tutkimuksen edetessä. Tästä syystä tutkimus toteutetaan joustavasti ja alkuperäisiä suunnitelmia muutetaan tarvittaessa olosuhteiden mukaisesti. Uutisten ja lehtiartikkelien tulkinnaassa tämä voi tarkoittaa sitä, että tutkimuksen edetessä nousee esiin olennaisesti tutkimuksen aiheeseen kuuluvia asioita, joita ei ole etukäteisasettelussa huomioitu. Tässä mielessä jätimme tutkimuksen lähtöasetelmassa mahdolliseksi myös ”yllätyksellisten” merkitysisältöjen huomioimisen aineiston analyysivaiheessa, mikäli sellaisia aiheen rajauksen raameissa vastaan tulisi.

Metsämuurosen (2008, 9) mukaan laadullinen tutkimus tarkoittaa kokonaista joukkoa erilaisia tulkinnallisia, luonnollisissa olosuhteissa toteutettavia tutkimuskäytäntöjä. Laadullista tutkimusta voidaan ajatella prosessiksi. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii mahdollisesti tuottamaan uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Millainen laadullinen tutkimus on, muodostuu peruskysymykseksi laadullisen tutkimuksen teoriassa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 22). Laadullisessa tutkimuksessa, jossa aineistonkeruun väline on inhimillinen eli tutkija itse, voi aineistoon liittyvien näkökulmien ja tulkintojen katsoa kehittyvän tutkijan tietoisuudessa tutkimusprosessin edetessä vähitellen. Laadullista tutkimusta voi luonnehtia prosessiksi myös siinä mielessä, että tutkimuksen etenemisen eri vaiheet eivät välttämättä ole etukäteen jäsennettävissä selkeisiin eri vaiheisiin, vaan esimerkiksi tutkimustehtävä tai aineistonkeruuta koskevat ratkaisut voivat muotoutua vähitellen tutkimuksen edetessä. Kiviniemi (2018, 73) mainitsee, että eräs syy tai selitys tämän kaltaiselle tutkimusotteen avoimuudelle voi olla, että yleisesti ottaen tutkijan pyrkimyksenä on tavoittaa tutkittavien näkemys tutkitavasta ilmiöstä tai ymmärtää ihmisen toimintaa tietyssä ympäristössä. Teorian

merkitys on laadullisessa tutkimuksessa oleellinen ja välttämätön ja siksi teoriaa tarvitaan laadullisessa tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 23).

Kiviniemi (2018, 77) huomauttaa, kuinka laadullisessa tutkimuksessa korostuu kentältä saatavan aineiston merkitys teoreettisen tarkastelun jäsentäjänä ja että laadullisessa tutkimuksessa voidaan katsoa olevan kyse pikkuhiljaa tapahtuvasta tutkittavan ilmiön käsitteellistämisestä, ei niinkään etukäteen hahmotetun teorian testaamisesta. Laadullisessa tutkimuksessa korostuvat tutkimuksen eri elementtien – esimerkiksi tutkimustehtävän – teorianmuodostuksen, aineistonkeruun ja aineiston analyysin – joustava kehittyminen tutkimuksen edetessä. Käytännössä nämä tutkimuksen eri elementit limittyvät toisiinsa ja muotoutuvat vähitellen tutkimuksen kuluessa. (Kiviniemi 2015, 74.) Metsämuuronen (2008, 58) mainitsee hyvän laadullisen tutkimuksen sisältävän samat elementit, kuin hyvän määrällisen tutkimusraportin. Tutkimusraporttia lukevan tulee saada tutkimusraportin perusteella käsitys siitä, kuinka tieto on hankittu ja miten luotettavasta tiedosta on kysymys.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena; sen ajatellaan valottavan jonkin yksilölliseksi ymmärretyn sisäisesti loogisen kokonaisuuden rakennetta. Laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta, jotka nivoutuvat käytännössä aina toisiinsa (Alasuutari 2011, 38–39). Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä ”induktiivinen analyysi” jolloin pyrkimyksenä on löytää ennalta odottamattomia asioita tutkittavasta aiheesta. Tämän takia tutkimuksen lähtökohtana ei ole hypoteesin tai teorian testaus, vaan tutkimusaineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu. (Hirsjärvi ym. 2009, 155.) Kiviniemi (2015, 78) esittää, että laadullisessa tutkimuksessa voi katsoa olevan kyse vähitellen tapahtuvasta tutkittavan ilmiön käsitteellistämisestä, ei niinkään etukäteen hahmotetun teorian testauksesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysin tarkoituksena on tutkimusaineiston selkiyttäminen ja selkeyttämisen kautta saada uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Aineistoa pyritään analyysin avulla tiivistämään kadottamatta kuitenkaan sen sisältämää tietoa. (Eskola & Suoranta (1998, 138.) Tarkoituksena on näin selkeyttää mahdollisesti hajanainen tutkimusaineisto.

Tavoitteena on tutkimuksen aiheeseen liittyvän tietomäärän lisääminen. Laadullisen tutkimuksen lähestymistapa edellyttää tutkijalta, että hän tiedostaa oman tietoisuutensa kehittymisen tutkimuksen kuluessa ja hänellä on myös valmiuksia tutkimuksellisen uudelleenlinjauksiin. Laadullista tutkimusta voidaan luonnehtia jopa jatkuvaksi ongelmanratkaisusarjaksi tai päätöksentekotilanteeksi. (Kiviniemi 2015, 74-75.)

5.2 Uutiset ja lehtikirjoitukset tutkimusaineistona

Journalistinen työnkuva on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana nopeasti. Tavalliselle median kuluttajalle tämä näkyy ehkä parhaiten sähköisen viestinnän alati laajentuvana kenttänä, kasvavana uutisvirtana ja tiedonvälityksen nopeutumisenä. Aktiivisen ja tiedonjanoisen uutistenkuluttajan ei tarvitse enää odottaa aamun sanomalehteä tai seuraavaa radion tai television uutislähetystä saadakseen uutta tietoa. Yhä useampi ihminen lukee uutisensa internetin kautta silloin, kun se hänelle itsellensä parhaiten sopii. Kaikki itseään kunnioittavat suomalaiset sanomalehdet, sekä muut perinteiset uutismediat, kuten Yleisradio ja MTV Uutiset, mukaan lukien iltapäivälehdet, panostavat sähköisiin sisältöihin alati kiihtyvällä tahdilla. Kilpailu lukijoista on kovaa.

Mediaomistajien kasvaneet tuottovaatimukset, kilpailu lukijoiden ajasta sekä digitaaliset julkaisukanavat ovat murentaneet perinteisen printtijournalismin kannattavuutta. Tiedonvälityksen ja journalismin muutos koskee yleisöjen mediakäyttöä, sanomalehtien levikkiä sekä uutistarjontaa, joka on siirtymässä yhä enemmän ilmaiseksi verkkoon. Vakiintuneista lukijasuhteista ollaan siirtymässä kilpailuun lukijoista, ja toisaalta taas internet ja sen käyttäjien tuottama runsas sisältö ovat murtamassa käsitystä siitä, kuka on toimittaja ja mikä on journalismia. (Helle 2009, 91.)

Kansalaisten median käyttö on todellakin muuttunut. Ihmiset haluavat uutisia entistä enemmän ja nopeammin. Perinteisten uutistentarjoajien on välillä vaikea vastata siihen nopeuteen, jolla sosiaalinen media tarjoaa uutisia

esimerkiksi Twitterin kautta. Ei ole lainkaan tavatonta, että uutinen on sosiaalisen median kautta ihmisten tiedossa, ennen kuin varsinaiset uutistoimitukset ovat siitä omille internetsivuilleen kirjoittaneet. Lähdekritiikin kannalta tällaisessa "uutisoinnissa" piilee mahdollisia ongelmia. Mikä on yksittäisen henkilön kirjoittaman twiitin luottamusarvo? Myös viralliset mediat kilpailevat nopeudella, mikä ei aina ole hyväksi uutisten laadun ja luotettavuuden kannalta ajateltuna. Juntunen (2009, 182) esittää, että uutiskilpailu ja nopeuden vaatimus näyttyvät journalistisessa kulttuurissa eräänlaisina itsestänselvyyksinä, joita harvoin kyseenalaistetaan. Median ensisijaisena tavoitteena on julkaista uutta tietoa mahdollisimman nopeasti – kenties joskus täsmällisyyden tai hienotunteisuuden kustannuksella.

Perinteisiä journalistisia arvoja on nimetty journalismin ideologiaksi. Viisi keskeistä journalismia määrittelevää ihannetta ovat olleet julkinen palvelu, objektiivisuus, autonomisuus (vapaus työssä), ajankohtaisuus (nopeus) ja eettisyys. (Deuze 2005, 446-447.) Kunelius (2000, 6-7) taas esittää, että journalismilla on neljä päätehtävää: journalismi on, tai sen tulisi olla, tiedonvälitystä, tarinoiden kerrontaa, (julkista) keskustelua ja kansalaisten julkisen toiminnan resurssi. Hujanen (2009, 113) muistuttaa journalismin ihmissläheisyyden vaatimuksesta, joka paikannetaan ensiksikin kaupallisuuteen: markkinoiden kasvaneeseen merkitykseen journalismin määrittäjänä. Toiseksi se liitetään näkemykseen journalismista julkisena palveluna, jonka tehtävänä on vahvistaa yhteiskunnallista keskustelua ja ihmisten kansalaisidentiteettiä.

Journalistiikka ei kuitenkaan voi olla muuttumatta ajan mukana. Se ei ole arvovapaata tai muuttumatonta. Käytännössä journalismiin vaikuttavat muun muassa yhteiskunnallinen tilanne, mediaorganisaation tavoitteet ja lukijoiden tarpeet sekä teknologian mahdollistamat uudet mediat. On myös muistettava, että medioita ja journalisteja on monenlaisia. Esimerkiksi aikakauslehtijournalismi, poliittisesti sitoutunut journalismi tai narratiivinen journalismi eivät asetu perinteisiin ihanteisiin samalla tavalla. Lisäksi alati lisääntyvä kilpailu lukijoiden ajasta ja rahasta on pakottanut mediaorganisaatiot pohtimaan yhä enemmän niin lukijoiden tarpeita ja journalistista sisältöä kuin toimituksen työn

organisointiakin. (Helle 2009, 97 - 99.) Markkinaehtoistumisen myötä hyvän journalismin määrittely siirtyy yhä enemmän toimituksen ulkopuolelle suurelle yleisölle. Tämä horjuttaa toimittajan ammatti-identiteettiä, sillä toimittaja ei voi päättää itsenäisesti juttujaan koskevista ratkaisuista kuten juttujen aihetta, näkökulmaa, käsittelytapaa tai kieltä. Esimiehet vaativat uudenlaisia teemoja, yllättäviä näkökulmia sekä aiempaa tunteellisempaa ja räväkämpää otsikointia. (Hujanen 2009, 118.)

Fowlerin (2007, 2) mukaan toimittajan työ on kerätä faktoja, raportoida niistä objektiivisesti ja sanomalehti esittää ne oikein ja puolueettomasti keleillä, joka on yksiselitteistä, vääristelemätöntä ja lukijalle helppoa lukea. Tällainen ammatillinen henki on tavallista kaikille uutismedioille. Fowler (2007, 3) esittää, että sanomalehtien sisältö ei ole totuuksia maailmasta, vaan ennemminkin hyvin yleisiä mielipiteitä. (Fowler käyttää myös termejä "uskomuksia", "arvoja", "teorioita", "väittämiä" ja "ideologioita".) Lehdistön käyttämää kieltä ei voi näin ollen pitää neutraalina ja arvoista vapaana. Myös Van Dijk (2009, vii) esittää, että uutisia tulisi ensisijaisesti tutkia julkisen keskustelun muotona.

Fowlerin ja Van Dijkn esittämät näkökannat tuovat esiin sen, että uutinen ei välttämättä ole mikään absoluuttinen totuus. Tämän ei pitäisi tulla kokeneelle uutisten kuluttajalle yllätyksenä. Vaikka uutisia lähtökohtaisesti pidetään totena, on kuitenkin samalla selvää, että uutiset ovat jonkun toimittajan raportointia ja todennäköisesti vielä päätoimittajan hyväksymiä. Usein jo pelkän tilan- tai ajanpuutteen takia uutisjutun tulee olla tiivis ja napakka. Se ei voi kertoa asiasta kaikkea. Toimittaja tekee tietoisin valinnan siitä, mitä uutiseen tulee ja mitä jää sen ulkopuolelle. Fentonin (2010, 3) mukaan journalismi tulee monissa eri muodoissa, tarjoten monia asioita monenlaisille ihmisille: -viihdytyshakuisesta ja julkkiksilla ahdetuista jutuista enemmän vakaviin ja poliittisesti keskittyneisiin aiheisiin. Uutinen on sellainen, millaiseksi toimittaja sen tekee.

Journalismi ja uutisointi on viime vuosina muuttunut yhä enemmän kohti niin sanottua "klikkijournalismia", jossa mahdollisimman houkuttelevalla otsikolla lukija yritetään saada klikkaamaan juttu internetissä auki. Tällainen otsikointi oli aiemmin tuttua lähinnä sensaatiohakuisista lehdistä ja Suomessa

esimerkiksi iltapäivälehtien lööpeistä, mutta internetin merkityksen nousu tiedonvälityksessä on tuonut klikkijournalismin myös aiemmin maassamme vakaammaksi miellettyjen tahojen, kuten Yleisradion tai Helsingin Sanomien internetsivulle. Fenton (2010, 3) toteaa, että nykymaailmassa, joka on ylitäynnä informaatiota, uutisilla on merkitystä (ehkä enemmän kuin koskaan on ollut) ja uutisjournalismin luonteen tutkiminen on yksi kaikkein tärkeimmistä haasteista, joka kohdataan määriteltäessä yleistä kiinnostusta nykyajan mediaan.

Internet ja sähköinen viestintä yleensäkin on nopeuttanut tiedonkulkua, mikä on vaikuttanut luonnollisesti monin tavoin uutisjournalisimiin. Uutistoimitukset tuottavat yhä enemmän artikkeleja entistä vähemmässä ajassa, mikä on johtanut siihen, että yhä harvempi journalisti kerää informaatiota uutishuoneiden ulkopuolella. Yhä useampi juttu syntyy tietokonetyöskentelyllä ilman toimittajan käymistä uutisen tapahtumapaikalla. (Fenton 2010, 8.) Kun uutistoimitukset tekevät juttunsa yhä enemmän näkemättä itse tapahtumapaikkaa, tai haastattelematta silminnäkijöitä, menetetään useissa tapauksissa varmasti jotain olennaista. Suomessakin kaikki merkittävät sanomalehdet ja muut uutistoimitukset ”kopioivat” toistensa juttuja lähes reaaliajassa. Tällöin lukijalle jää suuri vastuu uutista lukiessa. Onneksi kuitenkin moni lukija vielä tunnistaa artikkelin, joka on ajan kanssa huolella tehty. Tämän päivän informaatiotulvassa se toki vaatii hyvää monilukutaitoa ja lähdekritiikkiä. Tutkittaessa uutisia ja lehtikirjoituksia tulee edellä kerrotut asiat pitää koko ajan taka-alalla mielessä. Vaikka jokin juttu on kirjoitettu lehteen uutiseksi, ei se tarkoita välttämättä sitä, että uutisen välittämä tieto olisi täysin oikeaa. Näinkin toki aina ollut, mutta nykyinformaation aikakaudella asian ymmärtäminen on entistä tärkeämpää.

5.3 Tutkimusaineisto ja sen rajaaminen

Tuomen ja Sarajärven (2002, 87-88) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston suurta määrää tärkeämpää on se, että tutkimusaineisto muodostaa perustellun kokonaisuuden. Alasuutari (2011, 83) toteaa teoreettisen viitekehyksen

määräävän sen, millainen aineisto kannattaa kerätä ja millaista menetelmää sen analyysissä käyttää. Tai päinvastoin aineiston luonne asettaa rajat sille, millainen tutkimuksen teoreettinen viitekehys voi olla ja millaisia metodeja voi käyttää. Laadullisessa tutkimuksessa on luonteenomaisinta kerätä aineistoa, joka tekee mahdollisimman monenlaiset tarkastelut mahdolliseksi. Englannin kielessä käytetään termiä *natural occurring data* sellaisesta aineistosta, joka on olemassa tutkimuksesta ja tutkijasta riippumatta (Alasuutari 2011, 84). Tällaisessa tapauksessa tutkittava kohde ei häiriinny tutkimuksen kohteena olemisesta. Lehtikirjoitukset ja muut mediassa jo valmiiksi olemassa olevat tekstit ovat esimerkkejä tällaisista tutkimuskohteista. Tällaisia ovat tämän tutkimuksen tutkimuskohteet. Lopulta on tutkijan tehtävä määrittää ne kriteerit, joilla tutkimusaineisto rajataan. Aineiston rajauksessa tulisi kuitenkin aina muistaa, että aineiston koko ei kasva niin suureksi, että se vaikeuttaisi kohtuuttomasti varsinaisen analyysin tekemistä.

Rauhalan mukaan (2014, 15) tutkimuksen kohdetta voidaan yleensä lähestyä eri kannoilta erilaisin menetelmin ja oletuksin. Tutkimuksemme aineistoa, eli kotimaista uutisointia lähestymme tutkimalla, kuinka oppilaiden opettajiin kohdistamasta väkivallasta uutisoidaan eri uutismedioissa. Tämä tutkimus kohdistuu suomalaisissa medialähteissä kirjoitettuihin uutisiin ja artikkeleihin, joissa kerrotaan alakouluikäisten oppilaiden opettajiin kohdistamasta väkivallasta. Pyrimme pitämään analysoimamme aineiston kohtuullisen tuoreena, mutta halusimme kuitenkin antaa mahdollisuuden siihen, että aineistosta voisi havaita myös siitä mahdollisesti nousevia eri aikakauden trendejä. Päädyimme rajamaan uutiset ja artikkelit viimeisen viidentoista vuoden ajalle. Päätimme edelleen rajata aineiston sellaisiin uutisiin ja artikkeleihin, jotka ovat luettavissa sähköisessä muodossa internetin kautta. Tähän on kaksi syytä. Ensinnäkin halusimme kirjoitusten olevan sellaisia, että ne ovat periaatteessa kenen tahansa luettavissa. Näin ollen kuka tahansa asiasta kiinnostunut voi muodostaa näiden artikkeleiden perusteella oman käsityksensä aiheesta. Paperille painettujen uutisten potentiaaliset lukijat ovat lehden maksaneita tilaajia, joten jätimme painettujen lehtiartikkelien analysoinnin pois. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivätkö verkosta luettavissa olevat uutiset myös mahdollista lukea paperille painetussa

muodossa. Toisena vaikuttavana asiana sähköisen aineiston käyttöön oli ajatus siitä, että uutisten julkaisu on siirtynyt yhä enemmän lehtien omille kotisivuille, joilla julkaistaan myös sellaisia uutisia, joita ei aina paineta varsinaisen lehden sivuille.

Kolmas sähköisen aineiston valintaan vaikuttanut syy löytyy aineiston hakua helpottavista seikoista. Verkossa olevilla uutistoimitusten ja sanomalehtien kotisivuilla olevat sivun sisäiset hakukoneet mahdollistivat tutkimuksen aihepiirin hakusanojen hakemisen pelkästään juuri tietyn lehden tai uutistoimituksen kotisivuilta. Tämän lisäksi ”varmistimme” hakumme myös hakemalla uutisia eri hakukoneilla, kuten Google, Bing, Yahoo, DuckDuckGo sekä Jyväskylän yliopiston kirjaston JykDok. Hakupalveluiden käyttö lisäsi artikkeleiden määrää selvästi, sillä ne lisäsivät uutistoimitusten ja sanomalehtien hakukoneilla löydettyihin tuloksiin relevantteja hakutuloksia yli kolmanneksella. Hakukoneita käyttämällä löytyi lukuisia uutisia, jotka eivät löytyneet esimerkiksi sanomalehtien omilla hakukoneilla, vaikka ne oli julkaistu kyseisen lehden kotisivuilla. Lisäksi hakukoneet löysivät käytännössä jokaisen sanomalehtien omilla hakukoneilla aiemmin löydetyn uutisen. Esimerkiksi Google-haun myötä löytyi muun muassa Helsingin Sanomien ja Yleisradion internetsivuilta sellaisia artikkeleita, joita kyseisten sivujen omilla hakupalvelulla ei löytynyt. Toki valtaosin hakujen osumat olivat päällekkäisiä. Niissä tapauksissa, jossa sama uutinen oli kerrottu useamassa lähteessä, pyrimme etsimään alkuperäisen uutisen sekä tarkastelimme, antoivatko alkuperäisestä uutisesta mahdollisesti ”jatketut” artikkelit aiheen käsitteelyyn jotain lisäarvoa.

Internetin hakukoneita käytettäessä selaimessa käytettiin niin sanottua incognito-tilaa, jotta aiemmin tehdyt haut eivät vaikuttaisi hakutuloksiin. Osin samasta syystä hakuja tehdessä kokeiltiin myös harvemmin käytettyä DuckDuckGo-hakukonetta, sillä kyseisen hakukoneen väitetään olevan sellainen, joka ei jäljitä käyttäjäänsä, eikä tallenna hakuhistoriaa. Kaikki hakukoneet tuottivat hyvin samanlaiset tulokset uutisten haussa. Ainoa joukosta erottuva hakupalvelu oli Jyväskylän yliopiston kirjaston JykDok, jonka anti uutisten haussa jäi erittäin

laihaksi. Tämä oli toisaalta etukäteen odotettavissa, sillä JykDok ei varsinaisesti ole suunniteltu sanomalehtien artikkelien etsimiseen.

Aineistohaut tehtiin 1.5.2018 - 31.1.2019 välisenä aikana. Artikkeleita haettiin erikseen viidentoista laajalevikkisimmän suomenkielisen sanomalehden sähköisistä materiaaleista lehtien omien kotisivujen hakukoneilla, mikäli se vain oli mahdollista. Levikin perusteena käytimme MediaAuditFinlandin (mediaauditfinland.fi 2018) tilastoja vuodelta 2017 kokonaistavoitattavuuden osalta (painettu ja digisisältö). Tämän lisäksi sisällytimme suuren määrän lukijoita saavuttavien suomalaisten mediaorganisaatioiden MTV Uutisten, Iltalehden, Ilta-Sanomien ja YLE Uutisten hakukoneiden tulokset hakuihimme.

Hauissa käytettiin erilaisina yhdistelminä, yksikössä ja monikossa sekä eri aikamuodoissa seuraavia hakusanoja: koulu, väkivalta, kouluväkivalta, opettajia hakataan / lyödään / potkitaan / raavitaan / purraan / oppilas / oppilaat / koululainen hakkasi / puri / löi / potki / pahoinpiteli / raapi / hakkasi opettajaa / opettajan, oppilaat / koululaiset väkivaltaisia / aggressiivisia. Mainittakoon tässä yhteydessä, että jonkin tietyn sanomalehden kotisivujen oma artikkelien hakukenttä ei välttämättä antanut yhtään osumaa ”koulu väkivalta” tai ”kouluväkivalta” haulla, mutta sama hakukenttä antoi osumia hakusanoille ”oppilas löi opettajaa”. Sama havainto tehtiin usean sanomalehden ja uutispalvelun sivuilla. Pohdimme, että toimittajat määrittelevät ilmeisesti itse artikkelien hakusanat, jotka otetaan kätevästi artikkelin otsikosta tai leipätekstistä. Lisäksi monien sanomalehtien hakukentät eivät ”ymmärrä” hakusanojen katkaisua, kuten internetin hakukoneet. Esimerkiksi hakusanan ”väkival*” ei tässä muodossa antanut joidenkin lehtien omissa hakukentissä ollenkaan tuloksia, kun taas internetin hakukoneet antoivat tulokseksi kaikenlaisia sanoja, jotka alkavat väkival -alkuisesti. Tässä mielessä monien lehtien omat hakukentät ovat hyvin kankeita ja epäluotettavia. Tässäkin mielessä internetin hakukoneiden käyttäminen aineiston haussa suurensi otosta ja paransi näin osaltaan tutkimuksen luotettavuutta. Aineiston hakemisen myötä huomasimme, että suurin osa suomalaisen kouluväkivallan uutisoinnista käsittelee oppilaiden välistä väkivaltaa. Tämä ei ollut mitään yllätys. On kuitenkin sanottava, että uutisia oppilaiden opetushenkilöstöön

kohdistamasta väkivallasta ei ollut vaikea löytää. Osa uutisoinnista käsitteli yläkouluissa tapahtuneita väkivallantekoja, jotka rajasimme tutkimusasetelman mukaisesti aineistosta pois. Silti löysimme 78 kappaletta tutkimuksemme aihepiiriin kuuluvaa uutista tai lehtiartikkelia. Näistä karsimme pois tiettyjä päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi Etelä-Suomen Uutiset, Helsingin Uutiset ja Vantaan Sanomat kertoivat sivuillaan samasta uutisesta hieman eri tavoin. Tällaisissa tilanteissa valitsimme informatiivisimman uutisen, sillä saman väkivaltatapauksen käsittely aineistossa moneen kertaan ei ole omiaan lisäämään tutkimuksen luotettavuutta.

Loppujen lopuksi syvemmän analyysin kohteeksi päätyi 60 artikkelia. Aineiston perusteella oppilaiden väkivaltaisuus on nimenomaan alakoulujen ongelma. Alakoululaisten väkivaltaisesta käyttäytymisestä löytyi selvästi enemmän uutisia, kuin yläkoululaisten vastaavasta toiminnasta. Kun alakoulua koskevien artikkeleiden tekstit otsikoita myöten muutettiin tyyliin Times New Roman fonttikokoon 12 rivivälillä 1,5, oli lopputuloksena analysoitavaa tekstiä kaiken kaikkiaan 109 sivua.

5.4 Kvalitatiivinen sisällönanalyysi

Käytimme tutkimuksessamme keräämämme laadullisen tutkimusaineiston analyysissä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jolla laadullisessa tutkimuksessa pyritään selkeyttämään sekä tiivistämään aineistoa, kuitenkin kadottamatta oleellista tietoa tai informaatiota. Sisällönanalyysillä voidaan tutkia ja analysoida kirjallisia dokumentteja. Tuomen & Sarajärven (2002, 117) mukaan sisällönanalyysillä kyetään analysoimaan dokumentteja objektiivisesti ja systemaattisesti. Tutkimuksella pyritään tuottamaan uutta tietoa tutkittavasta aiheesta ja analyysin tarkoitus on tehdä aineistosta mahdollisimman selkolukuista. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan pyrkimystä kuvata tutkimuksen dokumenttien sisältöä sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2002, 119).

Sisällönanalyysillä pyritään saamaan kuvaus ilmiöstä, jota tutkitaan mahdollisimman tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 117). Hirsjärven ym. (2009, 156-157) mukaan sisällönanalyysiä käytetään tavallisemmin silloin, kun tutkimuksen mielenkiinnon kohteena on kieli kommunikaationa ja tehtävänä on selkiyttää kommunikaation sisältöä. Näin ollen sisällönanalyysi on luonteva metodi uutisaineiston tutkimukseen. Suomessa sisällönanalyysiä ovat käyttäneet sanomalehtien artikkelien tutkimuksissa muun muassa Laine ja Turtiainen (2018) tutkimuksessaan suomalaisen huippu-urheilun muutostyön uutisoinnista, sekä Rönkä (2009) tutkiessaan matkapuhelinsäteilyn terveystarpeiden uutisointia. Menetelmää on käytetty myös kouluväkivallan uutisoinnin analyysissä (de Wet 2016), sekä opettajiin kohdistuvan väkivallan uutisoinnin tutkimuksessa (Sungu 2015).

Tämän tutkimuksen laadullinen tutkimusaineisto koostuu sanomalehtien ja muiden suomalaisten uutistoimitusten uutisista ja artikkeleista. Tarkoituksena on näin ollen selkiyttää uutisten ja lehtiartikkelien tekstejä. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 94) esittävät tutkija Timo Laineen analyysirungon pohjalta muokatun informatiivisen kuvauksen siitä, kuinka aineiston analyysissä tulisi edetä:

1. Päätä, mikä tässä aineistossa kiinnostaa ja tee vahva päätös!
2. Käy läpi aineisto, erota ja merkitse ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseesi.
3. Kaikki muu jää pois tästä tutkimuksesta.
4. Kerää merkityt asiat yhteen ja erikseen muusta aineistosta.
5. Luokittele, teemoita tai tyyppitele aineisto.
6. Kirjoita yhteenveto.

Ohjerunko korostaa tutkittavan aineiston rajaamisen tärkeyttä. Tutkittavaksi valitaan tarpeeksi tarkasti rajattu kapea ilmiö, josta pyritään saamaan mahdollisimman paljon selvitettyksi. Rajauksen jälkeen on vuorossa aineiston "koodaaminen". Tuomen ja Sarajärven (2002, 95) mukaan koodausvaihe voi tapahtua juuri siten kuin tutkija parhaaksi tilanteessa näkee. Koodauksen tulee kuitenkin toimia

sisään kirjoitettuina muistiinpanoina, sekä jäsentää sitä, mitä tutkijan mielestä aineistossa käsitellään. Lisäksi koodimerkit toimivat tekstin kuvailun apuvälineinä. Metsämuuronen (2008, 51) mainitsee, kuinka tutkimusaineiston sisällön analyysiä voidaan helpottaa esimerkiksi tekemällä käsitekartta. Varsinaisen analyysin vaiheessa aineisto luokitellaan, teemoitetaan, tai tyypitellään. Laadullisessa analyysissä painottuu se, mitä kustakin teemasta on sanottu, eikä lukumäärällä ole välttämättä merkitystä. Teemoja ei tarvitse välttämättä olla analyysin aluksi olemassa valmiina, vaan ne voivat nousta esiin tutkimusaineistosta ongelmanasettelua vasten. Tässä tutkimuksessa aineistoa lähdettiin analysoimaan siten, että aineistosta oli mahdollista nousta esiin uusia teemoja, vaikka valmiita ajatuksia teemojen suhteen olikin ennen koodausvaihetta olemassa.

5.4.1 Havaintojen pelkistäminen

Havaintojen pelkistämisessä voidaan erottaa kaksi eri osaa. Ensimmäkin aineistoa tarkastellaan aina vain tietyistä teoreettismetodologisesta näkökulmasta. Aineistoa tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota vain siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta ”olennaista”, vaikka samassakin tutkimuksessa aineistoa voidaan tarkastella monesta näkökulmassa. Näin analyysin kohteena oleva tekstimassa pelkistyy hieman hallittavammaksi määräksi erillisiä ”raakahavaintoja”. Pelkistämisen toisen vaiheen ideana on karsia havaintomäärää havaintojen yhdistämisellä. Erilliset raakahavainnot yhdistetään yhdeksi havainnoksi tai ainakin hallitummiksi havaintojen joukoksi. Tähän päästään etsimällä havaintojen yhteinen piirre tai nimittäjä tai muotoilemalla sääntö, joka tältä osin pätee poikkeuksetta koko aineistoon. (Alasuutari 2011, 40.)

Havaintojen yhdistämisessä aineistossa ajatellaan olevan esimerkkejä tai näytteitä samasta ilmiöstä. Näin on esimerkiksi tutkimuksessa, jossa aineisto koostuu sanomalehti uutisista, joiden pohjalta pyritään määrittelemään uutisen makrorakenne. (Alasuutari 2011, 40.) Havaintojen yhdistäminen yhteisiä piirteitä

etsimällä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että aineistoon pelkistämisen tavoitteena olisi vain määritellä aineiston tyyppitapauksia tai keskivertoyksilöitä. Laadullisessa analyysissä yksikin poikkeus kumoaa säännön, osoittaa että asiaa pitää pohtia uudelleen. Havainnot yhdistämällä tuotetun havainnon pitää päteä poikkeuksesta kaikkiin raakahavaintoihin; aineistoon ei saa sisältyä eri havainnot ”makrohavainnoiksi” pelkistävää havaintolausetta vastaan sotivia tapauksia. Usein tämä johtaa abstraktitason nostamiseen, teoreettisen viitekehyksen tai ainakin näkökulman jonkinlaiseen muuttumiseen. (Alasuutari 2011, 42.)

Erot eri havaintoyksiköiden välillä ovat tärkeitä laadullisessa analyysissä. Ne antavat usein johtolankoja siitä, mistä jokin asia johtuu tai mikä tekee sen ymmärrettäväksi. Laadullisessa analyysissä kannattaa kuitenkin suhtautua varovaisesti erotteluiden tekemiseen ja tyypittelyyn; on selvää, että jos tehdään paljon erotteluja ja tyypittelyjä, on jokseenkin vaikea muotilla sellaisesta poikkeuksesta sääntöä, jolla nämä erot liittyvät toisiinsa. Siksi on tärkeää pyrkiä pelkistämisen raakahavainnot mahdollisimman suppeaksi havaintojen joukoksi. (Alasuutari 2011, 43.)

5.4.2 Tekstien tulkinta ja aineiston koodaaminen

Tässä tutkimuksessa analysoidaan tekstejä, jotka on kirjoitettu uutisten ja artikkelien muotoon. Vaikka tietyn tekstin sanamuoto on jokaiselle lukijalle lähtökohdaisesti samanlainen, tulkitsee jokainen lukija tekstin omalla tavallaan. Tämä koskee myös tilanteita, jossa tekstiä tulkitaan laadullisen tutkimuksen viitekehyksessä. Jokainen tutkija tulkitsee analysoimansa tekstin omalla tavallaan, vaikka pyrkisikin olemaan mahdollisimman objektiivinen. Lehtosen (2004, 172) mukaan lukemistilanteessa on aina läsnä muitakin tekijöitä kuin pelkkä luettava teksti. Lukijalla on tekstiä koskevia ennako-odotuksia. Tekstin ulkoasu tai sen kuuluminen johonkin tiettyyn tyyliin viestittävät tekstin sisältämistä merkityksistä. Uutisteksteiltä odotetaan erilaisia asioita kuin kaunokirjallisuudelta.

Erilaisten tekstilajien tunteminen mahdollistaa lukijan ennakkokäsitykset ennen kuin yhtään lausetta tekstiä on luettu.

Eri ihmiset lukevat samaa tekstiä eri lähtökohdista. Lukijan aiemmin lukemani teksti, lukijan kokemushistoria ja konteksti, jossa teksti luetaan, vaikuttavat siihen, kuinka luettu teksti tulkitaan. Intertekstuaalisuuden teorian mukaan teksti ei koskaan toimi suljettuna järjestelmänä. Tekstin lukijan aiemmin lukemat tekstit ovat intertekstuaalisesti vaikuttamassa tekstien tulkintaan. (Lehtonen 2004, 180.) Tämä pätee myös siihen, kuinka tutkija tulkitsee lukemiaan tekstejä. Tekstit tulevat tulkituksi lukijansa kautta. Tämä erottaa ihmistieteet tarkkailijasta riippumattomuuteen pyrkivistä luonnontieteistä. Tässä tutkimuksessa tutkijoita on kaksi. Aineistoa tulkitessamme pyrimme mahdollisimman hyvin siihen, että meille muodostuisi analysoitavista teksteistä yhteinen ymmärrys.

Tutkimusaineiston keräysvaiheessa keräsimme aineiston rajaamiskriteerit täyttävät uutiset ja artikkelit yhteiseen drive-kansioon, jossa sitä oli mahdollista tarkastella tietokoneella. Olimme tutustuneet aineistoon jo sen keräysvaiheessa ja ensimmäisessä lähiluvussa. Huomasimme joitakin selkeitä aineistosta nousevia teemoja, joita koodasimme yhteisen keskustelun pohjalta sovituin värikoodein. Koodasimme punaisella tekstillä väkivallan kuvaukset, joissa käytännössä kerrotaan, millaista väkivalta oli ja kuinka se sai alkunsa. Oranssilla värillä koodasimme erilaiset jälkiseuraamukset, kuten erilaiset stressi- ja pelkotilat, jotka ovat vaikuttaneet niin opettajan työssäjaksamiseen kuin siviilielämään. Violetilla värillä koodasimme kohdat, joissa pohdittiin syitä oppilaiden väkivaltaisuuden takana. Saman koodin alle menivät analyysin tässä vaiheessa myös ajatukset siitä, onko oppilaiden väkivaltaisuudessa tapahtunut ajan myötä muutoksia. Tähän teemaan koodattiin myös tekstit, joissa esitettiin parannusehdotuksia ongelman ratkaisemiseksi. Violetin värikoodin alle tuli alun karkeassa analyysissä monia erilaisia asioita ja tämän ”teemaluokan” perustelu vaati meiltä kahdelta paljon keskustelua ja palaamista useamman kerran aineiston pariin tarkastelemaan muita mahdollisuuksia koodaukselle. Päädyimme kuitenkin koodaamaan tämän teeman näin, sillä teeman ”alalajit” esiintyivät usein samoissa virkkeissä ja kappaleissa, joten niiden irrottaminen erikseen jo analyysin alkuvaiheessa olisi

tehnyt aineistostamme turhan repaleisen ja irrottanut tekstit mahdollisesti jopa liiaksi asiayhteydestään. Sinisellä värillä koodasimme asiat, jotka kertoivat suoraan fyysisten vammojen jälkioireista tai liittyivät niihin välillisesti, esimerkiksi työtä tai harrastuksia vaikeuttavina seikkoina tai riitoina vakuutusyhtiön kanssa. Vihreällä värillä koodasimme väkivallalla uhkailun. Tämä teema oli helpoiten koodattavissa. Magentalla koodasimme ne kohdat, joissa kerrottiin, millä tavalla väkivallan uhriksi joutumista käsiteltiin jälkeenpäin työyhteisössä kollegoiden ja/tai esimiesten kanssa.

Tutkimuksen analyysivaiheessa luimme tarkastusmielessä jo värikoodatut aineistomme tekstit uudelleen ja epävarmuuden herätessä keskustelimme, millä perusteella jokin tietty kohta on koodattu. Erimielisyyksiä koodauksen suhteen ei juuri herännyt, kunhan olimme aluksi päässeet yhteisymmärrykseen eri koodiluokista. Uusintalukukerroilla huomasimme kuitenkin joitain kohtia, jotka olivat aiemmin epähuomiossa jääneet koodattua värillä. Eniten pohdimme aiemmin mainitun violetin värin alle koodatuista asioista, mutta jo aiemmin esitetyistä syistä johtuen päädyimme koodaamaan useamman alateeman tuon teeman alle. Lisäksi aineistosta löytyi luonnollisesti myös sellaisia asioita, jotka eivät sijoittuneet suoranaisesti minkään aluksi sopimamme koodiluokan alle. Näiden aiheiden käsittely vaati jälleen uuden lukukerran.

5.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen, tutkimuksen aiheen ja eettisyyden arviointi ovat oleellinen osa tieteellistä tutkimusta. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 23) huomauttavat eettisesti hyvältä tutkimukselta edellytetään, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksessa pyrimme huomioimaan eettisyyden tutkimuksen aiheen valinnalla ja tutkimusta toteutuksessa. Tuomen ja Sarajärven (2002, 149) mukaan laadullisen tutkimuksen tutkijat kiinnittävät tutkimuksen eettisyydessä huomiota siihen, että tutkimusasetelma on sopiva ja tutkimuksen

raportti on hyvin tehty. Hirsjärvi ym. (2009, 24) mainitsevat, että jo pelkästään tutkimuksen aiheen valinta on eettinen ratkaisu.

Tutkimuksen alkuperäisenä ajatuksena oli haastatella oppilaiden väkivallan uhreiksi joutuneita opettajia, mutta päädyimme pian muuttamaan lähestymistapaa. Alustava lähdekirjallisuuteen ja uutisaineistoon tutustuminen sai meidät havahtumaan mahdollisuuteen, että väkivallan uhrien haastattelu voisi ”repiä auki vanhoja haavoja”, eikä se olisi ollut eettisesti ajateltuna suotavaa. Ajattelimme myös, että opettajan työssä koettu väkivalta voi olla melkoinen tabu, josta ei välttämättä edes haluta kertoa ulkopuolisilla, vaikka tiedossa olisikin täysi anonymiteetti. Kaiken kaikkiaan koimme tutkimuksemme aihepiirin olevan niin henkilökohtainen, että aineiston kerääminen muulla tavoin olisi eettisesti parempi vaihtoehto. Tämän tutkimuksen uutisaineisto on jo valmiiksi julkista, kaikkien halukkaiden lukijoiden saatavilla olevaa aineistoa. Tästä syystä esimerkiksi haastatteluaineistossa eteen mahdollisesti tulevat yksityiseen liittyvät eettiset ongelmat eivät ole vastaavalla tavalla tutkijoiden päätettävissä. Uutisartikkelit kirjoittanut toimittaja on ratkaissut nämä asiat jo aiemmin.

Tuomi ja Sarajärvi (2002, 154) huomauttavat, että tutkimuksen aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkiyttää, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Hirsjärvi ym. (2009, 25) mukaan tutkimuksen lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen sekä itsemääräämisoikeus, eli pyritään kunnioittamaan itsemääräämisoikeutta siten, että annetaan ihmiselle mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Päädyimme siihen, että jo valmiiksi julkaistuja uutisaineistoja tutkimalla pystymme tutkimaan haluamaamme aihepiiriä eettisesti soveliaalla tavalla. Tutkimuksessamme emme halunneet loukata ketään tai tuoda väkivaltaa työssään kohdanneiden opettajien kokemia huonoja kokemuksia uudelleen heidän mieleensä. Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan eettisyys muodollisesti kiertyy tutkimuksen arviointi- ja luotettavuuskriteereihin, mutta tutkija on moraalisesti väärillä vesillä, jos kyseiset kriteerit ovat tutkijalle vain tarkistuslistoja. Eettinen sitoutuneisuus ohjaa hyvää tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 149-150.)

Tutkimuksessa eettisyyden lähtökohtana voidaan katsoa sitä, että tutkimuksessa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää huomioida, että tutkimuksessa käytetty aineistossa on mahdollisuus säilyttää anonymiteetti. Tutkimusaineistossamme opettajat tai koulun henkilökunta esiintyvät usein nimettömänä. Toisaalta tutkimuksen uutisaineistossa omilla nimillään esiintyvät ihmiset ovat luopuneet anonymiteetistään silloin, kun uutinen on julkaistu, joten tämä tutkimus ei heidän anonymiteettiään enää entisestään heikennä. Tutkimuksen raportoinnissa olemme pyrkineet kuvaamaan täsmällisesti ja rehellisesti tutkimusprosessia koko tutkimusprosessin ajan aina tutkimuksen lähtökohdista, aineiston rajaamisesta ja koodauksesta tutkimuksen tuloksiin asti. Tutkimuksen selkeä ja täsmällinen kuvaus auttavat lukijaa hahmotamaan tutkimuksen lähtökohdat, valinnat sekä tulokset.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimusaineistosta löytyi sisällönanalyysin avulla selkeitä pääteemoja, jotka esitellään seuraavaksi kolmessa alaluvussa. Kolmen pääteeman lisäksi neljännessä alaluvussa esitetään muita aineistosta esiin nousseita teemoja. Kuudesta-kymmenestä artikkelista kaikkiaan 47 artikkelia kertoi väkivallan lisääntymisestä ja pohti syitä ilmiöön. Tämä oli ylivoimaisesti eniten palstatilaa saanut teema. Kuvauksia siitä, millaista väkivalta on, löytyi 32 artikkelista. Yhdessätoista artikkelissa kerrottiin erilaisista uhkailuista sekä henkisestä väkivallasta. Tutkimusaineiston artikkeleissa käsiteltiin tavallisesti useampaa teemaa ja osa artikkeleista käsitteli kaikkia yllä mainittuja pääteemoja.

6.1 “Oppilas ei lyö huvikseen” Miksi väkivaltaisuus on lisääntynyt

Selvin tutkimusaineistosta esiin noussut teema oli koululaisten lisääntynyt väkivaltaisuus ja ilmiön syiden pohdinta. Tällaisia teemoja löytyi aineiston 60 artikkelin joukosta kaikkiaan 47 artikkelista. Tutkimusaineistosta löytyi lukuisia viittauksia siitä, että koululaisten opettajiin kohdistama väkivaltaisuus on kasvussa. Seuraavassa joitakin esimerkkejä tämän aiheen esille tuomisesta mediassa: *Väkivalta uhkaa Helsingin opettajia* (Yle 2008). *Luokanopettajat: ”Kymmenet opettajat jatkuvasti mustelmilla.” Opettajien mukaan alakouluissakin oppilaiden väkivaltainen ja epäasiallinen käytös on lisääntynyt* (MTV 2013). *Lasten väkivaltainen käyttäytyminen kouluissa on lisääntynyt* (Helsingin Uutiset 2014). *Turvattomuus ja väkivalta ovat lisääntyneet opetus- ja kasvatusalalla* (Helsingin Sanomat 2015). *Kouluväkivallasta tullut arkipäivää Vantaalla – oppilaat purevat, raapivat ja uhkailevat* (Vantaan Sanomat 2016). *Kasvatusalalla työskentelevät kertovat: Väkiä Suomeen kouluissa yhä enemmän – ”Kuluneen 5 vuoden aikana tilanne muuttunut täysin”* (Ilta-Sanomat 2017a).

Edellä mainitut artikkelit ovat vain osa niistä tutkimusaineiston uutisista, joissa kerrottiin opettajien kohtaavan töissään yhä useammin väkivaltaa. Toisaalta aineistosta löytyi myös yksi artikkeli, jossa ääneen pääsivät myös epäilevät äänet. Vantaan Uutiset (2013) kertoo artikkelissaan, että kaupungin sivistystoimessa tilastoidut henkilöstöön kohdistuvat uhka- ja väkivaltatilanteet ovat kolmessa vuodessa yli kolminkertaistuneet. Vuonna 2009 tilastoitiin 217 uhka- ja väkivaltatilannetta, kun vuonna 2012 määrä kasvoi 676 tapaukseen. Vantaan johtava koulupsykologi Tuija Harakka kommentoi asiaa seuraavasti, ”En tiedä, ovatko oppilaat väkivaltaisempia kuin ennen, luultavasti tapauksia vain tilastoidaan enemmän.” Toimittaja kertoo heti lainauksen perään, ettei tilastointimenetelmät tiettävästi ole tuolla aikajänteellä muuttuneet. Harakan epäilyt siitä, että väkivallan määrä ei välttämättä ole kasvussa ei saa puoltavia kommentteja muualta aineiston uutisista.

Helsingin Uutisten (2014) artikkelissa Espoon sivistystoimen työsuojelupäällikkö Kasper Launis näkee asian aivan päinvastoin. Launis uskoo, että pienempien lasten kohdalla väkivalta jätetään useammin ilmoittamatta työsuojeluun. Samasta asiasta kertoo myös nimettömänä Ilta-Sanomien (2017a) artikkelissa kommentoiva luokanopettaja, jonka mukaan monet opettajiin kohdistuvat väkivaltaisuuDET jäävät tilastojen ulkopuolelle, koska opettajat eivät ehdi kirjata kaikkia tapauksia ylös. Ajatusta tukee Yle uutisten (2018b) artikkeli, jossa kerrotaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen selvityksestä, jonka mukaan, monet vakavat häiriötilanteet kuten varkaudet ja väkivaltatilanteet, käsitellään useimmiten yhä edelleen koulun sisäisesti. Selvityksen mukaan koulujen yhteistyötä lastensuojelun ja poliisin kanssa pitäisi lisätä entisestään.

Oppilaat ovat aiemminkin hyökänneet opettajien kimppuun, mutta uutisoinnin perusteella ongelma on pahenemaan päin. Länsi-Savo (2018) uutisoi opettajiin kohdistuvien väkivaltaisten purkauksien lisääntyneet selvästi 2000-luvulla. Uutisessa Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n työelämäasiamies Riina Länrikallio kertoo joka kymmenennen opettajan kohdanneen työssään väkivaltaa tai sen uhkaa. Näistä tapauksista joka kymmenennelle on aiheutunut sairauspoissaoloja. Tutkimusaineiston mukaan opettajien oppilaiden taholta kokema

väkivalta on tavallisinta alakoulun puolella. Sanomalehti Kaleva (2001) otsikoi asiasta jo vuosituhaten alussa seuraavasti: *Opettajaan kohdistuva väkivalta etenkin ala-asteiden ongelma*. Ilta-Sanomien (2007) uutisessa kerrottiin kuusi vuotta myöhemmin, että yli puolet alaluokkien opettajista kertoi itse kokeneensa tai tuntevansa kollegan, joka on kokenut fyysistä väkivaltaa. MTV Uutisten (2015) artikkelissa kerrotaan MTV:n opettajille tekemästä kyselystä, jonka mukaan oppilaiden väkivaltaisen riehuminen uhriksi kertoo joutuneensa kolmasosa alakoulun opettajista.

Ylipäättään tutkimusaineiston uutiset kertovat oppilaiden kasvaneesta häiriökäyttäytymisestä. Ylen uutisessa (2012) kerrotaan OAJ:n tekemästä kyselystä, jonka mukaan runsaat 70 prosenttia opettajista on sitä mieltä, että koulujen työrauha on selvästi heikentynyt. Artikkelin mukaan lasten reagointi on muuttunut voimakkaammaksi. Samankaltaisesta kehityksestä uutisoi Etelä-Suomen Sanomat (2016) artikkelissa, jossa kerrotaan Päijät-Hämeessä opettajille tehdystä kyselystä, johon vastasi 77 opettajaa. Kyselyyn vastanneista opettajista 74,4 prosenttia oli sitä mieltä, että oppilaiden käytös on huonontunut. 23,1 prosentin mielestä käytös on pysynyt ennallaan ja vain 2,6 prosenttia oli sitä mieltä, että käytös on parantunut. Myös oppilaiden aggressiivinen käytös vaikuttaa olevan kasvussa. Tästä syystä onkin luontevaa, että ilmiön syitä on pohdittu myös lehtikirjoituksissa. Opettajiin kohdistuvan väkivallan yleistymisen syiden pohtiminen nousikin selvästi esille tutkimusaineistosta. Uutisten julkaisuaikajankohtia tarkasteltaessa kannattaa huomioida, että Opetusalan ammattijärjestö OAJ tekee kahden vuoden välein työolobarometrin, joka mittaa opettajien ja opetusalan johtajien työhyvinvointia, työoloja ja turvallisuutta (OAJ). Esimerkiksi vuoden 2013 lopulla julkaistu työolobarometri on osaltaan toiminut selvästi monen tutkimusaineiston uutisartikkelin lähteenä.

Helsingin Uutiset (2014) kertovat yli kymmenentuhannen opettajan kokevan väkivaltaa vuosittain. Kyseisessä artikkelissa Opetusalan ammattijärjestön puheenjohtaja Olli Luukkainen pohtii syitä seuraavasti:

Tämä puhuu vankemman koulujen ja vanhempien välisen yhteistyön tarpeesta. Lapset on kasvatettava kotona ja vanhempien on näytettävä

esimerkkiä asiallisesta käytöksestä.. -Koulutuksen leikkauspäätökset johtavat valitettavasti siihen, että kiire koulussa lisääntyy entisestään. Kun ryhmät kasvavat ja opetusta leikataan, on opettajan yhä hankalampi ottaa oppilasta yksilöllisesti huomioon. (Helsingin uutiset 23.4.2014)

Ammattijärjestöä edustavan Luukkaisen kommentoissa nousee esille huoli siitä, että osa vanhemmista jättää lasten kasvattamisen koulun kontolle. Esille nousevat myös koulutukseen kohdistuvat leikkauspäätökset ja sen seurauksena alati kasvavat opetusryhmäkoot. Sanomalehti Ilkan (2014) pääkirjoituksessa puolestaan pohditaan opettajien kunnioituksen vähenemistä OAJ:n työolobarometrin pohjalta seuraavasti:

Opettajien työssään kohtaamista väkivaltatilanteista on tullut yllättävän yleisiä. Ennen kansankynttilöiksi kiitetyjen opettajien auktoriteetti ja arvostus on OAJ:n työalabarometrin tulosten valossa hävinnyt lähes olemattomiin. (Ilkka 26.4.2014)

Vantaan Sanomien artikkelissa (2013) Vantaan sivistystoimen työsuojeluvaltuutettu Kari Kinnunen uskoo, että yksi vaiettu syy väkivallan lisääntymiseen on lähikouluperiaate:

Erityisoppilaat käyvät nykyisin lähikouluun, eikä heitä laiteta enää erillisiin kouluihin. (...) Vantaan koulukuraattoripalveluiden esimies Hanna Pösö on nähnyt käytännön tasolla, että muutos on aiheuttanut hämmennystä monissa kouluissa. - Erityisoppilaat ovat aiheuttaneet pelkoa ja jännitystä joissakin opettajissa, jotka eivät ole aikaisemmin tottuneet toimimaan erityisoppilaiden kanssa. (Vantaan sanomat 29.10.2013)

Ilta-Sanomien (2017a) artikkelissa nostetaan esille ajatus siitä, että kuntien säästötoimet voivat olla kasvaneen väkivaltaisuuden taustalla. Opetusalan ammattijärjestön työelämäasiamies Riina Länsikallio esittää ilmiön taustoja seuraavasti:

Liian suuret opetusryhmät, kuntien säästötoimet ja se, että opettajia on liian vähän selittävät sitä, miksi kokemus kouluissa tapahtuvasta väkivallasta on lisääntynyt. (...) - Käytöshäiriöisille lapsille tulisi taata tarpeeksi pieni ryhmä ja häiriötön ympäristö, mutta säästöjen puitteissa tämä ei näytä usein onnistuvan. (Ilta-Sanomien 2.6.2017)

Ammattijärjestön edustajana Länsikallio pääsee ääneen useammassakin uutisessa. Tamperelaisen (2015) uutisessa Länsikallio pohtii erityisoppilaiden vaikutusta lisääntyneeseen väkivaltaan todeten, että kaikkia ongelmia ei voida heidän syykseen laittaa.

... jos erityistä tukea vaativat oppilaat eivät pääse oppimaan rauhallisessa ympäristössä, saattaa tulla väkivaltaisia purkauksia. (...) Länsikallio toteaa, ettei erityisoppilaita yksistään voi syyttää koulujen ongelmista. Hän kuitenkin myöntää, että erityisoppilaiden kanssa ongelmat saattavat korostua, kun kouluissa säästetään ja ryhmäkoot kasvavat. (Tamperelainen 25.1.2015)

MTV Uutiset (2015) käsittelee uutisessaan alakoulun opettajien kohtaamaa väkivaltaa. Myös tässä uutisessa syitä väkivaltaan löydetään kuntien säästötoimista. "Opettajat väkivallan kohteina - päättäjien leikkaukset näkyvät" otsikolla julkaistussa jutussa on haastateltu Helsingin Suutarilan alakoulun rehtoria:

Erityisesti koulunkäyntiresursseja vähennettiin, melkein puoleen taisi riipuen koulun koosta ne resurssit mennä. Ne oppilaat, jotka tarvitsevat sitä tukea, eivät saa sitä tukea. Se näkyy oppimenesyksessä, rauhattomuutena, toteaa Kari Töyrylä, Suutarilan alakoulun rehtori. (MTV Uutiset 29.4.2015)

Myös Ylen (2018a) uutisessa käsitellään kuntien säästötoimia. Säästöt ovat tuoneet erityisoppilaat yleisopetuksen ryhmiin opiskelemaan, mikä aiheuttaa haasteita niin opetukselle kuin turvallisuudelle.

"Opetan kolmea ja loput 25 tekevät itsenäisesti", kuvailee helsinkiläinen luokanopettaja tyypillistä koulupäivää. Kun luokassa on paljon oppilaita, joilla on hankaluutta sietää pettymyksiä, ovat äkkipikaisia ja jopa väkivaltaisia, toiminnan ohjaaminen vaatii opettajalta paljon ponnisteluja. (YLE Uutiset 5.10.2018)

Aineistossa kerrotaan toistuvasti oppilaista, joille suuressa ryhmässä toimiminen ja yhteisten pelisääntöjen noudattaminen aiheuttaa toistuvia ongelmia. Nykysuutauksen mukaisesti tällaiset oppilaat opiskelevat kuitenkin yleisopetuksen ryhmissä. Tämä näyttäytyy koulussa siten, että moni oppilas provosoituu väkivaltaiseksi normaaleissa arkisissa tilanteissa.

Osa oppilaista on niin herkkiä räjähtämään, että esimerkiksi pieni kosketus ohi kulkiessa käytävällä voidaan tulkita tahalliseksi ärsytykseksi. Lyöminen tuntuu olevan monelle ainoa keino ratkaista hankalaksi koettuja tilanteita, opettaja kuvailee. (Ilta-Sanomat 28.6.2017)

Liian suuret opetusryhmät mainitaan useassa uutisessa yhdeksi syyksi, joka on voinut osaltaan kasvattaa oppilaiden väkivaltaista käyttäytymistä. Ylen uutisten artikkelissa (2018b) OAJ:n koulutusasiain päällikkö Nina Lahtinen pohtii liian suurten opetusryhmien osaltansa lisäävän väkivaltaisen käytöksen riskiä. Hänen mukaansa oikeanlaista tukea ei kouluissa ole riittävästi tarjolla.

Osa oppilaista käyttäytyy huonosti ja jopa aggressiivisesti sen vuoksi, että hän hakee aikuisen huomiota. Isossa ryhmässä hän ei saa sitä riittävästi. Nina Lahtinen pitää toimimattomana kehityssuuntana nykyistä mallia, jossa erityishuomiota vaativat oppilaat on integroitu normaaliopetukseen ilman tarvittavia tukitoimia. (YLE Uutiset 5.12.2018)

Samassa artikkelissa Lahtinen sanoo, että kouluissa pitäisi päästä pois sellaisesta ajattelutavasta, että meillä ei tarvita pienryhmiä. Sama uutinen päättyy Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen selvityksen tulokseen, jonka mukaan pienellä luokka- tai ryhmäkoolla ja mahdollisuudella pienryhmätyöskentelyyn on työrauhaa parantava vaikutus. Vantaan Sanomien (2013) artikkelissa pääsee ääneen Vantaan koulukuraattoripalveluiden esimies Hanna Pösö, joka arvelee kouluväkivallan taustalla olevan usein perheongelmia:

Perheillä ei ole tukiverkkoja ja he väsyvät vanhemmuuteen ja työelämän vaatimukseen. Lapsille ei ole aikaa ja heidän täytyy itsenäistyä liian varhain. Rajoja ei jakseta asettaa. (Vantaan Sanomat 29.10.2013)

Oppilaiden väkivaltaisuuden syiksi esitetään oppilaiden henkilökohtaisia häiriöitä Ilta-Sanomien artikkelissa (2017a) lastenpsykiatrian erikoislääkäri ja lasten psykoterapeutti Marjukka Westerlund kertoo, että lapsen väkivaltainen käytös on useimmiten oire jostakin taustalla olevasta häiriöstä tai ongelmasta.

Tavallisimpia häiriöitä ovat mielialahäiriöt, eli masennus ja ahdistus ja neuropsykiatriset häiriöt, kuten ADHD ja asperger. Myös erilaiset yksityiselämässä tapahtuvat asiat saattavat vaikuttaa käyttäytymiseen, ja toisinaan lapsi käyttäytyy väkivaltaisesti ainoastaan koulussa. –Joskus ollaan ymmällään siitä, että kotona ei ole vastaavaa ongelmaa kuin koulussa. Tämä voi johtua siitä, että koulussa ollaan isossa ryhmässä ja tilanteisiin liittyy sosiaalisia paineita, jotka kuormittavat lasta, Westerlund sanoo. (Ilta-Sanomat 2.6.2017)

Ylen uutiset (2018b) kirjoittaa oppilaiden opettajiin kohdistaman väkivallan kasvusta Porin seudulla. Uutisessa pohditaan psyykkisesti oireilevien lasten määrän kasvua.

Usein käytösongelmien takana on psyykkisiä ongelmia. Koulun näkökulmasta asian hoitaminen on hankalaa, eikä se etene riittävän nopeasti. Psyykkisesti oireilevien lasten määrä on rehtoreitten antaman palautteen perusteella lisääntymään päin, vahvistaa Porin kaupungin sivistyskeskuksen opetusyksikön päällikkö Taneli Tiirikainen. (Yle Uutiset 5.12.2018)

Vantaan Sanomat (2016) uutisoi, että Vantaalla työskenteleeviin opettajiin sekä kouluhenkilökuntaan kohdistuu väkivaltaa ja sen uhkaa päivittäin. Usein opettajien koskemattomuutta uhmaavat alakouluikäiset lapset, joilla on vaikeuksia tunteiden hallinnassa.

Osa lapsista voi entistä huonommin ja se myös näkyy koulujen arjessa, Vantaan perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo sanoo. – Erityisen tuen varassa olevat oppilaat eivät aina oikein osaa hallita tunteitaan. (...) Vantaan työsuojeluvaltuutettu Kari Kinnusen mukaan opettajia piinaavista tilanteista on tullut arkipäivää. Tilanteet kärjistyvät niin erityis- kuin yleisopetuksenkin puolella. Hän muistuttaa, että opettajien ohella myös muu koulun henkilökunta altistuu oppilaiden aggressioille. (Vantaan Sanomat 23.10.2016)

Opettajiin kohdistuvan väkivallan uutisointi nostaa oppilaiden alati kasvavat käyttäytymishäiriöt vahvasti esille. Useassa artikkelissa kerrotaan ongelmia syntyvän silloin, kun erityisoppilaat laitetaan lähikouluperiaatteen ja inklusion nimissä opiskelemaan yleisopetuksen suuriin ryhmiin.

Inklusion ja lähikouluperiaatteen keskeisenä ajatuksena on, että oppimisessaan ja kehityksessään tukea tarvitsevan ja myös erityisopetuspäätöksen

saaneen oppilaan opetus järjestetään riittävin tukitoimin yleisopetuksessa oppilaan lähikoulussa. Lisäksi inklusiivisuuden periaate edellyttää sellaista toimintakulttuuria ja pedagogisia menetelmiä, jotka edistävät kaikkien oppilaiden onnistumista opinnoissaan sekä hyvää kasvua ja kehitystä. (Opetushallitus 2007, 55.) Uutisissa esiintyneiden opettajien ja OAJ:n edustajien mielestä inklusio ei läheskään aina toimi ja sitä käytetään säästötoimien oikeutuksena. Opettajat kokevat, että tällöin erityistä tukea vaativat oppilaat oireilevat pahimmillaan väkivaltaisella käytöksellä. Lähikouluperiaatetta ei artikkelien perusteella haluta poistaa, mutta esiin nousee selviä mielipiteitä siitä, että lähikoulujen tulisi tarjota tarpeiden mukaisesti pienryhmäopetusta, jolloin kaikki oppilaat eivät olisi yleisopetuksessa. Tämän lisäksi uutisten siteeraamien opettajien mukaan ongelmia aiheuttavat ylipäätään kuntien säästötoimet, jotka paisuttavat opetusryhmien kokoa ja vaikeuttavat näin yksittäisten oppilaiden huomioimista. Osa oppilaista hakee huomiota huonolla käytöksellä.

Resurssipuute mainitaan useassa tutkimusaineiston uutisissä. Resurssien puute saattaa näkyä koulussa ihan arkisissa asioissa, kuten huonosti opetukseen soveltuvissa tiloissa, henkilökunnan määrässä sekä mahdollisuutena saada tukea tai apuvälineitä. Resurssien puute voi näkyä esimerkiksi erityisopettajan toimissa tai oppilaiden mahdollisuuteen saada riittävästi tukea. Yleistyvänä trendinä on, että yleisopetuksen opetusryhmiin tuodaan erityisoppilaita ja ryhmäkoot kasvavat. Erityisoppilaiden haasteet eivät aina ole pelkästään oppimiseen liittyviä, vaan mukana on usein oppilaita, joilla on haasteita sosioemotionaalisissa taidoissa. Mukana on myös yhä enemmän oppilaita, joilla on jonkinasteisia psyykkisiä ongelmia.

Kun luokanopettajalla voi olla luokkahuoneessa kaksikymmentäviisi hyvin erilaista oppilasta, jää opettajan huomio tai mahdollisuus auttaa yksilöllisesti jokaista oppilasta tällöin auttamatta pieneksi. Luokkahuoneessa olevat ärsykkeet, kuten meluja ja erilaiset liikkeet voivat häiritä joitakin oppilaita. Suuressa opetusryhmässä on myös väistämättä lukemattomia oppilaiden keskinäisiä sekä opettajan ja oppilaan välisiä vuorovaikutustilanteita, joissa voi syntyä viestintään liittyviä virhetulkintoja, jotka altistavat pientä osaa oppilaista aggressiivisuuteen.

Tällainen tilanne saattaa olla jollekin liikaa, jolloin tilanne saattaa eskaloitua väkivaltilanteeksi. Siinä missä potentiaalisesti aggressiivinen oppilas voi kyetä pienryhmässä hallitsemaan käytöstään, voi se olla suuressa opetusryhmässä hänelle mahdotonta.

6.2 ”Oppilaat purevat, lyövät ja potkivat” Millaista väkivalta on

Tutkimusaineiston perusteella koululaisten opettajiin kohdistama väkivalta on huolestuttava ja kasvava ilmiö. Aineisto antaa kuvan siitä, että oppilaiden opettajiin kohdistama väkivalta on monisyistä ja se vaihtelee lievästä väkivallasta aina vakavaan, vammoja aiheuttavaan väkivaltaan. Uutisissa ja lehtiartikeleissa kuvailaan, kuinka väkivalta sai alkunsa ja millaista opettajiin kohdistettu väkivalta oli. Aineiston 60 artikkelista 32 sisälsi väkivallan kuvailua.

Seuraavassa joitakin esimerkkejä tämän aiheen esille tuomisesta mediassa: YLE uutisissa (2008) mainitaan, kuinka väkivaltilanteet ovat hyvin erilaisia alaja yläasteella. Ala-asteella väkivallassa on kyse usein siitä, että opettaja yrittää rauhoitella riuhtovaa oppilasta ottamalla oppilaan esimerkiksi syliinsä. Yläkoulussa kyse on enemmän sanallisesta tai ruumiillisesta väkivallasta. (YLE Uutiset 4.6.2008) Iltta-Sanomien (2017a) artikkelissa mainitaan, että oppilaiden tekemä väkivalta opettajaa kohtaan tyypillisesti ilmenee lyömisen, potkimisen sekä raapimisen muodossa. MTV Uutiset (2014) kertovat, kuinka jo pienet oppilaat purevat, sylkevät, potkivat ja lyövät opettajia. (MTV Uutiset 10.8.2014)

Aineistosta esiin nousseista tapauksista yksi vakavimmista uutisoitiin muun muassa Kalevassa (2012) Iltalehdessä (2012) ja MTV Uutisissa (2012). Kalevan (2012) Artikkeleissa kerrotaan tapauksesta, jossa vantaalaisen 8-vuotiaan oppilaan epäillänsä pahoinpidelleen neljää koulun opettajaa. Tapahtuma sai alkunsa, kun poikaoppilas pyöräili välitunnilla ja törmäsi pyörällään toiseen oppilaaseen. Tilanteeseen paikalle mennyt naisopettaja yritti estää pyöräilyä, joka oli koulun säännöissä välitunnilla kielletty. Naisopettaja oli ottanut poikaa kädestä kiinni, jonka jälkeen poika oli lyönyt opettajaa nyrkillä, potkinut opettajaa ja repinyt opettajaa

hiuksista. Tilanteen seurauksena opettajan silmästä oli alkanut vuotamaan verta. Paikalle tulleita kolmea muuta opettajaa oppilas oli purrut, lyönyt tai potkinut. Tilanne rauhoittui, kun paikalle saapunut miesopettaja sai oppilaan otteeseen.

MTV Uutisten (2015) teettämän opettajakyselyn perusteella opettajat kohtaavat väkivallan uhkaa myös oppilaiden vanhempien taholta. Eräässä tapauksessa oppilaan vanhempi kävi opettajan kimppuun ja kaatoi tämän maahan, koska vanhempi ei ollut tyytyväinen koulun tapaan ratkaista lasten välistä kiusaamistilannetta, jossa vanhemman lapsi oli osapuolena. Myös koulunkäynninohjaajat ovat väkivallan kohteina, kuten MTV uutisten teettämän opettajakyselyn perusteella ilmenee. Eräässä tapauksessa oppilas oli alkanut potkimaan avustajaa. (MTV Uutiset 29.4.2015).

Helsingin Sanomat (2012) kertoo artikkelissaan *Opettajat kertovat häiriöoppilaista*, millaisiin tilanteisiin opettajat ja koulunhenkilökunta ovat joutuneet työssään. Artikkelissa kerrotaan tapauksesta, jossa opettaja ja koulunkäynninohjaaja joutuivat kantamaan ja pitelemään oppilasta käytävässä, koska oppilas riehui, potki, hakkasi ja puri muita. Opettaja ja koulunkäynninohjaaja pelkäsivät tilanteessa, että oppilas tekee pahaa vielä itselleen. Samassa artikkelissa mainitaan muitakin opettajien kohtaamia väkivaltatilanteita, kuten tappouhkaukset, haarukalla lyönnit ja tuolien heittäminen opettajan päälle. Eräässä luokassa on syksyn aikana tehty noin 50 väkivaltailmoitusta, joissa hyökkäyksien kohteena olivat olleet opettajat tai koulunkäynninohjaajat. Ilmoituksissa ei ole mukana tilanteita, joissa oppilas lyö, hakkaa, kuristaa tai potkii luokkatoveria. Opettajien kohtaamaa väkivaltaa kuvataan siten, että väkivalta on usein lyömistä, potkimista, raapimista, sylkemistä, tavaroiden heittäilyä, päälle lyömistä, haarukalla tai kynällä lyömistä. (Helsingin Sanomat 14.10.2012.) Iltalehti (2014) uutisoi, kuinka opettajat saattavat kohdata väkivaltaa oppilaiden taholta välitunninkin aikana.

Nelikymppinen naisopettaja valvoi välituntia, kun oppilas kävi hänen kimppuunsa. Ensimmäinen nyrkinisku osui ohimoon. Seuraavaksi opettaja tunsi viiltävää kipua ympäri kehoani, kun isokokoinen oppilas potki eri puolille vartaloa. Ympärillä olleet oppilaat anelivat lyövästä oppilasta lopettamaan. Mutta iskut vain jatkuivat. Opettaja sai ainakin kymmenen osua. Viimeinen niistä iskeytyi takaraivoon. (Iltalehti 13.8.2014)

Helsingin Sanomien (2012) artikkelissa opettajat kertovat, kuinka heitä on lukemattomia kertoja uhattu tappaa, huoriteltu sekä uhattu teräaseella. Opettajia kohtaan on myös heitetty kiviä, kirjoja, tuoleja, pulpetteja tai kaikkea mahdollista luokan irtainta. Potkiminen, pureminen, lyöminen, töniminen ja päälle syljeskely on myös tullut monelle opettajalle tutuksi. (Helsingin Sanomat 14.10.2012)

Etelä-Suomen Sanomien (2016) kyselyssä opettajat kertovat, kuinka eräs opettaja on joutunut henkilökohtaisesti joutunut saatananpalvonnan kohteeksi. Toinen opettaja kertoo, kuinka häntä itseään on lyöty, potkittu, purtu, nipistely ja syljetty päälle. Kyseistä opettajaa kohti on myös heitetty saksia, kirjoja, tuoleja sekä opettajan päälle on kaadettu sermejä ja pulpetteja. Opettaja on myös joutunut takavarikoimaan oppilailta kääntöveitsiä ja linkkareita. Opettaja on joutunut jäämään sairauslomalle kiinnipitotilanteessa sattuneen onnettomuuden takia. Samaisessa EES:n (2016) kyselyssä eräs opettaja kertoi, minkälaista väkivaltaa hän on työssään kohdannut.

Olen ollut vitun huora, hirvee ämmä, läski, lehmä, lesbo, mulkku, vamma-
nen ja idiootti vain muutaman mainitakseni. Minun päälleni on heitelty
mm. kumeja, kyniä, kirjoja, vihkoja, saksia ja kuminauhoja. Minut on uhattu
puukottaa. (Etelä-Suomen Sanomat 22.10.2016)

Iltalehdessä (2018) uutisoitiin opettajien kohtaamasta väkivallasta oppilaiden tap-
peluun puuttumisen yhteydessä sekä eräässä koulussa olevasta oppilaasta, joka
pahoinpitelee toistuvasti koulussa olevia henkilöitä.

Kun puutuin kahden nuoren väliseen tappeluun, toinen oppilaista suuttui
niin, että potkaisi mahaan niin että tuntui, olin silloin raskaana ja täytyy
myöntää, että tapauksen jälkeen tein ylimääräisiä neuvolakäyntejä, kertoo
säikähtänyt ope. - Alakoulussamme on oppilas, joka pahoinpitelee sekä
muita oppilaita että henkilökunnan jäseniä. (Iltalehti 22.12.2018)

Seurassa (2016) uutisoitiin lisää opettajien kohtaamasta väkivallasta oppilaiden
taholta. Väkivaltatilanne oli tullut eräälle opettajalle täytenä yllätyksenä, sillä
opettaja oli ollut menossa tauolle kohdatessaan väkivaltaa. Eräs oppilas oli yllät-
täen tönäissyt opettajaa pahoin seurauksin.

Kun opettaja käveli luokkahuoneesta kohti opettajanhuonetta, oppilas tönnäisi häneltä jalat alta portaissa. Opettajan jalka murtui ja hän joutui sairauslomalle. (Seura 18.8.2016)

Turun sanomissa (2007) kerrottiin oppilaiden lisääntyneestä väkivaltaisesta käyttäytymisestä seuraavasti:

Kun liikuntanumeron alentamisesta suivaantunut oppilas käy opettajansa rinnuksiin tai tunnilla nujakoivat nuoret raapivat ja potkivat heitä erottaamaan menevää opettajaa, jokainen ymmärtää, ettei peruskoulussa kaikki ole niin kuin pitäisi. (Turun-Sanomat 28.1.2007)

Ilta-Sanomat (2016) uutisoi otsikolla *8-vuotias poika raivostui keskisuomalaisessa koulussa – paikalle piti hälyttää poliisi*, kuinka poikaoppilas alkoi riehua koulussa ja huitoa rikkaharjalla. Oppilaan rauhoittamiseksi vaadittiin jopa 6-8 opettajaa, mutta mikään ei auttanut. Lopulta paikalle hälytettiin poliisi. Samaisessa artikkelissa kerrotaan Sisä-Suomen poliisilaitoksen lehden toimitukselle laatimasta 20-kohtaisesta hälytyslistasta, jossa lueteltiin alakouluihin kohdistuneita hälytyksiä edellisen kymmenen kuukauden ajalta. Seuraavassa näytteitä hälytyslistasta:

11-vuotias poika riehuu, yrittänyt lyödä ja potkaista opettajia. Nyt kaksi miesopettajaa pitelee kiinni kansliassa. Myös ikkunan rikkonut.

Opettajat pitää kiinni riehuvaa, 8-vuotiasta poikaa, heti kun otteesta päättää poika potkii rajusti. Sillalta oleva koulu, jälkimmäinen rakennus. Äitikin paikalla. Ensihoidolle tehtävänä. Sosiaalipäivystys saa tiedon.

Oppilas, 10-vuotias. Karannut koulun pihasta, tuli takaisin. Riehuu, raivoaa, heittää kiviä kaikkien päälle. Uhkaa tappaa itsensä.

(Ilta-Sanomat 9.10.2016)

Tutkimusaineiston uutisissa ja lehtikirjoituksissa kerrottiin monenlaisista opettajiin kohdistuneista väkivaltaisuuksista. Selvänä yhdistävänä tekijänä näille hyökkäyksille oli tekojen ilmeinen suunnittelemattomuus. Suorasta fyysisestä väkivallasta kertovat uutiset kertoivat hetkessä syttyneestä äkillisestä hyökkäyksestä. Opettajiin kohdistuva fyysinen väkivalta on tutkimusaineiston perusteella reaktiivista väkivaltaa. Taustalla vaikuttaisi näin olevan tilanne, jossa oppilas

turhautuu, pelästyy tai ahdistuu, mistä seuraa aggressiivinen puolustusreaktio. Hyökkäyksen kohde joutuu väkivallan kohteeksi siksi, että hän on paikalla. Toinen opettajiin kohdistettua fyysistä väkivaltaa yhdistävä piirre oli tutkimusaineistossa se, että jos uutisessa oli mainittu hyökkääjän sukupuoli, oli se poikkeuksetta poika. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, sillä pojat käyttävät selvästi tyttöjä enemmän fyysistä väkivaltaa (Trainor ym. 2009, 168).

Uutisissa kerrottiin useaan kertaan opettajiin kohdistuvan väkivallan lisääntyneen viime vuosien aikana. Ilmiön selvästä kasvusta uutisoivat muun muassa MTV Uutiset (2013), Helsingin Uutiset (2014), Helsingin Sanomat (2015), Vantaan Sanomat (2016) ja Ilta-Sanomat (2017a). Tutkimusaineiston perusteella opettajiin kohdistuva väkivalta on yleistynyt nopeasti. Selvää muutosta pahempaan on huomattavissa alle kymmenen vuoden aikajänteellä. Kymmenen vuotta on lyhyt aika ja muutos suuri. Väkivaltautisia lukiessa ei voi olla miettimättä, mikä on aiheuttanut nopean muutoksen. Väkivallan kasvaminen herättää ajatuksen siitä, että joko suomalaisissa oppilaissa tai suomalaisessa peruskoulussa on tapahtunut lyhyellä aikavälillä jotain, joka on saanut yhä useamman oppilaan niin haastavan tilanteen eteen, että oppilas turvautuu fyysiseen väkivaltaan selvitäkseen siitä. Reaktiivisen väkivallan taustalla on tavallisesti impulsiivisuutta, ylivilkkautta, tunteiden säätelyn ongelmia sekä haasteita ja virhetulkintoja kommunikaatiotilanteissa ja sosiaalisten tietojen käsittelyssä. Onko kasvaneen väkivaltaisuuden taustalla tällaisten oppilaiden nopeasti lisääntynyt määrä peruskouluissamme? Uutisten perusteella moni opettaja on sitä mieltä, että suurentuneet opetusryhmäkoot ja erityisopetuksen pienryhmien purkaminen ovat osasyitä lisääntyneeseen väkivaltaan.

6.3 ”Tulen ja poltan sun talosi!” Uhkailua ja henkistä väkivaltaa

Tutkimusaineistosta nousi esiin alati lisääntyvä väkivallalla uhkailu, jonka kohteeksi yhä useampi luokanopettaja oli joutunut. Aineiston 60 artikkelin joukossa aiheetta oli käsitelty yhdessätoista. Uutisten mukaan joidenkin oppilaiden kohdalla uhkailut olivat niin arkisia, että opettajat eivät välttämättä jaksaneet enää noteerata kaikkia tapauksia. Todennäköisesti tämä pätee myös uutiskynnyksen ylityksessä. Uhkailua on todennäköisesti enemmän kuin uutisten perusteella voisi päätellä.

Uutisten mukaan uhkailun takana on tavallisesti raivonpuuskassa oleva oppilas, mutta joskus myös oppilaiden vanhemmat uhkailevat opettajia. Uhkaukset kohdistuivat sekä suoraan opettajan fyysiseen koskemattomuuteen että opettajan omaisuuteen, kuten autoon tai kotiin. Seura (2016) uutisoi, että oppilaat eivät aina välttämättä ymmärrä, että heidän käyttöksensä ja puheensa täyttävät jopa rikoksen mittapuun.

(...) ettei lapsi välttämättä ymmärrä sosiaalisen median häirintään ja herjanheittoon osallistuessaan syyllistyvänsä mahdollisesti vakavaan rikokseen. Kun herjauksen ohella on esimerkiksi uhattu henkeä ja terveyttä, ovat korvaussummat liikkuneet useammassa tuhansissa. (Seura 18.8.2016)

MTV Uutiset (2015) kirjoitti erään opettajan kokemista uhkauksista. Tilanne oli alkanut opettajan mukaan verraten pienestä asiasta, mutta kärjistyneen oppilaan taholta hyvin nopeasti ja yllättäen.

Eräs poikaoppilas sanoi, että ampuisi minut haulikolla, kun olin käsenyt häntä korjaamaan aiheuttamia tihutöitä. Oppilas on sanonut suutuspäissään: "Mä tapan sinut" ja toinen: "Tulen ja poltan sun talosi." (MTV Uutiset 29.4.2015)

Tamperelainen (2016) uutisoi naisopettajan kohtaamasta huutelusta koulun pihalla. Opettajan kokemat uhkaukset olivat kohdistuneet sekä häneen että hänen kotiinsa. Lisäksi hänelle oli huudettu nöyryyttävästi kaikkien kuullen koulun pihalla.

Minut on uhattu tappaa ja kotini on haluttu tulla virtsaamaan sotkuiseksi. Lisäksi minulle on huudettu koulun pihamaan poikki, miten minua halutaisiin panna. (Tamperelainen 14.10.2016)

Tutkimusaineiston perusteella naisopettajat voivat joutua seksuaalisväritteisen solvaamisen ja suoranaisten seksuaalisella väkivallalla uhkailun kohteeksi. Tällöin kyseessä on tavallisimmin alakoulun ylemmillä luokilla oleva poika. Helsingin Sanomat (2012) kertoi asiasta seuraavasti.

Kahdella oppilaalla on vakavia ongelmia. Toinen on jo ala-asteen lopulla naisopettajia painavampi ja uhoaa ja uhkailee väkivallalla. - Toinen Lapsi huutaa kurkku suorana pahaa oloaan monella tavalla: 'Vittu minä tapan ja raiskaan teidät kaikki, saatana että ahdistaa, raiskaan teidät perseeseen, paloitteelusurmaan teidät.' (Helsingin Sanomat 14.10.2012)

Aineiston perusteella opettajat saavat kuulla oppilaiden taholta usein erilaisia uhkauksia, jotka koskevat heidän fyysistä koskemattomuuttaan. "Tiedän missä asut" tyyliiset opettajan henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuvat uhkaukset ovat myös monille opettajille tuttuja. MTV Uutisten (2015) artikkeli *Opettajia uhkailevat oppilaiden lisäksi myös vanhemmat*, kertoi myös oppilaiden vanhempien uhkailevan opettajia huolestuttavan usein. Uutisessa kerrotaan MTV Uutisten opettajakyselystä, jonka mukaan oppilaiden vanhemmat ovat uhkailleet joka neljättä alakoulun opettajaa. Uutisesta ei selviä kyselyn otekokoja, mutta artikkelissa esitettiin varsin ikäviä esimerkkejä tapahtuneesta.

Perheellä oli jonkunlainen aavistus siitä, mitä tuleman pitää. Kun olin saanut esitettyä asiani, niin isä nosti hatun pois puukon päältä. Hän esiteli puukkoa ja siinä vaiheessa minulla vähän sumeni. Yritin mahdollisimman hienovaraisesti keskeyttää neuvottelun niin, ettei huoltajat huomaa, että nyt ollaan menty rajan yli. (MTV Uutiset 29.4.2015)

Nykyaikana opettajien uhkailu ja mustamaalaaminen tapahtuu yhä useammin sosiaalisessa mediassa, kuten Facebookissa tai WhatsApp-ryhmissä. Useamman väkivaltautisoinnin yhteydessä kerrottiin jatkuvasti yleistyvistä älypuhelimien ja somemaailmaan liittyvistä ongelmista. Opettajien salakuvaaminen voi

pahimmillaan johtaa herjaamiseen ja kunnianloukkaukseen, joiden voidaan katsoa olevan henkistä väkivaltaa. Uutisten perusteella uutta tekniikkaa käytetään opettajan mustamaalaamiseen niin oppilaiden kuin huoltajienkin toimesta. Ilta-lehti (2018) kertoo aiheesta otsikolla *Fyysistä ja henkistä väkivaltaa, oppilaiden someviihdettä, vanhempien syntipukki... – Lukijat kertovat, kuinka opettajia kiusataan koulussa*. Artikkelissa kerrotaan opettajan suulla, kuinka opettajien kuvaaminen ja videoiminen on koulussa arkipäivää.

On henkisesti raskasta tietää, että on someviihteenä ja vitsinä kaikenlaisissa ryhmissä ja kuvia levitetään joka paikkaan, kertoo nimimerkki En suositteli tätä alaa. Hän kertoo välttelevänsä sosiaalista mediaa, koska ”sieltäkin vain joku urkkisi tietoja”. (Ilta-lehti 22.12.2018)

Taloussanomien (2017) artikkelissa OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen kertoo sosiaalisen median olevan käytössä opettajien mustamaalaamisessa myös oppilaiden huoltajien taholta.

Sosiaalinen media antaa mahdollisuuksia satuttaa. Luukkainen kertoo tapauksista, joissa huoltaja on perustanut WhatsApp- tai Facebook-ryhmän, jossa mustamaalataan opettajaa ja värvännyt muita vanhempia mukaan. – Tällainen on törkeää ja suoranaista ilkeyttä. (Taloussanomien 15.5.2017)

Salakuvauksesta kerrotaan myös Seurassa (2016) otsikolla *Salakuvaamista, herjaamista ja jopa väkivaltaa – opettajien piinaajina kunnostautuvat oppilaiden lisäksi myös oppilaiden vanhemmat*. Artikkelissa kerrotaan videokuvaamisen voivan olla oppilaille eräänlainen kiristyskeino, jolla opettaja yritetään saamaan noloon asemaan tai yritetään saada näyttämään opettajan toimet vääriltä. Salakuvaaminen voi olla myös rankkaa herjaamista, jossa täyttyvät rikoksen tunnusmerkit.

Eräessä poliisille ilmoitetussa tapauksessa oppilas oli ottanut kuvan naisopettajasta, kun tämä oli kumartunut eteenpäin. Oppilas lähetti kuvan luokan WhatsApp-ryhmään ja kuvan yhteydessä oli teksti ”huoran perse”. (Seura 18.8.2016)

Joskus opettajien kuvat päätyvät koulun opetuskäyttöön tarkoitettuihin älylaitteisiin, jolloin kuvat saavat reilusti näkyvyyttä oppilaiden keskuudessa ja voivat mustata tehokkaasti opettajan mainetta koululaisten keskuudessa. Helsingin Sanomien (2016) artikkelissa eräs opettaja kertoi löytäneensä koulun tableteilta valokuvia omasta takapuolestaan.

Tutkimusaineiston perusteella opettajiin kohdistuu yhä useammin myös epäsuoraa aggressiivista käyttäytymistä. Epäsuoran aggression toimia ovat muun muassa ilkeiden juorujen levittäminen ja mustamaalaaminen (Archer & Coyne 2005, 212). Uutisissa kerrottiin esimerkkejä siitä, kuinka oppilaat olivat ottaneet opettajista kuvia salaa niin omilla kännyköillään kuin koulun opetuskäyttöön tarkoitetuilla tablet-tietokoneilla. Näitä kuvia oli sen jälkeen käytetty solvaavien tekstien saattelmina niin oppilaiden viestiryhmissä kuin oppilaiden yhteiskäytössä olleiden tietoteknisten laitteiden taustakuvina.

Varsinkin oppilaiden huoltajien valitettavien reaktioiden takana on uutisten perusteella ajatus siitä, että oman lapsen väkivaltaisuuteen ei uskota. Yleensä tällöin on kyseessä sellaisesta reaktiivisesta väkivallasta, joka ei ilmene kotioloissa. Reaktiivisen väkivallan taustalla on usein sosiaalisen kommunikaation vihjeiden tulkinnan ja ymmärtämisen haasteet (Kempes ym. 2005, 14). Kouluympäristö on monimutkaisine vuorovaikutussuhdeverkostoineen ongelmallinen ympäristö lapselle, jolla edellä kuvatun kaltaisia haasteita on. Tästä syystä kotonaan rauhallinen lapsi voi toimia aggressiivisesti koulussa, koska hän ei osaa kaikkia tilanteita muuten käsitellä. Huoltajalle oman lapsen väkivaltainen käytös koulussa voi tulla aidosti yllätyksenä. Tällaisessa tapauksessa tunteet voivat kuohtaata yli ja seuraukset olla ikäviä, kuten uutisista käy ilmi.

6.4 ”Työttömyyskin on parempi vaihtoehto” Muita teemoja

Useissa uutisissa käsiteltiin varsinaisen väkivallan lisäksi erilaisia välillisesti väkivallan uhriksi joutumiseen liittyviä asioita. Tällaisia olivat muun muassa väkivallasta seuranneet fyysiset ja henkiset jälkioireet, välikohtausten käsittely

työpaikalla, sekä erilaiset työssä jaksamiseen liittyvät asiat. Monet väkivallan oireet ovat pitkäkestoisia fyysisellä kuin henkiselä puolella. Varsinkin henkiset oireet voivat olla usein hankalia käsitellä ja ne voivat vaikuttaa negatiivisesti niin opettajan työssä jaksamiseen kuin siviilielämäänkin. Tätä näkökulmaa oli tuotu esiin useassa lehtiartikkelissa väkivallan kohteeksi joutuneita opettajia haastatteleamalla. Iltalehden (2014) uutisessa annettiin ääni opettajalle, joka oli joutunut välituntivalvonnassa yllättäen väkivallan uhriksi.

Heti tapahtuneen jälkeen jouduin sokkiin. Itkin iltaisin kotona kipuja ja kohtaloani. En voinut uskoa, että tämä oli tapahtunut minulle. Minulla on aina ollut vankka auktoriteetti oppilaiden keskuudessa. En ollut koskaan joutunut epäilemään kykyjäni opettajana. (...) Koko työyhteisöni järkyttyi sen vuoksi, mitä minulle tapahtui. Tämä ei ollut ensimmäinen kerta, kun koulussamme oli vastaavanlaista levottomuutta. Osa kollegoistani oli jo valmiiksi peloissaan. (Iltalehti 13.8.2014)

Iltalehdessä (2018) opettajasta, joka oli kokenut väkivaltaa oppilaiden taholta. Opettaja oli jätetty kamppailemaan asian kanssa yksin vailla rehtorin tukea. Lopulta opettaja oli nähnyt parhaaksi jättää työpaikkansa.

Nimimerkki alanvaihto kertoo, kuinka eräs opettaja joutui jättämään työnsä mielenterveysongelmien vuoksi. Kyseessä vielä pieni maalaiskoulu ja rehtori oli hyvää pataa häirikkölasten vanhempien kanssa ja ei puuttunut mitenkään kiusaamiseen. (Iltalehti 22.12.2018)

Useammassakin uutisessa kerrottiin väkivallan uhriksi joutuneiden opettajien työviihtyvyyden laskeneen rajusti ja työmotivaation kadonneen hyökkäyksien myötä. Etelä-Suomen Sanomien (2016) kyselyssä opettaja kertoi tuntojaan työstä, josta tuntuu kadonneen kaikki ne seikat, joiden takia opettajaksi on aikaoinaan halunnut.

Riittämättömyyden ja resurssipulan tunne syövät työmotivaatiota raskaasti... Kun aikaa ja kunnollisia mahdollisuuksia perustyön hyvään hoitamiseen ei ole, työn ilo ja palkitsevuus katoavat ja jäljelle jää turhautunut, ponneton puurtaminen ja moneen suuntaan ulottuva huono omatunto ja paha mieli. (Etelä-Suomen Sanomat 22.10.2016)

Työssä kohdattu fyysinen ja henkinen väkivalta johtaa uutisten mukaan usein sairauslomaan. Turun Sanomissa (2014) uutisoitiin väkivallan vaikutusta opettajien sairauslomien määrään.

Opetusalan ammattijärjestön (OAJ) työturvallisuusselvityksen mukaan väkivalta ja kiusaaminen ovat aiheuttaneet vuoden aikana tuhansien opettajien sairausloman. Väkivaltaa kokeneista opettajista 700 opettajaa oli ollut poissa työstä vuoden aikana. (Turun Sanomat 28.4.2014)

Iltasanomat (2017a) uutisoi opettajien kohtaamaan väkivallan vaikutuksesta sairauslomiin. Haastateltu opettaja ei harkitse paluuta kouluun kokemansa uhkauksen jälkeen. ”Jouduin vanhemman tekemän tappouhkauksen vuoksi puolen vuoden sairauslomalle. – Työttömyyskin on parempi vaihtoehto.” Pahimmassa tapauksessa oppilaiden väkivaltaisella käyttäytymisellä on vakavia seurauksia opettajien terveydelle ja tulevaisuudelle työskennellä opettajana. Länsiväylä (2014) uutisoi tapahtumasta, jossa oppilas pahoinpiteli opettajan, joka oli tullut pihalta noutamaan oppilasta sisälle kouluun. ”Opettaja on tervehtynyt, mutta luokkaan hän ei varmaankaan enää palaa. Leikkaushoitoa vaatinut hyökkäys jätti kipeät arvet”. (Ilta-Sanomat 2.6.2017).

Opettajien kohdatessa väkivaltaa oppilaiden taholta psyykkiset jälkioireet saattavat jäädä fyysisiä vammoja vähemmälle huomiolle. Kriisitilanteiden jälkipuinti on kuitenkin erityisen tärkeää, jotta toipuminen onnistuisi mahdollisimman hyvin.

Yleensä opettajat kärsivät enemmän tilanteiden aiheuttamista psyykkisistä jälkioireista. –Tilanteet ovat henkisesti niin kuormittavia, että lääkäri voi suositella hetken huilia. –Tilanteeseen joutunut opettaja tarvitsee kollegoidensa ja esimiestensä ymmärrystä ja tukea. (Vantaan Sanomat 23.10.2016)

Väkivallan uhka työyhteisössä vaikuttaa uutisten mukaan luokanopettajien suhtautumiseen työhönsä. Luokanopettajat kokevat riittämättömyyden sekä tietämättömyyden tunnetta väkivaltaa käyttäviä oppilaita kohtaan. Helsingin

Uutisissa (2014) kritisoidaan opettajankoulutusta, joka ei valmista opettajia kohtaamaan työssä mahdollisesti vastaantulevaa väkivaltaa.

Monia opettajia tilanne ahdistaa ja varsinkin nuoret opettajat kokevat, etteivät he ole saaneet tarpeeksi koulutusta väkivaltatilanteiden kohtaamiseen. (Helsingin uutiset 23.4.2014)

Joissakin kouluissa työssä mahdollisesti vastaantuleviin väkivaltatilanteisiin on varauduttu ohjeistamalla henkilökuntaa etukäteen vaaratilanteiden varalle. Asioiden käsittelyyn oli myös olemassa valmiit toimintamallit.

Oppilaitoksissa on olemassa henkilökunnalle erilliset ohjeet, jotka ovat kohdistettu väkivallan uhreille ja uhkailun kohteeksi joutuneille. Asiasta mm. ilmoitetaan esimiehelle ja työsuojeluun. Lisäksi otetaan yhteyttä oppilaan huoltajaan. (Kaleva 12.12.2001)

Virallisten ohjeiden lisäksi jotkut opettajat ovat uutisoinnin mukaan varautuneet väkivallan uhkaan myös omatoimisesti. MTV Uutiset (2015) kertoi erään opettajan varotoimista, jottei hän joutuisi väkivallan uhriksi.

Se oli hämmentävä ja ehkä pelottavakin tilanne, mutta ymmärsin, että en saa näyttää hämmennystäni, vaan pysyä mahdollisimman rauhallisena. Olin ymmärtänyt laittaa tuolit sellaiseen asentoon, että minulla on ovi selän takana, jos jotain käy. Eli olin varuillani. (MTV uutiset 29.4.2015)

Väkivaltatapauksien käsittely työpaikoilla oli tutkimusaineiston perusteella melko kirjavaa. Opettajien kertomusten perusteella esimiesten suhtautuminen alaistensa kaltoinkohteluun vaihteli välinpitämättömästä suhtautumisesta aina asialliseen ja nopeaan käsittelyyn. MTV Uutiset (2015) kertoi, kuinka väkivallan uhriksi joutunut opettaja sai huomata, että asiaa ei juuri työpaikalla noteerattu.

Asiaa ei käsitelty oikein mitenkään. Esimieheni oli virkavapaalla ja työyhteisössä sitä ei käsitelty mitenkään. Kotona puhuin siitä moneen kertaan ja työparin kanssa käytiin läpi. Oppilaan isän kanssa asia jäi sikseen. (MTV Uutiset 29.4.2015)

Ilta-Sanomat (2016) taas kirjoitti tapauksesta, jossa sekä uhri, että koulun muu henkilökunta sai nopeasti ulkopuolista apua väkivaltatapauksen jälkeen. Myös asian käsittely oppilaiden kanssa sai kehuja erän oppilaan isältä.

Välikohtauksesta IS:lle kertonut isä kiittää opettajia tapahtuneen asiallisesta käsittelystä oppilaiden kesken. Luokassa kävi muun muassa koulupsykologi. Myös henkilökunta sai ulkopuolista apua. (Ilta-Sanomat 9.10.2016)

Usean väkivaltautuisen yhteydessä kerrottiin, kuinka oppilaiden ja huoltajien suhtautuminen opettajiin on muuttunut välinpitämättömäksi ja halveksivaksi. Yhä useammin tilanteet menevät henkiseksi väkivallaksi. Uutisten perusteella opettaja ei läheskään aina nauti arvostusta työssään. Ilta-Sanomat (2017b) kirjoitti opettajasta, joka kertoi kohtaavansa työssään alinomaa kiroilua, uhkailua sekä välinpitämättömyyttä ja halveksuntaa koulutyötä kohtaan. Seuran (2016) artikkelissa kerrottiin, etteivät kaikki opettajat enää edes miellä haistattelevaa ja solvaavaa kieltä kiusaavaksi, koska sen on peruskoulussa jo niin arkipäiväistä. Samassa kirjoituksessa mainittiin, kuinka oppilaan vanhemmat voivat soittaa opettajan kotiin, milloin mihinkin vuorokauden aikaan haukkuakseen opettajaa. Oman lapsen sanaa uskotaan ennemmin kuin opettajan kertomaa.

Uutisten perusteella joidenkin oppilaiden huoltajat uskovat oppilaiden aivan tarkoituksella kiusaavan lapsiaan keksimällä heistä perättömiä juttuja. Ilta-lehden (2018) artikkelissa opettajat kertoivat joutuneensa oppilaiden vanhempien kiusaamiksi ja kertoivat vanhemmista, jotka eivät kerta kaikkiaan suostu uskomaan, että heidän lapsensa käyttäytyvät koulussa huonosti. Helsingin Sanomat (2012) uutisoi huoltajista, joiden mielestä opettajat ovat lapsen huonon käytöksen taustalla.

(...) osan mielestä lapsen huonon käytöksen syynä on ollut epäpätevä ja asiansa osaamaton opettaja. Joidenkin huoltajien mielestä opettajat ja koulun henkilökunta tekevät heidän lastensa elämästä helvettiä lastensuojeluilmoitusten ja kotiasioihin puuttumisen muodossa. (Helsingin Sanomat 14.10.2012)

Useat uutiset antavat kuvan vanhemmista, jotka uskovat ehdottomasti lapsiaan ja kokevat opettajien tarkoituksellisesti vaikeuttavan lapsiensa koulunkäyntiä. Tämän seurauksena lapsi ja vanhempi ottavat opettajan yhteiseksi viholliseksi.

Vanhemmat uskovat lastaan ja hyökkäävät sanallisesti opettajan kimp-
puun: ”Olet liian ankara, olet puolueellinen, meidän lapsen ottanut silmä-
tikuksi, en voi uskoa tätä omasta lapsestani, lapseni ei ole voinut tehdä
tuota.” Joskus vanhemmat sanovat lapselleen, että ei sinun tarvitse sitä
opettajaa uskoa tai vanhempi kieltää tulemasta esimerkiksi tukiopetuk-
seen tai kasvatuskeskusteluun sanoen, että meidän ”lapsi ei sitä tarvitse”.
(MTV 29.4.2015)

Opettajia solvaavat oppilaat ja huoltajat tekevät opettajan työstä raskaan. Hauk-
kuminen ja mustamaalaaminen ovat relatiivista väkivaltaa, joka on vakava asia.
Tällaisen henkisen väkivallan ilmeneminen väsyttää opettajia ja saa heidät stres-
saantumaan. Työssäjaksamisen ongelmat näkyivät aineistossa useaan kertaan.

Kiire, riittämättömyyden tunne ja kiusattuna oleminen ei ymmärrettävästi
motivoi opettajia yrittämään parastaan. Se ei voi olla heijastumatta oppi-
mistuloksiin. On selvää, että työssään hyvin viihtyvä opettaja pystyy teke-
mään myös työnsä hyvin ja kykenee ylläpitämään yleistä positiivista ilma-
piiriä. (Salon Seudun Sanomat 29.5.2018)

Seuran (2016) artikkelissa OAJ:n työelämäasiamies Riina Länsikallio kertoo, että
opettajien saama koulutus ja nuorten opettajien siirtyminen työelämään eivät
suju helposti, ja opettajat stressaantuvat henkisten ja sosiaalisten paineiden alla.
Samassa artikkelissa Tampereella työskentelevä peruskoulun opettaja ja koulu-
henkilöstön työsuojavaltuutettu Jouni Kaipainen kertoo, kuinka luokanopettaja-
koulutukseen hakeutuu lahjakkaita, hyvin koulussa menestyneitä ihmisiä, jotka
valmistuttuaan opettajiksi tykkäisivät opettaa luokissa hyvissä olosuhteissa,
mutta nuorella opettajalla käsitys siitä, millaista työtä haluaisi tehdä, voi olla hy-
vin ristiriitainen todellisuuden kanssa esimerkiksi jossakin lähiökoulussa.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on tärkeä osa tieteellistä tutkimuskäytännöä. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 158) toteavat, kuinka laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa nousevat nopeasti esiin kysymykset objektiivisuudesta ja totuudesta. Tutkimusta tehdessä kannattaa huomioida, että kaikki tutkimusaineisto ei välttämättä ole käyttökelpoista lähdemateriaalia. Metsämuuronen (2009) mainitsee, että tutkimusaineistoa kannattaa lähteä etsimään tieteellisistä artikkeleista. Artikkelit voivat olla tieteellisen tekstin peruslähdemateriaalia. Tämä varsinkin silloin, kun lehtien impact-arvo on korkea. (Metsämuuronen 2009, 43.) Tutkimuksen teoreettinen osuus perustuu mahdollisimman monipuoliseen lähdeaineistoon ja laadukkaiden kansainvälisten vertaisarvioitujen julkaisujen tieteellisiin artikkeleihin.

Tieteellisissä artikkeleissa pyritään välittämään mahdollisimman totuudellinen kuva kirjoitettavasta aiheesta, mutta lehtikirjoituksissa asia on toisin. Artikkelit eivät välttämättä kerro absoluuttista totuutta aiheesta, vaan sen, mitä toimittajat ovat päättäneet asiasta kirjoittaa. Jo pelkästään lehtiartikkelin kirjoittamiseen varattu aika ja palstatila vaikuttavat siihen, että tekstin pituutta ja sisältöä tulee rajoittaa, jolloin väistämättä jää jotain kertomatta. Tämän työn tutkimusaineisto koostuu uutisartikkeleista, jotka toimittajat ovat kirjoittaneet.

Tässä tutkimuksessa on pyritty perusteltuun ja selkeästi rajattuun aineiston keräämiseen. Aineistosta on jätetty tarkoituksella pois erilaiset keskustelupalstat ja lehtien internetsivujen uutisten kommenttikentät. Olemme siis analysoineet vain aineistoja, jotka ovat toimittajien kirjoittamia. Tällä pyrimme parantamaan tutkimuksen luotettavuutta. Kiviniemi (2018, 85) huomauttaa, kuinka luotettavuuden kannalta voidaan katsoa, että prosessin esiin tuomisessa ei ole kyse ainoastaan tyylikeinoista, vaan tutkimuksen uskottavuuden kannalta oleellinen valinta.

Olemme pyrkineet kuvaamaan tutkimuksemme eri vaiheet selkeästi ja yksityiskohtaisesti, jotta työn lukijalle tulee selväksi, kuinka koko tutkimusprosessi on edennyt. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 163) mainitsevat, että laadullisen

tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta. Tutkijoina meille tärkeitä tutkimuksen luotettavuutta parantavia seikkoja olivat tutkimuksen kohde ja tutkimuksen tarkoitus, oma mielenkiinto ja sitoutuneisuus tutkimukseen ja tutkimuksen aiheeseen, ennakkoluulottomuus aineistoa kohtaan sekä tutkimuksen selkeä raportointi. Tuomen ja Sarajärven (2002, 160) mukaan tutkimuksen luotettavuuspohdinnoissa tulisi pyrkiä huomioimaan myös tutkijan puolueettomuusnäkökulma. Tutkijan puolueettomuusnäkökulma nousee kysymykseksi silloin, kun tutkija pyrkii kuulemaan ja ymmärtämään tiedonantajia tai aineistoa. Tutkimusta tehdessä olemme pyrkineet siihen, että emme analysoi aineistoa oman kehiksemme läpi, eli aineiston analyysissä eivät vaikuttaisi omat taustamme ja maailmankatsomustapamme. Samalla tiedostamme kuitenkin sen, että laadullisessa tutkimuksessa ei voida saavuttaa täyttä objektiivisuutta, sillä tutkija on aina osa tutkimusprosessia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen tekijä on tutkija, jolla on mahdollisuus päättää tutkimuksen valinnoista, tekijöistä sekä tulkinnoista. Tutkimuksessa lähtökohtana on esittää tutkimuksen aineisto ja opettajien kokemukset sellaisenaan, kuinka opettajat ovat väkivaltatilanteet kokeneet. Tutkimuksessa olemme jättäneet näistä kohdista tulkinnat kokonaan tekemättä, jotta lukijalla on mahdollisuus muodostaa oma tulkintansa. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tutkimusaineiston esittäminen sellaisenaan, kuin tutkimukseen sitä kerättäessä, lisää tutkimuksen luotettavuutta.

7 POHDINTA

Tutkimuksen alkuperäisenä ajatuksena oli haastatella väkivallan uhreiksi joutuneita opettajia. Tutustuttuamme tutkimuksen teorian kirjoitusvaiheessa aggressio- ja väkivaltatutkimuksiin, aloimme pohtia jotain toista, eettisesti parempaa ratkaisua. Lopulta päädyimme tutkimaan aihetta uutisia ja lehtikirjoituksia tutkimalla. Uutisaineisto tarjoaa aivan toisenlaisen tavan tarkastella asiaa. Kiinnostuimme uutisista vieläkin enemmän ymmärrettyämme, että uutiset ja lehtikirjoitukset ovat useimmille ainoa kanava saada tietoa opettajiin kohdistuvasta väkivallasta. Mikäli väkivallan kohtaamiset käsitellään hiljaisesti tapahtumapaikoilla kouluissa, ei tieto tällaisesta opettajan työn epäkohdasta tule tavallisten kansalaisten tietoon. Tämän vuoksi on tärkeää, että tällaisista asioista uutisoidaan. Opetilaiden väkivaltaisuuden saattaminen yleiseen tietoon voi toimia askeleena sille, että ongelmaan ja sen syihin pureudutaan tulevaisuudessa entistä paremmin.

Uutisaineistossa on omat ”ongelmansa”, jotka tuli tutkimusta tehdessä tiedostaa. Toimittajat ja uutistoimitukset päättävät itse millaisia uutisia julkaisevat ja mitä jättävät uutisoimatta. Utisten lukeminen on yhä suuremmissa määrin siirtynyt sanomalehtien sivuilta sanomalehtien ja uutistoimitusten kotisivuille internetiin. Kilpailu lukijoista on johtanut usein raflaaviin otsikointeihin. Tästä huolimatta uutiset toimivat yhä entiseen tapaan. Ne antavat aiheita ihmisten välisiin keskusteluihin ja herättävät huomaamaan asioita, jotka eivät olisi ilman uutisartikkeleita ehkä tulleet ihmisten mieliin. Utisointia tutkimalla voimme pro gradussamme selvittää, millaisen kuvan lukijakunta opettajiin kohdistuvasta väkivallasta saa.

7.1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Vaikka jokaisesta työssä kohdatuista väkivaltatilanteesta tulisi tehdä ilmoitus, vain joka toinen OAJ:n kyselyssä väkivaltaa kohdanneista oli tehnyt väkivaltailmoituksen esimiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle (Opetusalan työolobarometri 2017, 16). Puolet väkivaltaa kokeneista jättävät väkivaltailmoituksen tekemättä ja näin puolet opettajiin kohdistuvista väkivaltaisuuksista jää tilastoimatta. Tämä tulee pitää mielessä myös uutisia lukiessa. Vaikka opettajien työssään kokemasta väkivallasta uutisoidaan, antavat uutiset tietoa vain muutamista yksittäisistä tapauksista. Ongelma on todennäköisesti paljon suurempi, kuin pelkkiä uutisia tutkimalla voisi arvella. Varsinaisen fyysisen väkivallan lisäksi uutiset antoivat käsityksen siitä, että opettajiin kohdistetaan usein myös relatiivista väkivaltaa.

Opettajien mustamaalaaminen on siirtynyt ajan hengen mukaisesti myös sosiaaliseen mediaan, kuten WhatsApp- ja Facebook -ryhmiin, jolloin kaikki tapaukset eivät tule välttämättä koskaan asianomaisten tietoon. Sosiaalisessa mediassa kirjoitetuilla teksteillä on tapana levitä hallitsemattomasti laajemmalle, kuin on tarkoitettukaan. Alun perin pienen piirin kritiikiksi tarkoitettu viestittely voi muuttua nopeasti suuremmaksi huhumyllyksi. Tässä mielessä tällainen toiminta sopii Krahén (2013, 10) määritelmään epäsuorasta aggressiosta, jonka tarkoituksena on uhrin sosiaalisen aseman vahingoittaminen. Opettajasta levitetty ikävät juorut ja huhut ovat omiaan vahingoittamaan opettajan sosiaalista asemaa ja jopa murentamaan hänen ammatillista pätevyyttään. Campbell-Daughtyn (2016, 65) mukaan jo pelkästään silkkaa ajattelemattomuuttaan liikkeelle laitettut huhut voivat vahingoittaa ihmisen psyykkistä terveyttä, joka voi olla uhrin kannalta traaginen kokemus. Kritiikki ja mustamaalaaminen ei kohdistu vain opettajaan, vaan ihmiseen opettajan roolin takana. Vaikka tällaisessa tilanteessa ei ole kyseessä suoranaisesta fyysisestä väkivallasta, voi psyykinen aggressio aiheuttaa vaikeita ja pitkäkestoisia stressireaktioita, jotka voivat ilmetä muun muassa ahdistuneisuutena, masennuksena ja univaikeuksina (Goldstein & Conoley. 2004, 5). Tällaiset oireet voivat viedä opettajan sairauslomalle, tai voivat saada hänet vaihtamaan kokonaan alaa.

Opettajat tekevät työtään persoonallaan. Varsinkin oppilaat kiinnittävät huomiota luokanopettajan persoonallisuuteen ja tämä saattaa olla yksi syy tai seikka, joka aloittaa kiusaamisen tai suoranaisen väkivallan oppilaiden taholta luokanopettajaa kohtaan. Oppilaat saattavat myös seurata, kuinka opettaja reagoi väkivaltatilanteisiin ja käyttää opettajan käyttäytymistä opettajaa vastaan. Tutkimusaineistomme uutisissa fyysisen väkivallan kohteeksi joutunut opettaja oli tavallisesti ennemmin satunnainen uhri, kuin harkitun hyökkäyksen kohde. Tällaisessa ennalta suunnittelemtomassa reaktiivisessa väkivallanteossa opettajan persoonalla ei ole sinänsä merkitystä, vaan väkivalta voi kohdata ketä tahansa paikalle sattuvaa. Proaktiivisen väkivallan suhteen asianlaita on aivan toisin. Ennalta suunniteltu väkivalta kohdistuu usein persoonaan. Tällöin opettajan käytöksellä ja olemuksella voi olla suuri vaikutus siihen, kohdistetaanko häneen aggressioita.

Mikäli opettaja vaatii oppilailtaan yksisuuntaisesti kunnioitusta itseään kohtaan, voi se olla omiaan nostamaan riskiä opettajaan kohdistuvaan väkivaltaan. Kun opettaja osoittaa kunnioitusta ja välittämistä oppilaitaan kohtaan, oppilaiden opettajaan kohdistaman väkivallan riski pienenee. Opettajan käyttämä kieli on myös tärkeä seikka, sillä opettaja, joka käyttää taidokkaasti ja tehokkaasti kommunikaatiotaitojaan voi helpommin estää oppilaan verbaalisen aggression eskaloitumisen väkivallaksi. (Keller, H.R. & Tapasak, R. C. 2004, 105.) Toisaalta Moon, Morash ym. (2015, 286) esittävät tutkimuksessaan, että toisin kun voisi olettaa, opettajan toimiminen luokkansa luokanopettajana ja hänen positiiviset suhteet oppilaisiinsa ei merkittävästi vaikuta verbaalisten uhkausten aiheuttamaan emotionaaliseen ahdistukseen.

Luokanopettajan omalla työskentelyllä voi kuitenkin olla merkitystä, jotta väkivaltatilanteita ei syntyisi. Vehmassalo (2018, 16) toteaa kuinka tärkeää työtä opettajat tekevät ongelmien ennaltaehkäisyssä. Ongelmien ilmetessä opettaja voi omalla toiminnallaan mahdollistaa ikävän tilanteen ennaltaehkäisyn. Oman oppilasryhmän jäsenten mahdollisten väkivaltataipumusten tiedostaminen ja tunnistaminen parantaa sekä opettajan että koko luokan oppilaiden turvallisuutta. Kun opettaja tietää, mitkä tekijät voivat laukaista potentiaalisesti väkivaltaisen

oppilaan aggression, voi opettaja pyrkiä omalla toiminnallaan ehkäistä tällaisten tekijöiden syntymisen ja näin ennaltaehkäistä väkivaltaa. On toki olemassa monia asioita, joihin opettaja ei voi vaikuttaa. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi tutkimusaineistossa useasti mainitut resurssipula, opetusryhmien koon kasvu ja erityisopetuksen pienryhmien purkaminen. Nämä tekijät oli esitetty monessa uutisessa lisääntyneen väkivaltaisuuden syyksi. Näiden tekijöiden todellista vaikutusta väkivaltaan tulisi ehdottomasti tutkia tarkemmin.

Aina opettajan toiminnalla ei kuitenkaan ole vaikutusta, sillä väkivaltatilanteet saattavat syntyä ja tapahtua aivan yllättäen, mutta tällöinkin varautuminen mahdolliseen väkivaltatilanteeseen parantaa opettajan mahdollisuuksia selvittää tilanteesta mahdollisimman vähin vammoin. Samalla tavoin opettaja voi turvata tällöin paremmin muiden oppilaiden turvallisuuden. Aina ei kuitenkaan riitä pelkkä ennaltaehkäisy. Väkivalta voi alkaa tai jatkua toimenpiteistä huolimatta ja syttyä yllättäen ilman näkyvää syytä.

Kaikkia väkivaltatilanteita ei voi ennakoita, saati estää. Tämän vuoksi jokainen työssä kohdattu väkivaltatilanne tulisi käsitellä kunnolla. Työssä koetusta väkivallasta toipuminen on parempaa, jos opettaja saa tukea kollegoiltaan, esimieheltään ja työyhteisöltä yleensäkin. Tällöin uhriutumisen riski on merkittävästi pienempi, kuin ilman tukea. (Galand, Lecoq ym. 2007, 465.) Väkivaltaa työssään kokenut opettaja joutuu usein kohtaamaan pahoinpitelijänsä yhä uudelleen, sillä tavallisesti oppilas jatkaa hyökkäyksen jälkeen samassa koulussa. Toistuva pahoinpitelijän kohtaaminen, vaikka vain hänen näkemisensä kaukaa, voi aiheuttaa vahvoja negatiivisia tunteita ja aiheuttaa erilaisia stressireaktioita. Daniels ym. (2007, 652) mukaan valitettavan usein väkivallan uhreiksi joutuneet koulun henkilöstöön kuuluvat henkilöt eivät saa riittävää hoitoa, kun tällaisia välikohtauksia ilmenee. Campbell-Doughthy (2016, 110) mukaan opettajien rikoksen uhriksi joutumista koskevat strategiat tulisi sisällyttää osana koulujen turvallisuussuunnitelmia. Ikävien ongelmatilanteiden pikainen käsittely on ensiarvoisen tärkeää, jotta opettaja jaksaa työssään väkivallan kohteeksi joutumisesta huolimatta.

Työviihtyvyys, työyhteisön tuki ja mielekäs työympäristö ovat merkittäviä seikkoja, jotta ihminen jaksaa tehdä työtänsä. Työyhteisön kollegoiden ja esimiesten tuen lisäksi ei tule unohtaa opettajan ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta. Kaupin (2015, 11) mukaan opettajat, jotka ovat onnistuneet muodostamaan ja ylläpitämään positiivista vuorovaikutussuhdetta oppilaiden kanssa, ovat yleensä toisia työyhteisössä työskenteleviä tyytyväisempiä työyhteisöön. Näin ollen opettajan ja oppilaiden hyvät vuorovaikutussuhteet voivat antaa opettajalle voimaa selviytyä yksittäisen oppilaan aggressiosta, kun hän kokee tulevansa hyvin toimeen oppilaiden kanssa ikävää poikkeusta lukuun ottamatta. Tällaisessa tilanteessa oppilaiden tuki ja arvostus opettajaa kohtaan voivat olla käännteentekeviä seikkoja. Täysin toinen on tilanne, jossa opettaja ei koe saavansa tukea sen paremmin työyhteisöltään kuin oppilailtakaan.

Koulumaailmasta kirjoitetaan mediassa usein negatiiviseen sävyyn. Opettajiin kohdistuvan väkivallan uutisointi on oma lisänsä tällaiseen uutisointiin. On vaikeaa sanoa, kuinka opettajiin kohdistuvan väkivallan uutisointi vaikuttaa opettajan ammatin houkuttelevuuteen tai opettajaksi pyrkivien hakijoiden määrään. Opettajaksi pyrkivien määrä on Suomessa yleisellä tasolla pysynyt korkeana, mutta viimeaikainen uutisointi opettajan ammatin haasteista on varmaankin osaltaan vaikuttanut hakijamääriin. Helsingin Sanomat (2019) kirjoitti luokanopettajakoulutukseen hakevien määrän romahtamisesta. Vuonna 2013 luokanopettajaksi haki runsaat 8 300 ihmistä, vuonna 2019 enää noin 4 700. Myös ensisijaisten hakijoiden määrä on samassa ajassa tippunut rajusti. Vuonna 2013 hakijoita oli noin 4 800, vuonna 2019 enää noin 2 800. Artikkelissa kerrotaan opettajankoulutuksen nauttineen Suomessa perinteisesti suurta arvostusta, mutta viime vuosien aikana tilanteessa on tapahtunut syystä tai toisesta muutos. Yksittäistä syytä laskeneisiin hakijamääriin on mahdotonta sanoa. Kaikki artikkeliin haastatellut henkilöt mainitsevat kuitenkin opettajan ammattiin liitetyt mielikuvat. "Koulumaailmaa käsittelevä uutinen on yleensä aina negatiivinen. Totta kai se vaikuttaa siihen, kuinka kiinnostavana ala nähdään". (Helsingin Sanomat 2019.)

Kuinka paljon opettajien työssään kohtaamien haasteiden uutisointi opettaja-ammatin mielikuvaan? Kouluissa tapahtuvien väkivaltaisuuksien uutisointi antaa kuvan äärimmäisistä tilanteista, joihin opettajat voivat työssään pahimmillaan törmätä. Opettaja-ammatin mielikuvaan negatiivinen uutisointi varmasti vaikuttaa, mutta uutisointi ei anna koko kuvaa opettajan ammatista. Opettajan työ ammattina on ainakin vielä Suomessa arvostettu. Opettajaksi haluavien hakijamäärään vaikuttaa todennäköisesti yleinen vaikutelma opettajan työn kuormittavuuden lisääntymisestä, jota negatiiviset uutiset ruokkivat. Uutisointi työn kuormittavuuden lisääntymisestä yhdessä mahdollisesti hankalien vanhempien kanssa toimimisesta, väkivallan kohtaamisen mahdollisuudesta puhumattakaan, vaikuttavat mielikuvaan opettajan työstä. Tämä ei voi olla vaikuttamatta opettajankoulutuksen hakijamääriin. Toisaalta negatiiviset uutiset voivat herättää huomion koulumaailman epäkohtiin yleisemmin. Tällä voi olla myös positiivisia vaikutuksia, jos ongelmakohtien ratkaisemiseen kiinnitetään enemmän huomiota uutisoinnin myötä.

7.2 Mahdollisia jatkotutkimuskohteita

Tutkimusaiheemme on ollut mielenkiintoinen ja uutisoinnin analysointi on vain yksi tapa tutkia opettajien työssään kohtaamaa väkivaltaa. Jatkotutkimusmahdollisuutena näemme tutkia, kuinka oppilaiden väkivaltaiseen käyttäytymiseen voidaan paremmin puuttua ja mahdollisesti ennaltaehkäistä. Millaisia mahdollisuuksia opettajalla on parantaa väkivaltaisuuden taipuvaisten oppilaiden itseilmaisua haastavissa tilanteissa jollain muulla tavalla, kuin väkivallalla. Toisena jatkotutkimusmahdollisuutena näemme mahdollisuuden tutkia, kuinka opettajan työstä uutisointi esimerkiksi väkivaltatapausten ja muiden työn kuormittavuuteen liittyvistä asioista vaikuttaa opettajan työn houkuttelevuuteen ja tätä kautta yliopistojen opettajankoulutuksen hakijamääriin. Kolmantena tutkimusasetelmana voitaisiin tutkia, korreloivatko opetusryhmien kasvaneet koot ja

erityisopetuksen pienryhmien purkamiset opettajiin kohdistuvaan väkivaltaan sillä tavalla, kuten tämän pro gradu -tutkielman uutislähteet antavat ymmärtää.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Neljäs, uudistettu painos. Vastapaino. Tampere.
- Archer, J. & Coyne, S. M. 2005. An Integrated Review of Indirect, Relational, and Social Aggression. *Personality and Social Psychology Review*. 9 (3), 212–230.
- Brody, L. 2001. *Gender, Emotion, And the Family*. Harvard University Press.
- Bushman, B.J., Baumeister, R.F. & Phillips, C.M. 2001. Do People Aggress to Improve Their Mood? Catharsis Beliefs, Regulation Opportunity, and Aggressive Responing. *Journal of Personality and Social Psychology*. 81 (1), 17–32.
- Böhnke, R., Bertsch, K., Kruk, M. R., Richter, S. & Naumann, E. 2010. Exogenous cortisol enhances aggressive behavior in females, but not in males. *Psychoneuroendocrinology*. 35 (7), 1034–1044.
- Campbell-Daughty, R. J. 2016. (Re)thinking school violence: teachers as victims and survivors. University of Oklahoma Graduate College.
Luettavissa: <http://tinyurl.com/y2xff4ol> Luettu 17.1.2019.
- Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K.A. & McBride-Chang, C. 2003. Harsh Parenting in Relation to Child Emotion Regulation and Aggression. *Journal of Family Psychology*. 17 (4), 598–606.
- Chen, J-K. & Astor, R. A. 2008. Students' Reports of Violence Against Teachers in Taiwanese Schools. *Journal of School Violence*, 8 (1), 2–17.
- Connor, D.F., Steingard, R.J., Anderson, J.J. & Melloni, R.H. 2003. Gender Differences in Reactive and Proactive Aggression. *Child Psychiatry and Human Development*. 33 (4), 279–294.
- Daniels, J. A., Bradley, M. C. & Hays, M. 2007. The Impact of School Violence on School Personnel: Implications for Psychologists. *Professional Psychology: Research and Practice*. 38 (6), 652–659.
- Deuze, M. 2005. What is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered. *Journalism. Theory, Practice & Criticism*. 6. (4), 442–464.

- DeWall, C. N., Anderson, C. A. & Bushman, B. J. 2011. The General Aggression Model: Theoretical Extensions to Violence. *Psychology of Violence*. 1 (3), 245–258.
- de Wet, C. 2010. Victims of educator-targeted bullying: A qualitative study. *South African Journal of Education* 30 (2), 189–201.
- de Wet, C. 2016. The Cape Times's portrayal of school violence. *South African Journal of Education*. 36 (2), 1-12.
- Dzuka, J. & Dalbert, C. 2007. Student Violence Against Teachers. Teachers' Well-Being and the Belief in a Just World. *European Psychologist*. 12 (4), 253–260.
- Eisenbraun, K. D. 2007. Violence in schools: Prevalence, prediction, and prevention. *Aggression and Violent Behavior*. 12 (4), 459–469.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 286 s. Vastapaino. Jyväskylä.
- Espelage, D. Anderman, E. M. Brown, V. E. Jones, A. Lane, K. L. McMahon, S. D. Reddy, L. A. Reynolds, C. R. 2013. Understanding and preventing violence directed against teachers. Recommendations for a national research, practice, and policy agenda. *American Psychologist* 68 (2), 75–87.
- Finlex. Ajantasainen lainsäädäntä. Luettavissa: <https://tinyurl.com/y6qt8o9b>
Luettu 14.8.2018.
- Fenton, N. 2010. Drowning or waving? New media, journalism and democracy. Teoksessa Preston, N. (toim.) *New media, old news: Journalism and democracy in the digital age*. SAGE. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC.
- Fowler, R. 2007. *Language on the news. Discourse and ideology on the press*. 10. painos. Routledge, London, New York.
- Galand, B. Lecocq, C. & Philippot 2007. School violence and teacher professional disengagement. *British Journal of Psychology* 77 (2), 465–477.
- Goldstein, A. P. & Conoley, J. C. 2004. Student aggression. Current status. Teoksessa Conoley, J. S. & Goldstein, A.P. (toim.) 2004. *School violence intervention*. The Guilford press, New York, London. 103–130.

- Conway, A. M. 2005. Girls, Aggression, and Emotion Regulation. *American Journal of Orthopsychiatry*. 75 (2), 334–339.
- Gregory, A., Cornell, D., & Fan, X. (2012). Teacher safety and authoritative school climate in high schools. *American Journal of Education*. 118 (4), 401–425.
- Goldstein, A. P. & Conoley, J. C. 2004. Student aggression. Current status. Teoksessa Conoley, J. S. & Goldstein, A.P. (toim.) 2004. School violence intervention. The Guilford press, New York, London. S. 103-130.
- Harty, S.C., Miller, C.J., Newcorn, J.H. & Halperin, J.M. 2009. Adolescents with Childhood ADHD and Comorbid Disruptive Behavior Disorders: Aggression, Anger, and Hostility. *Child Psychiatry and Human Development*. 40 (1), 85–97.
- Helle, M. 2009. Journalistisen työn muutos. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) 2009. Journalismi murroksessa. Gaudeamus. Helsinki University Press. Helsinki.
- Henington, C., Hughes, J.N., Cavell, T.A. & Thompson, B. 1998. The Role of Relational Aggression in Identifying Aggressive Boys and Girls. *Journal of School Psychology*. 36 (4), 457–477.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. 464 s. Tammi. Helsinki.
- Hujanen, J. 2009. Kiinnostavaa vai tärkeää? Ihmisläheisen journalismin kaksi polkua. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) 2009. Journalismi murroksessa. Gaudeamus. Helsinki University Press. Helsinki.
- Juntumaa, R. 2018. Miksi vihaamme? Yksilön ja yhteisön tunteen anatomiaa. Kirjapaja. Helsinki Tallinna.
- Juntunen, L. 2009. Kiireen ja kilpailun haasteet journalistiselle etiikalle. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.) 2009. Journalismi murroksessa. Gaudeamus. Helsinki University Press. Helsinki.
- Järvinen, P. & Järvinen, A. 2011. Tutkimustyön metodeista. Opinpajan kirja. Tampere.

- Kaltiala-Heino, R. 2013. Aggressio lapsuudessa ja nuoruudessa. Teoksessa Nurmi, P. 2013 (toim.) *Lapsen ja nuoren viha*. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.
- Kaukinen, A. Björkqvist, K. Lagerspetz, K. Österman, K. Salmivalli, C, Rothberg, S. & Ahlboom, A. 1999. The Relationships Between Social Intelligence, Empathy, and Three Types of Aggression. *Aggressive behavior*. 25 (2), 81-89.
- Kauppi, T. 2015. Opettaja kiusattuna. Peruskoulun opettajien kokemuksia vertaisraajat ylittävästä kiusaamisesta. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Kauppi, T. & Pörhölä, M. 2010. Peruskoulun opettajat oppilaidensa kiusaamina: kiusaamisen muodot, kohteena olevat opettajat ja kiusaavat oppilaat. *Työelämän tutkimus*. 2/2010.
- Keller, H.R. & Tapasak, R. C. 2004. Classroom-based approaches. Teoksessa Conoley, J. S. & Goldstein, A.P. (toim.) 2004. *School violence intervention*. The Guildford press, New York, London. S. 103-130.
- Kempes, M., Matthys, W., de Vries, H. & van Engeland, H. 2005. Reactive and proactive aggression in children A review of theory, findings and the relevance for child and adolescent psychiatry. *European Child & Adolescent Psychiatry*. 14 (1), 11-19.
- Kiiskinen, K. 2002. Entä kun koulukiusattu on opettaja. *Koulurauhaa*. Kiusattujen tuki ry:n tiedotuslehti 5 (8), 23-28.
- Kistner, J., Counts-Allan, C., Dunkel, S., Drew, C.H., David-Ferdon, C. & Lopez, C. 2010. Sex Differences in Relational and Overt Aggression in the Late Elementary School Years. *Aggressive Behavior*. 36 (5), 282-291.
- Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R & Aaltola, J. (toim.) 2015 *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. 4. uudistettu painos. PS-kustannus. Bookwell Oy, Juva.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R. (toim.) 2018. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus. Otavan kirjapaino, Keuruu.

- Krug, E. G. Dahlberg, L. L. Mercy, J. A. Zwi A. B ja Lozano, R. (toim.) 2002. World report on violence and health. World Health Organization Geneva 2002. Luettavissa <http://tinyurl.com/yyc3lg8k> Luettu 20.2.2019.
- Kunelius, R. 2000. Journalismi nelijalkaisena otuksena. Tutkimuksen näkökulmia, ongelmia ja haasteita. Tiedotustutkimus 3. 4-27.
- Krug, E. G. Dahlberg, L. L. Mercy, J. A. Zwi A. B ja Lozano, R. (toim.) 2002. World report on violence and health. World Health Organization Geneva 2002. Luettavissa <http://tinyurl.com/yyc3lg8k> Luettu 20.2.2019.
- Lagerspetz, K. 1998. Naisten aggressio. Tammi. Karisto Oy:n kirjapaino. Hämeenlinna.
- Laine, A. & Turtiainen, R. 2018. Urheilujournalismi vallan vahtikoirana? Media & viestintä - vuosikirja. 41 (4), 280-301.
- Lehtonen, M. 2004. Merkitysten maailma. Viides painos. Vastapaino. Tampere
- Lemerise, E.A. & Dodge, K.A. 2008. The Development of Anger and Hostile Interactions. Teoksessa Lewis, M., Haviland-Jones, J.M., & Feldman-Barrett, L. (toim.) 2008. Handbook of Emotions. The Guildford press. New York, London. 730-741.
- Lintunen, M. Tabell, P. Tala, H & Virtanen, J. 2012. Aggression käsittely opettajan työssä - perehdytysaineisto uudelle opettajalle. Ammatillisen opettajankoulutuksen kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu. Luettavissa <https://tinyurl.com/yc6bnpp5> Luettu 15.8.2018.
- McEllistrem, J.E. 2004. Affective and predatory violence: A bimodal classification system of human aggression and violence. Aggression and Violent Behavior. 10 (1), 1-30.
- McMahon, S. D., Reaves, S., McConnell, E., Peist, E., & Ruiz, L.; APA Task Force on Classroom Violence Directed Against Teachers. 2017. The ecology of teachers' experiences with violence and lack of administrative support. American Journal of Community Psychology. 60 (3-4), 502-515.
- Miller, J.D. & Lynam, D.R. 2006. Reactive and proactive aggression: Similarities and differences. Personality and Individual Differences. 41 (8), 1469-1480.

- MediaAuditFinland.fi. 2018. Levikkitilasto 2017. Luettavissa <https://tinyurl.com/y6dhwwxd>. Luettu 15.10.2018.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 1 painos. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Moon, B & McCluskey, J. 2018. An Exploratory Study of Violence and Aggression Against Teachers in Middle and High Schools: Prevalence, Predictors, and Negative Consequences, *Journal of School Violence*. Julkaistu lehden kotisivuilla 8.11.2018. Luettavissa <https://tinyurl.com/y2b8qd5g> Luettu 15.1.2019.
- Mrug, S., Elliott, M., Gilliland, J. Grunbaum, J.A., Tortolero, S. R., Cuccaro, P. & Schuster, M. 2008. Positive Parenting and Early Puberty in Girls. Protective Effects Against Aggressive Behavior. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*. 162 (8), 781-786.
- Mrug, S., Elliott, M.N., Davies, S., Tortolero, S. R., Cuccaro, P. & Schuster, M.A. 2014. Early Puberty, Negative Peer Influence, and Problem Behaviors in Adolescent Girls. *Pediatrics*. 133 (1), 7-14.
- Najman, J.M., Hayatbakhsh, R.M., McGee, T.R., Bor, W., O'Callaghan. M.J. & Williams. M.G. 2009. *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*. 42 (3), 369-386.
- Neuman, J. H. & Baron, R. A. 2004. Aggression In The Workplace: A Social-psychological Perspective. Teoksessa Fox, S. & Spector, P. E. 2004. (toim.) *Counterproductive Work Behavior: Investigations Of Actors And Targets*. Psychology Faculty Publications. 558. 13-40.
- Nurmi, P. 2013. Lupa tunteisiin. Teoksessa Nurmi, P. 2013 (toim.) *Lapsen ja nuoren viha*. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.
- Nurmi, P & Schulman, M. Aikuinen lapsen vihan peilinä. Teoksessa Nurmi, P. 2013 (toim.) *Lapsen ja nuoren viha*. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.
- Ojanen, T. 2007. Aggression kahdet kasvot kouluikässä. *Psykologia* 42 (2), 101-112.

- Opetusalan työolobarometri 2017. Luettavissa <https://tinyurl.com/yca2dfr4>
Luettu 20.8.2018.
- Opetusministeriö. 2007. Erityisopetuksen strategia. Opetusministeriön työryh-
mämuistioita ja selvityksiä 2007: 47. Opetusministeriö. Koulutus ja tiede-
politiikan osasto.
- Pascual-Sagastizabal, E., del Puerto, N., Cardas, J., Sánchez-Martín, J. R., Vergara,
A., Azurmendi, A. 2019. Testosterone and cortisol modulate the effects of
empathy on aggression in children. *Psychoneuroendocrinology*. 103.
118–124.
- Popma, A., Vermeiren, R., Geluk, C.A.M., Rinne, T., van den Brink, W.,
Knol, D.L., Jansen, L.M.C., van Engeland, H., Doreleijers, T.A.H. 2007.
Cortisol Moderates the Relationship between Testosterone and Aggression
in Delinquent Male Adolescents. *Biological Psychiatry. A Journal of
Psychiatric Neuroscience and Therapeutics*. 61 (3), 405–411.
- Putallaz, M., Grimes, C. L., Foster, K.J., Kupersmidt, J.B., Coies, J.D. & Dearing,
K. 2008. Overt and Relational Aggression and Victimization: Multiple
Perspectives within the School Setting. *Journal of school psychology*. 45 (5),
523–547.
- Pöyhönen, V. 2013. Defending behavior in bullying situations. Väitöskirja. Turun
yliopisto.
- Rantala, T. & Keskinen, S. 2005. "Ei meidän koulussa... eihän?" Opettajat oppilai-
den kiusaamina. Teoksessa S. Keskinen (toim.) 2005. *Valta, kilpailu ja kiu-
saaminen opettajan työssä: artikkelisarja*. Helsinki: Opetus-, kasvatus- ja
koulutusalojen säätiö OKKA.
- Rauhala, L. 2014. Ihmiskäsitys ihmistyössä. *Gaudeamus*.
- Reddy, L. A. Espelage, D. McMahon, S. D. Anderman, E. M. Lane, K. L. Brown,
V. E. Cecil R. Reynolds, C. R. Jones, A. & Kanrich, J. 2013 Violence Against
Teachers: Case Studies from the APA Task Force, *International Journal of
School & Educational Psychology*. 1 (4), 231-245.

- Rönkä, A-L. 2009. Vaaraa vai ei? Matkapuhelinsäteilyn terveysriskit julkisen määrittelykamppailun aiheena. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 2009: (46), 231-243.
- Rikosuhripäivystys. Koulukiusaaminen satuttaa ja voi vaikeuttaa elämää vielä aikuisena Luettavissa <https://tinyurl.com/y6fm4lzt> Luettu 14.8.2018.
- Sanchez-Martin, J.R., Fano, E., Ahedo, L., Cardas, J., Brain, P.F., Azpiroz, A., 2000. Relating testosterone levels and free play social behavior in male and female pre school children. *Psychoneuroendocrinology*. 25 (8), 773–783.
- Stephen, G. & Ewen, N. 2007. Teachers as victims of school violence - The influence of strain and school culture. *International Journal on Violence and Schools*. (3),81-93.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Väkivallan uhka työelämässä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:17. Luettavissa <http://tinyurl.com/y256yeps> Luettu 10.9.2018.
- Sungu, H. 2015. Teacher Victimization in Turkey: A Review of the News on Violence against Teachers. *Anthropologist* 20 (3), 694-706.
- Trainor, B.C., Sisk, C.L. & Nelson, R.J. 2009. Hormones and The Development and Expression of Aggressive Behavior. Teoksessa Pfaff, D.W., Arnold, A.P., Etgen, A.M., Fahrback, S.E., & Rubin, R.T. (toim.) *Hormones, Brain and Behavior*. (2. painos) San Diego. Academic Press. 167–203.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 175 s. Gummeruksen kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Van Dijk, T.A. 2009. *News as discourse*. Routledge. New York ja Lontoo.
- Vehmassalo, A. 2018. Pahoinvointia torjumassa. *Opettaja*. 14/2018, 14-17.
- Viding, E., Frick, P.J. & Plomin, R. 2007. Aetiology of the relationship between callous-unemotional traits and conduct problems in childhood. *British Journal Of Psychiatry*. 190, 33–38.
- Viemerö, V. 2006. Agressio ja aggressiivisuus. Julkaisussa *Tieteessä tapahtuu* 3/2006.

- Wilson, C. M., Douglas, K. S., & Lyon, D. R. (2011). Violence against teachers: Prevalence and consequences. *Journal of Interpersonal Violence*. 26 (12), 2353-2371.
- Yavuzer, Y. Gundogdu, R. & Dikici, A. 2008. Teachers' Perceptions about School Violence in One Turkish City. *Journal of School Violence*. 8 (1), 29-41.
- Özdemir, S.O. 2012. An investigation of violence against teachers in Turkey. *Journal of Instructional Psychology*. 39 (1), 51-62.

Tutkimuksessa käytetyt uutislähteet

- Etelä-Suomen Sanomat 2016. Opettajat kertovat, mitä kouluissa oikeasti tapahtuu - "Minua on lyöty, potkittu, purtu, nipistely, syljetty päälle" Koivisto, P. Etelä-Suomen Sanomat. 22.10.2016.
- Helsingin uutiset 2014. Espoolaisrehtori: Pienet koululaiset ovat väkivaltaisimpia. Rajainmäki, M. Helsingin Uutiset. 21.1.2014.
- Helsingin Uutiset 2014. Yli 10 000 opettajaa kokee väkivaltaa vuosittain – tuhannet jääneet kotiin. Helsingin Uutiset. 23.4.2014.
- Helsingin Uutiset 2017. Opettajaa ei palkita ponnistelusta- johtaa uupumukseen ja masennusoireisiin. Helsingin Uutiset. 14.9.2017.
- Helsingin Sanomat 2012. Opettajat kertovat häiriöoppilaista: Pulpetit lentävät, saksia vahditaan. Helsingin Sanomat. 14.10.2012.
- Helsingin Sanomat 2015. OAJ: Opettajiin kohdistuva väkivalta lisääntynyt. Opettajille luotiin ohjeet, miten tilanteita voi ehkäistä. Grönholm, P. Helsingin Sanomat. 26.1.2015.
- Helsingin Sanomat 2016. Opettaja HS:n mielipidepalstalla: Olen pelännyt raivoavaa lasta, minua on huoriteltu ja olen menettänyt malttini – onko opettajan siedettävä mitä vain? Helsingin Sanomat. 14.10.2016
- Ilkka 2014. Häiriköivät huoltajat lisäävät opettajiin kohdistuvaa väkivaltaa. Ilkka. 26.4.2014.
- Iltalehti 2012. 8-vuotias pieksi neljä opettajaa. Iltalehti. 26.9.2012.
- Iltalehti 2014. "Iso oppilas löi nyrkillä päähän" Nygård, K. Iltalehti. 13.8.2014.
- Iltalehti 2018. Fyysistä ja henkistä väkivaltaa, oppilaiden someviihdettä, vanhempien syntipukki. – Lukijat kertovat, kuinka opettajia kiusataan koulussa. Hyttinen, T. Iltalehti. 22.12.2018.
- Ilta-Sanomat 2007. Opettajat: Kouluväkivalta on raaistunut. Ilta-Sanomat 21.11.2007
- Ilta-Sanomat 2016. 8-vuotias poika raivostui keskisuomalaisessa koulussa. Paikalle piti hälyttää poliisi. Ilta-Sanomat.9.10.2016.

Ilta-Sanomat 2017a. Kasvatusalalla työskentelevät kertovat: Väkivaltaa Suomen kouluissa yhä enemmän – ”Kuluneen 5 vuoden aikana tilanne muuttunut täysin”. Paananen. Ilta-Sanomat. 2.6.2017.

Ilta-Sanomat 2017b. Opettaja kertoo väkivallasta koulussa: ”Oppilas hakkasi toisen päätä seinään” Paananen. Ilta-Sanomat. 28.6.2017.

Kaleva 2001. Opettajaan kohdistuva väkivalta etenkin ala-asteiden ongelma. Kaleva. 12.12. 2001.

Kaleva 2012. 8-vuotias koulupoika pahoinpiteli neljää opettajaa. Kaleva. 26.9.2012

Länsiväylä-Lehti 2014. Espoolaisrehtori: Pienet koululaiset ovat väkivaltaisempia. Länsiväylä-Lehti. 21.1.2014.

Länsiväylä-Lehti 2015. Näkökulma. Joka kymmenes peruskoulun opettaja kertoo olleensa vähintään vuorokauden sairauslomalla epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen vuoksi. Länsiväylä-Lehti. 25.1.2015

Länsi-Savo 2017. Väkivalta on tullut osaksi opettajan arkea – ”Kuntasäästöjen vuoksi lapsen etu ei saa kärsiä. Kääriäinen, M. Länsi-Savo. 26.1.2017.

MTV Uutiset 2012. 8-vuotias koulupoika pahoinpiteli neljää opettajaa. MTV. 26.9.2012.

MTV Uutiset 2013. Luokanopettajat: Kymmenet opettajat jatkuvasti mustelmilla Opettajien mukaan alakouluissakin oppilaiden väkivaltainen ja epäasiallinen käytös on lisääntynyt. MTV. 9.4.2013.

MTV Uutiset 2014. Sylkemistä ja puremista: Opettajat joutuvat jopa pelkäämään lapsia. MTV. 10.8. 2014.

MTV Uutiset 2015. ”Ammun sut haulikolla” – oppilaiden lisäksi vanhemmatkin uhkailevat opettajia. Opettajakysely. Oppilaiden vanhemmat uhkailevat joka neljättä alakoulun opettajaa. Lepistö, J. MTV Uutiset. 29.4. 2015

MTV Uutiset 2015. Opettajat väkivallan kohteina – päättäjien leikkaukset näkyvät. Lepistö, J. MTV Uutiset. 29.4.2015.

Salon Seudun Sanomat 2018. Opettajat haluavat aikaa opettaa. 29.5.2018.

Seura 2016. Kiusaaminen on työpaikan arkipäivää lähes puolella Suomen opettajista. Seura. 18.8.2016.

- Taloussanomat 2017. Opettajia kiusaavat oppilaat, vanhemmat ja työkaverit, osa väsy täysin: "Työttömyyskin on parempi vaihtoehto" Kokko, O. Taloussanomat. 15.5.2017.
- Tamperelainen 2015. Yli 10 000 opettajaa kokee vuosittain työssään väkivaltaa. Erjonsalo, J. Tamperelainen. 25.1.2015.
- Tamperelainen 2016. Seksihuutelua, väkivaltaa ja valokuvia pyllystä. Tamperelainen. 14.10.2016.
- Turun-Sanomat 2007. Turvamiehet äärimmäinen keino puuttua oppilaiden väkivaltaan. Turun-Sanomat.28.1.2007.
- Turun-Sanomat 2014. Koulussa pitää olla nollatoleranssi. Turun-Sanomat. 28.4.2014.
- Vantaan Sanomat 2013. Oppilas ei lyö huvikseen. Hovi-Horkan, J. Vantaan Sanomat 29.10.2013.
- Vantaan Sanomat 2016. Kouluväkivallasta tullut arkipäivää Vantaalla – oppilaat purevat, raapivat ja uhkailevat. Salonen, J. Vantaan Sanomat. 23.10.2016.
- Yle Uutiset 2008. Väkivalta uhkaa Helsingin opettajia. Yle 4.6.2008
- Yle Uutiset 2012.OAJ: Vantaan pahoinpitelytapaus koulujen arkea. Mustonen, S. Yle. 27.9.2012.
- Yle Uutiset 2018a. Erityisopetusta tarvitsevat oppilaat ovat yhä useammin tavallisella luokalla – iso osa opetusajasta menee lasten rauhoittamiseen, kertovat luokanopettajat. Maskonen, R. Yle. 5.10.2018.
- Yle Uutiset 2018b. Mitä ihmettä kouluissa tapahtuu? Väkivaltaa ja psyykkistä oireilua yhä nuoremmilla oppilailla. Pelkonen, J. Yle 5.12.2018

LIITE 1

Ote poliisin suorittamista tehtävistä kouluissa.

1. 11-vuotias poika riehuu, yrittänyt lyödä ja potkaista opettajia. Nyt kaksi miesopettajaa pitelee kiinni kansliassa. Myös ikkunan rikkonut.
2. 12-vuotias oppilas riehuu. Käynyt rehtoriin käsiksi. Tilanne päällä luokassa.
3. Opastus b-ovi, opettajien parkkipaikka. Oppilas saanut raivokohtauksen. Äiti on paikalla ja opettaja pitelee kiinni. Kuudesluokkalainen poika. Lanssi hälytetty jo.
4. P-paikalta opastus, ulkona, alaoven pääty, 11-vuotias riehuu, viisi ihmistä pitelee.
5. Opettajat pitää kiinni riehuvaa, 8-vuotiasta poikaa, heti kun otteesta päästää poika potkii rajusti. Sillalta oleva koulu, jälkimmäinen rakennus. Äiti-kin paikalla. Ensihoidolle tehtävänä. Sosiaalipäivystys saa tiedon.
6. Aggressiivinen oppilas, käy myös opettajien kimppuun. 11-vuotias. Nyt käytävällä.
7. Uusi ilmoitus samaan asiaan liittyen. Tilanne tällä hetkellä rauhallinen, mutta opettajat ei voi tehdä mitään. Viidesluokkalainen riehuu ja pyrkii vahingoittamaan muita ja itseään. Sairauksista ei tietoa. Opettajat eivät saa pidelyä aisoissa. Lastensuojeluilmoitus tehty.
8. 11-vuotias, mt-ongelmia, ambulanssi paikalla, lapsi hysteerinen, puree ja potkii, koettavat pitää kiinni.
9. Neljäsluokkalainen, raivokohtaus, neljä pitää kiinni maassa, pihalta opastellaan, sairaankuljetusta myös paikalle.
10. Oppilas, 10-vuotias. Karannut koulun pihasta, tuli takaisin. Riehuu, raivoaa, heittää kiviä kaikkien päälle. Uhkaa tappaa itsensä.
11. Kuudesluokkalainen. Heittelee muita oppilaita ja ohikulkijoita kivillä. Opettajat ei saa rauhoittumaan.

Ilta-Sanomat 9.10.2016. Terho Vuorinen, IS.